nfortunium nitimus

Nihon, Cura, moveris, non magis, ac solent
Ventis[illegible]furentia,
Insanos pelagi dum quatiunt sinus,
Nautarum dare planctibus
Aures mitificas; quo mage tristibus
Te quaeso precibus rogans,
Hoc, ah, durior es spernere supplicem!

†

Non tuus ille fuit, qualem credebam ego, Amorem,
Hôc ipso in pratô, fidus & ingenuus.
Cum meus hîc, tantillus, cum tibi demsierit error!
Omnia iurasti, perfide, Vana mihi!
Iurasti quae, vane, ipso hoc in littore quondam?
Ah quam nunc animo cuncta tuo exciderunt!

†

Dignius isto?

FIDES ET CASTITAS.

CASP. BARTHI

EROTODIDASCALUS, SIVE NEMORALIUM LIBRI V.

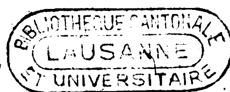
AD HISPANICVM GASPERIS GILLI, POLI.

Cum Figuris Æneis.

HANOVIÆ,
Typis Wechelianis, Apud Danielem & Davidem Aubrios, & Clementem Schleichium.

Anno M. DC. XXV.

Amico Lectori.

ANNUS nondum integer præteriit, cum de Conditoriis nostrorũ thesaurorũ Cælestinã tibi Tragicocomœdiam, librum usui vitę nunc humanæ, commodissimum, promsimus; translatum quidem de Hispanico sermone, ita tamen translatum, ut vel ipsius Auctoris operam interpretis studium videri possit præcellere; quo sanè judicio à summis & verè litteratis viris exceptum eum Commentarium esse & seculo & nobis gratulamur: Seculo, quia exinde Juventus dubio procul discitura est,

quæ de paucis aliis ſcriptis; nobis, quod ille inſignis tantorum Procerum favor, animum nobis ſufficere adorſus eſt, ad merita in Rempublicam, jam exſtantia, meritis ſubinde ſuccreſcentibus augenda. Poſt expeditum igitur Adverſariorum immenſum opus, quo omnis Litteraturæ honos illuſtrari cæptus eſt, redimus paullum ad eas Veneres noſtras, & hic tibi damus Erotodidaſcalum noſtrum, quo Gaſperis Gilli Poli, Dianam Amore percitam, ut Hiſpanicè loquitur, Latinis numeris ſuperare contendimus. Libellus eſt à nobis inter Mileſiarum noſtrarum ſilvam repertus, & eidem exemtus, quia prolixior videbatur, quam ut unius, licet jucundiſſimæ recenſionis Hiſtoriâ concluderetur. Egregia vero compoſitio eſt, & quæ ſi

Græco Latinove ſermone ante aliquot hęc ſecula concepta fuiſſet, dubio procul cum principibus ſcriptorum amabilium cenſeretur jam olim. Monita inſunt inſignia, & ex medio rerum uſu petita, quæ palmam merito omnibus aliis eripere cenſentur. Scopus ipſe libelli minimè turpis aut fæditatis conſectator eſt; quo vitio non pauca, etiam Antiquorum, ſcriptorum monumenta verè prudentibus ſordere debent: Hiſtoriæ obiter receſitæ, nullâ prorſus obſcænitate, multâ verò Venere, artificiosè & ſuaviter, ne juncturam videas, intextæ. Procul omnis ſermonis & alluſionum, quæ vernilitas dicitur, reipſa autem laſcivia eſt. Carmina faventibus adeo Muſis & Gratiis nata, ut horum inventiones potiſſimùm omnis memoriæ artifi-
 cibus,

cibus, hoc quidem in genere, opponere velim. Tota materies, exempla morum, & adfectuum sunt componendorum ad eam Philosophię partem referenda, licet dissimulent, quę præscribit talia velut sub depictis Animorum instituendorum Characteribus. Quæ me caussa etiam movit, ut, cum Divinarum Considerationum aliquot libros meos jam paratos Editioni habeam, eosq; proximâ fœturâ communi bono sim exclusurus; non dubitem Amatorium hunc Lusum, (qui in seria mirifico acumine instructionum ducit) vel cum ipsis, vel juxta ipsos emittere; quamlibet enim illæ, mortalibus rebus prorsus extractæ, Meditationes, in hoc, aliisque talibus scriptis, non sint: omnis tamen Venus harum narrationum subtiliori Lectoris acumine,

cumine, quod toties flagitat ſcriptor, ad eumdẽ ſcopũ referri debet; ſcilicet ut conſideret Vanitatem omnium Humanitatis negotiorum in irritis Curis & Laboribus, Vitæ ad Voluntatem dirigendæ; cum Benignitas deſuper divina omnia agat atque adminiſtret, & vota Bonorum, benè & bono fini deſtinata, nequaquam irrita habeat; ſed ignaris etiam, & contranitentibus prorſus, mortalibus, ad eum ducat terminum, in quem conveniunt Juſtitia & Clementia: Sic Regali adfectu, adfectuum omnium principe, quique ſummis hominum æquè, & potius quidem etiam, atque inferioribus, imperat, Amore, propoſito, docent hoc genus cordati & ingenioſi Scriptores, omnia in vanum niti, quæ citrà Æquum Piumq; agant in

vitâ, etiam potentissimi mortalium; neve quicquam adscribant suis effectibus: hunc etiam divinæ manuductioni commendatum esse: unde clarissimè concluditur, nullius Libidinis injustæ bonum felicemq; esse eventum; nec ullius veri Legitimiq; desiderij contrarium; ad quod demonstrandum etiam divinam Sacerdotis alicujus opem, figmentis decentibus involutam, ad ultimum asciscunt; narrationibus luculentis interserentes Pœnas denique obscænarum & injuriarum cupiditatum; quæ, cum eò ducentibus, & hinc subnascentibus, documentis plurimis, amabilibus & egregiis, inveniet prudentia Lectoris in hoc Opusculo nostro, si in alio quoquam, eâ dexteritate & copiâ, ut non sine Gratiarum, etiam divinarum, afflatu conscriptum

ſcriptum eſſe, ultrò, poſt repetitam lectionem, confeſſurum exiſtimem. Ego quæ in ſermonem meum contulerim, ab aliis æſtimari, quam à me commentari, inſtituto ingenuitatis meæ perpetuo, malo; hoc tamen ſummâ candoris ſimplicitate affirmavero; minimè inclementem judicem operæ noſtræ futurum qui ſimile ipſe aliquid tentaverit; Arbitria verò naſutorum de vulgo hominum, quæ plerumque de iis ſolum feruntur, quæ tanti ſupercilij cenſores doctius cõtemnunt, quam intelligere diſcũt; ideo nequaquam attendimus, quod ſciamus ea tantum ab iis vituperari ſolere, quæ æruginem aut pulverem non ſapiunt de trivio, quibus illi in deliciis omninò citra invidiam noſtram deliciabuntur, quamdiu volent; nec ullis

hos

nos deterrebunt vitiosis oblocutionibus, quin cursum nostræ virtutis decurramus, bene-merentes de Republicâ meliorum mortalium, quãdiu inter eos vitam habituri sumus. Ea destinatione, post tot alios, & hunc modo elegantissimum libellum publicamus; daturi mox & Milesias, & Dianam Georgij de Monte-Majore, Orchestram Gratiarum, Epigrammatum Urbanorum & Politicorum libros; & fortè cum iis, vel & antè, Hierodidascalos Quatuor, vivæ Theologiæ, & veræ Sapientiæ non Doctores minus, quam Commendatores; quorum sunt argumẽta, OCULUS Animi, FONS Vitæ & Desideriorum, De Serenitate Animi in DEO, De Charitate Divina, Tractationes, quibus videbit Lector ad quas Musas referamus Studiorum

nostro-

noſtrorum ſummam, & habebit unde melioribus ſe dedicet inſtructiorem. DEUS Optimus Maximus, cujus immenſa in omne genus hominum Clementia eſt; quo animo hæc & noſtra omnia publico dantur, eo excipi faciat, ad Salutem Animarum, quæ legent, & ipſius Æternam Gloriam.

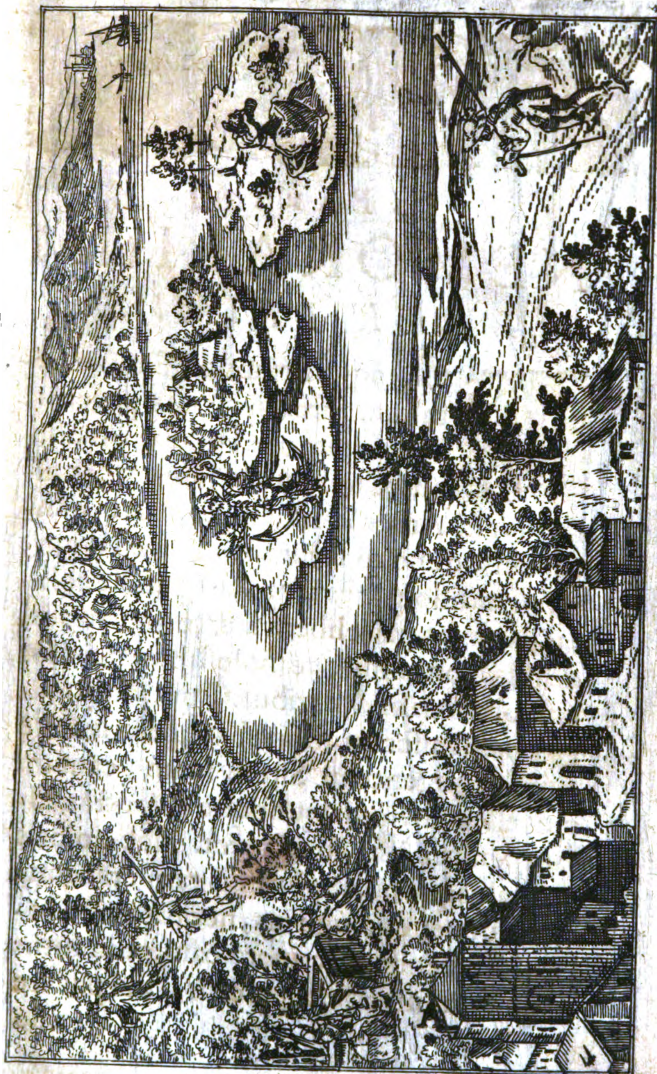
ERRA-

ERRATA Operarum.

Pag. 6. *ærumnarum.* 11. *damnis se semet atrocis.* 13 *projiciant.* 14. *momine in uno.* 18. *Asper Amor fastui vi vindicis.* 25. *Amor ille quem tanta.* 28. *voluisti.* 33. *quam meliore.* 42. *quam dum tibi gratificor.* 50. *scapham nave depulit.* 81. *ipsa verò se ad sese.* 86. *quo coquitur.* 116. *velim severa.* 133. *convenissent.* 139. *invitata amœnitate.* 143. *proximarum.* 152. *fertileis celebrent.* Ibid. *generosus.gestuum.* 161. *mutuô conspectui.* 163. *tam atrox.* 192. *siguiente.* ibid. *traducido.* 216. *presente.* 255. *opus erit ut nosmet.* 257. *cantione quâpiam Diana prop.* Ibid. *Debebam* -- Dele hunc versum, & substitue istum:

Debebam visâ sine te mori ego, mea vita:

271. *consentientium.* Ibid. *Adamantes.* 278 *domûs ubi degit.* 280. *Lugdunensis:* lege, *Leonensis.* 282. *miracla.* 284. *consita*, l. *censita.* 289. *assuetudine.* dele punctum. 300. dele vocem *notata.* Ibid. *brachia.* 314. 1. dele vocem *fecerim.*
Neglectæ sunt & alibi interpunctiones, sed faciles corrigi.

C. BARTHI NEMORALIUM

LIBER PRIMUS.

POsteaquã ærumnosissimus mortalium Sirenus virtute potentis illius aquæ, ope Feliciæ, è manibus Cupidinis in libertatem assertus est, Amor consuetas suas artes continuans, de novo feriit cor miseræ Dianæ, resuscitando penes illam jam penè exoletas flammas, ut de liberâ faceret captivam, de hilari, omnibusque molestiis vacuâ, non unis obnoxiam doloribus. Quod verò magis etiam miseram adficiebat hoc erat scire eam, negligentiam Sireni suam, causam ejus esse oblivionis, quodque despectam illam penitus jam abhorreret. Hac doloris face, aliisque quamplurimis tam erat concussa, ut nec conjugii jus, nec fræna Pudoris sufficerent vel retinere eam, quin furiis Amoris transversa raperetur, vel pacare

ullo

ullo modo infandam tormentorum asperitatem: Hinc illa, lacrymis & lamentis suis quotidie instando, durissimas petrarum cautes, ferasque sylvestres planctibus suis admollire satagebat. Sic aliquando ad fontem PLatanorum profecta, die æstivâ, medium jam cœli spatium Sole tenente, recordata suavissimæ cum Sireno suo quondam conversationis, comparans præteriti temporis gaudia cum præsentium rerum infelicitate, simulque agnoscens maximam malorum suorum caussam ex suapte oriundam imprudentia, tantos pectore tristitiæ æstus concepit, animamq; iis affecit cogitationum angustiis, ut fieri non posse existimaret, quin, tam penitus acerbissimorum dolorum affectus consequens, optatissimum tamdem ærumnis finem, desiderata mors, impositura esset. Verum postquam amissas suas vires animus aliqua ex parte recepit, tāta fuit vis dolorum, tanta potentia furorum, quibus in intima ipsius viscera Cupidinis Tela regnabant, ut cogeretur infelicitatis suæ fabulam circumvolitantibus recensere avioulis, quarum simplicitas, modò commeantium, mo-

PLatanos malui quam aliam arborem quamvis, Romano ejus studio.

dò in viridibus nemoris arbuſculis per denſa ramorum ſpatia conſidentium, tanta, tamque optabilis aderat, ut placidè ſeriem querelarum audire, condolore quin etiam malis, & alteri altera ea narrare velle viderentur. Adjuvabat pro parte & argentei fontis ſuaviter cadens admurmuratio; quam cãtibus, ex imâ animâ oriundis, ſuccinere, vicariamque operam queſtibus præſtare poſſe, amore victum pectus cenſebat. Sic igitur ad ſambucæ ſuæ temperatiſſimum ſonum cantitare exorſa eſt.

Affectus miſeri, quæq; ærumnabile, Cura,
Excoquit in penitis cor mihi pectoribus.
Ad finem hunc egêre meos, furialiter, æſtus,
Solari ut queſtus queſtibus incipiam.
Ah dolor, ah moriens infauſto, Spes mea, Amore,
Oblito noſtri jam immorimur puero!
Ah quæ mentem animi fugientem vix retinendo es,
Vt culpâ e noſtrâ, Pœna, oriunda mihi es!
Ah cum me cuperet cur tot mala tũ intuli ego illi,
Quot modo ego, illius pro vice, ſuſtineo!
Quando crudelis ſubit illa ferocia mentem,
Quæ ſimplex fuerat fit mihi, Pœna, duplex.
Quod ſi fortuna, non Culpæ, res ea noſtræ,
Aut foret adverſimum leve Amoris onus.

Con-

Conquererer merito; mea nunc me perfida torquet,
Acta retro in mea mî termina, Durities.
Non ego Vindictam fastosi noveram Amoris,
Fortunæ varios non ego, cæca, gradus:
At numquam tali talem vice, Sorsve, Cupidove,
Vlti sunt, ullo tempore, stultitiam.
Ah, Sirene, tuos, Rhamnusia, ut ulta dolores
Desertam absque omni consilio excruciat!
Scilicet ut, cum me quondam visurus adesses,
Damnavi, aversâ, sæpe ego te facie,
Sic cupidam vestri perpes jam absentia torret;
Quærere ego numquam desino, tu fugere.
Tali deseruisti ægram me pectore, nemo
Reddere uti nostris te velit auspiciis:
Quin suadere omnes, deceptus decipias me,
Vno, omnes malint, carmine, Ruricolæ.
Et vel decipias; oculos saltim huc, age, flecte,
Vt videas nostros diffluere in lacrymas.
Aspice nil habeant quanti sperare dolores!
Ah vindicta tui vel tibi sic placeat!
Ipsa uti te numquam possim placare, iuvabit
In desiderio præpete posse mori!

Non finiisset tam cito suavissimum modulamen Diana, nisi de vepreto proximo, invisa ipsi, erumpens puella, filum simul can-

tionis interrupisset, & ipsam pudore non inamabili confudisset, timidã videlicet ne ærumnarum suarum series propalesceret, audita cantione tam affectuosa, Præcipuè cum ex habitu puellæ perspiceret, peregrinam eam esse & in illis oris nequaquã ante hac visam. Verum ipsa, quæ, cum procul tã dulcem Musicam inaudisset, eo fine clam appropinquarat ut melius, quid rei esset, intelligeret, ea ubi carmina tam miserabilium querelarum comperisset, tantam improviso superventu suo excitavit, (ut pote formosissima, habituq; & specie tã gestuũ, quã corporis, nulla indigenarum inferior,) claritatẽ, quantã Luna solet, cum, fulgidis radiis tenebras nubium obfusarum dispescens, nitido lumine terrarum orbem aspexit. Videns verò Dianam insperata sua præsentia aliquantum turbatiorem, gestu alacri vocem suavissimam gubernante, ita illam allocuta est.

Formosissima puellarum, grande præjudicium Voluptati meæ feci, quâ mulcebar delicatissimã vocem tuam audiẽs, cum te, ita ex improviso comparens, interturbavi, incivili prorsus audacia. Verùm non nostra hæc est culpa, sed acerrimi desiderii cogno-

scendi

scendi te, & pro parte mea dandi aliquod solatium malis tuis, quæ ad tantæ tristitiæ lamenta te adigunt. Quæ cujuscunque etiam ponderis atque diritatis sint, nequaquam ex veritate censet, qui leviora fieri posse alloquiis hominum extraneorum, & minimè studiis occupatorum, negabit. Non celes, rogo, ærumnas tuas studiosissimam tui, neu dissimulare Nomen & fortunas tuas velis, neque enim minoris exinde te æstimatura aut levioris, ob acerbitatem in Amore successuum, factura sum. Audita hac compellatione, Diana, paullum silentio immorans, oculis fixa in summam Puellæ speciositatem, mentem autem versans dubitatione quali responso tam præclari officii oblationem remuneraretur, ad finem tamen hoc sermone resecuta est. O inusitatæ & singularis non speciei minus, quã nobilitatis, puella, si maxima voluptas quam de tuo cõspectu conceptam habeo, & allevatio de malis meis, quam dulcissimè mihi voces tuæ pollicentur, in pectore meo vel tantillum fiduciæ reperirent, possem persuaderi aliquo modo egregiam tuam volũtatem tristissimis meis affectionibus reme-

dium præbituram. Verùm morbus hic noster ita conciliatus est, ut simul ejus vel sola memoria mentem subeat, illicò cor meum, obtruso velut pessulo, januam omnibus remediorum auxiliis præcludat. Scias, ô dulcissima, nomen mihi esse Dianæ, per has regiones haud ignobili: Et nomine quidem contenta, malorum meorum ordinem, rogo, ne inquiras, nec enim quicquam aliud conficies, quam, rescitis illis, ut condolentiâ tuum cor fatiges, videns tenerrimam meam ætatem tantis tormentis excruciari. Hæc ipsa illa deceptio est, Puella respondit, cui se illudendos dant quæcunque Amoris sese servitiô addicunt. Quippe, principiò, cum in manum impuræ illius belluæ veniunt, tam repentè illi mancipantur, ut neque liberę esse deinceps cupiant, neque possibile ipsis videatur posse, tam arctum dominium evadere. Optimè novi morbum tuum Amorem esse; quod cantio tua manifestè edocuit, cujus quidem penes me magna est experientia. Multos ego per annos captiva illius fui, nunc vero liberam me, mihique restitutam, agnosco; palabam cæca, nunc viam Veritatis conspicio; Transmisi in Cupidinis pela-

go

go periculosissimos scopulos, nunc, in portum securissimum evecta, mihi gaudeo. Quicquid te afficit, meum quoque animum vexavit; non maiora te mala fatigant, quam me excruciarunt. Ego remedium inveni, tu ne exturbes velut domo tuâ spem meliorum successuum, ne claudas oculos contrà Lucem Veritatis, neque aures sermonibus nostris obtures. Verba erunt hæc omnia, nihil, inquam nisi verba erunt, frustrà aerem ferientia, Amoris ægritudo his non curatur, respondit Diana. Verum suprà omnia scire nomen tuum cupio, & quâ fortunâ in nostras has regiones veneris; dum hæc narras videor impetrare mihi posse, ut pausam interim dem institutis meis planctibus, quibus solis inesse aliquid allevandis torminibus meis sentio. Tum Puella. Nomen meum Alcida est, quod verò porro scire desideras nunc enarrare non patitur ingens condolentia, quam in voluntarios tuos dolores gero, neque quicquam prius recensitura sum, quam remediis à me oblatis manum dederis. Qualecunque, Diana respondit, consilium tuum, displicere mihi non poterit, quia de te proficiscetur, quamquam certò sciam parum

malis meis profuturum, quæ nequaquam me relinquent, quin penita viscera mea in frusta dilaceraverint. Et si maximè tale quid, quale tu spondes, effici possit, numquam ego tamen Amores meos deseram, nec umquam desinam desiderare illum, qui, neglectus olim abs me, tam præsentem vindictam mihi inpingit. Tum Alcida. Majorem nunc de Salute tibi restituenda fiduciam capio, quoniam confiteris, id, quod nunc tantoperè desideras, spretum abs te olim neglectuiq; habitum fuisse. Est enim inter hæc duo, Amare, & abhorrere, mediũ quiddam, quod omnimodis tibi eligẽdum restat. DIAN. Sanè pulcrè me afficit consilium tuum, ô dulcissima, verum nõ admodum mihi tutum tale quidvidetur. Namq;, si ego à Contemtu ad Amorem veni, & ab infimo usq; ad altissimum rapta sum, quid me fiet, si propiorem me potentissimo Cupidini collocare, remoto jam à Contemtu gradu, insistam? ALC. ne quæso tam magno honore eum digneris, qui tam planè nullum meretur: Potentiæ ei titulum adscribendo, qui tam nullo negotio superabilis est, præcipuè iis, qui, quod dixi, duorum
extre-

extremorum illud mediũ ſequi elegerint. In hoc quippe ſolo firma virtus conſiſtit, quæ quorum pectora occupat, illi, contra Amoris furias fortia, Conſtantiâ mirificâ omne ejus tormentorum genus contemnere poſſunt. DIAN. ne tu mihi Fortia aut Conſtantia talium hominum pectora dicas: Crudelia, Dura, Fera, Immania, ſunt, quippe quæ contra ſuam ipſorum Naturam pugnare, & inſuperabili Cupidinis ſeſe potentiæ opponere præſumant. Verum ſint ea quæ velint, ad finem videbunt damnis ſe ſuis atrociſſimis induiſſe, auſa tanti Numinis iram in ſe vertere, neque Duritia ſua tales homines ad extremum quicquam juvabit. Tanti enim affectus violentia omnia contra-munimenta pro nihilo habet, neque ullis objectis impedimentis diſtinetur, quin quod velit, efficiat. Et de hujus quidem miriſſimis viribus, & potentia inſuperabili, memini in hoc ipſo loco quondam ſuave melos pangere Sirenum illum meum deſideratiſſimum, tum quidem cũ tam dulcis mihi foret memoria ipſius, quàm modo amara obvenit. Memini autem memoriter verba ipſa cantionis, cum infinitis aliis, ab ipſo tũ

compositis, studui enim magnoperè semper ne quid ab eô profectum memoriâ mihi excideret. Hoc verò carmen Virtutem Potentiamque Amoris describens, in hæc verba conceptum est.

Luminibus captus, penitissima pectora, certô
Tangere, telorum fulmine, novit Amor:
Est Puer, & sævum vicit vinxitque Gradivum
Retia materno dum struit apta toro.
Igne, gelu in medio, timido mihi, pectora fregit,
Rex Amor est terrarum, Aëris, & Pelagi.
Terribilis pueri præsente, Potentia, morte
Inque atro festum Carcere dat Genium.
Capta anima hâc virtute, suorum oblita malorum,
Tanti admirando Numina, Læta, Dei est.

Optimè sanè, ALcida excipit, in Amorem affectus fuit auctor huius cantilenæ. Verum ego majorem adhibuerim fidem Sireno isti, si, post evulgatas tam admirãdi Numinis Virtutes, non invenisset modum captivitatem eius fugiendi, neque remedium, quo mentem, ab eo victam, libertati prælatæ restituisset. Teque certè simplicitatis admiror, quæ tam facile credas, illius dictis, qui abs se verbis prolata, opere ipso tam egregiè confutet. Profectò oppidò manifestum est tales cantiunculas Moris ergò,

ergò, proque fabellis excogitari & celebrari solere, quibus Amori servientes homunculi solent de malis suis miranda confingere, velut per ludum, cum paullo post, nullo negotio, strictissimas illas compedes projiciant, & in libertatem sese, quam pro amissa tantis planctibus prosecuti sunt, recipiant, subeatque illos, vice ardentis illius Amoris, vel frigidissima Oblivio. Quod si tormenta quædam amantes patiuntur, suôpte ipsorum certè ex arbitriô patiuntur, non ex vi affectus illius. Amor quippe nihil est præter imaginationem quampiam fictitiam, hominum mentibus versatam, Res quæ neque in cœlo neque in terra ullibi est, imago solum in pectore illius qui eam desiderat. Cui si vis quædam, aut potentia, inesse dicenda est, de voluntariâ hominum submissione ea provenit, qui se sponte imaginationibus suis devinci patiuntur, Offerentes ipsi ultro corda mentesque suas, eumq; dominum affectibus suis, datâ in manum libertate, imponentes. Ipsa autem hæc tam suavis Sireni tui cantio ne sine responsione transierit, eccam tibi alteram, adversariam velut isti; Ego quidem illam, jam olim est, cum in Campis Sebethi

cantari audivi à pastore quôpiam nomine Aureliô; sique satis memini, hæc est.

Cæcus Amor non est, sed ego, qui sponte dolorum
Induo me, nullâ cum Ratione, plagis.
Non Puer est, sed ego, possim qui nomine in uno
Risu, Spe, Lacrymis, atque Pavore, mori.
Est furor Ignem in Amore agnoscere velle; Cupido
Affectum in flammas, mente calente, rapit.
Aligerum dicis? pennas speculatio celsa,
Spesque, vagâ titubans credulitate facit.
Nulla, Amor, arma tenet, nisi queis armabitis ipsū
Stultitiam quisquis non capis ipse tuam.
Figmen, Amor, Vatum & fatui Larvatile Somni est,
Prodigio è quali sit Deus ille, vide!

Videturne tibi, Diana, imaginario tali figmento spes tuas, tali ingenio puellã, te credere debere? Et quæ Ratio est pro vero Numine adorare velle ex meris rem mendaciis compositam, qualis Amor reapse est? Fictus ille est à vanis ingeniis, veneratus à turpibus desideriis, servatus, in memoriam libidinum suarum, ab hominibus otiosis, & bonarum rerum incuriosis. Hi sunt illi, qui tã egregio Numini celeberrimum hoc per orbem Terrarum Nomen dederunt. Quippe videntes, mortaliũ curas boni alicujus potiundi

aurdi gratiâ nihil nō malorum pati, insultationes, dolores, Timoreis, sollicitudines, Suspiciones, Alterationes, aliasq; infinitas animorum corporumq; affectiones, cōsensu quodam fontes tātarum miseriarū scrutati, principalem omnium hunc affectū invenerunt; cui, cum omnis generis hominibus cōmuni quodā dominaretur imperio, divinam potentiam adscribere voluerunt, qui videlicet ab omnibus æquè coleretur, & timeretur. Itaq; tali eum figurâ pingere cœperūt, ut omneis qui imaginē ejus videant, bonâ ratione abhorrere ejus opera possint: Pinxerunt ipsum puerum, ut ne quis cordatus illi credere velit. Pinxerunt cęcū, ut nulli sequendus clareat. Arma ipsi affinxerunt, ut timere crudelitatem ejus omnes habeāt. Flāmas, ne quis prope ipsum accedat; Alas addiderunt, ut nemo non vagum, vanum, levē, agnoscat. Nondū intelligis, ô suavissima, quam Potentiam, quas vires Amori homines, decepti Idolo, adscribere soleant, ejus esse, aut ad eum pertinere nequaquam posse? Prius certe cognosces, quam magis illius vim prædicent, eò magis nos futilitatis & fatuitatis eosdem arguere? Certè dicere Valentem esse Amorem, judicium in nobis debile perhi-

bere est, quod tam facilè Rationem tam turpi monstro submittat. Celebrare Amoris venenatas & mortiferas sagittas, quid aliud est, quam pusillanimitatis nos convincere, qui fatuo adfectui penetralia cordium incendenda velut obiiciamus? Dare Amori eas vires, ut animam nostram captivam ducere in custodiam arctissimam asseratur, aliud nihil est quam damnare nosmetipsos ignaviæ, & vitiati intellectus, qui ad primum congressum, armis abiectis, hosti nos dedamus, sæpè etiam extra pugnæ periculum ultro in castra ipsius transeamus. Ad summam, omnia illa mirifica carmina, quæ de hujus facinoribus narrantur, nihil sunt, præter opprobria stulticiæ, & ignaviæ mortalium. Et posito, talia ipsius esse potentiæ, facta tamen omnia Amoris minimè eius sunt æstimationis ut ullam laudem mereri debeant. Quæ Magnanimitas est aggredi illos qui ultro vinci se cupiunt? Quæ audacia, eos depugnare, qui, ignaviâ animorum, defendere se non valent? Quæ fortitudo, ferire non repugnaturos? Quæ nobilitas animi, interficere dedititios? Quod Laudis meritum, ludentes armis disjicere? Quod magnificum facinus,

mus, infelices persequi? Certe, formosissima mi puella, illi qui tantopere dictis suis magnum facere Cupidinem istum student, quique tantis suis impensis ipsi serviunt, aliis omnino titulis eum laudare debebant, ut honorem ejus aliqua in parte comiter servare voluisse videri possent. Quippe major & melior horum, quæ facinora ipsius modo recensuimus, pars, arguit pusillanimitatem in aggrediendis, crudelitatem in conficiendis, vanitatem in consiliis, effusum in damnis, parcum & strictum in dandis præmiis. Et, quamquam hæc non magnopere videantur existimationem ejus augere, peiora tamen convicia etiam sunt, quæ quotidie à propriis ipsi suis mancipiis occinuntur, qui Ignem, Flammam, Furorem, quin præsentem ipsam Mortem, indigitant. Amare ipsum, cremari, ardere, consumi flammis, differri tormentis, dilancinari cruciatibus, audit. Insuper infatuari, combrutescere; Ipsi se cæcos, miseros, ærumnosos, furiosos, incensos animi, in cineres jam jam concessuros, autumant. Hincque fit, quod nemo fere sese excipiat quin de Amore conqueratur misertimis modis, diffamando ipsum

pro tyranno, proditore, bruto, diro, fero; & prorsus immemorabili, monstro. Omnes amatorum versus pleni sunt doloribus, cõpositi in suspiriis, bullantes lacrymis, & cum morticinis gemitibus decantati. Istic videbis Suspiciones, istic tremores, istic desperationes, sollicitudines; angores, mille genera horribilium pœnarum. Non recensetur illic quicquã, sine mortibus, catenis, compedibus sagittis, venenis, flãmis, aliisq; infinitis tormentorum & cruciatuum instrumentis. ut in experiendo Amore nihil invenias præter dolores, in nominãdis eius rebus omnia timore nos concutiant. Optimè sentiebat de his titulis Herbanius, insignis inter pastores apud Andolosiam, cum in corticem alni aliquando, me præsente, pro calamo; acuto utens pugiunculo, hæc delinearet carmina.

Qui sapit incautâ numquam à se mente recedat,
Libertas uno momine rapta viro est.
Celsa animi virtus medio se tramite ducat,
Imminet elatis flamma cacuminibus
Asper Amor, fastui, vi vindicis, imminet, ira,
Hoc sine qui sperat vivere, disperiit.
Mortiferi, damnat me libertatis, Amoris,
Flamma; perit centum prodita, Vita, modis

Devo-

Devoveo vestra arma, Ignemq; Arcumq; Catenasq;
Incendis, Vincis, me quibus, & Perimis.

Ea nunc cantio Sireni tui docere me, considerationem Facinorum Amoris posse superare furias cruciatuũ. Namq; si res gestæ ipsius sunt occidere, vulnerare, excæcare, concremare, consumere, Libertate exsuere, Tormentis mille induere; nũquam mihi persuadebit considerationem Pœnarum oblivionem passionum inducere; quin cõtra potius est majora dare animo tormina, quippe altius cordibus impressam, & profundius in mentibus sedes cruciatuum figentem. At si tu pro veridicis habes illos Sireni versus, mirificè mihi mirum est, quod, tantum de his cogitationibus refrigerii percipiens, tam facilè illas mutarit in Oblivionem tam crudelem, quæ modo ipsum tenet; quâ non solum tantas Virtutes Amoris planè à se semovit, sed etiã cum iis memoriam pulcritudinis tuæ; cujus ipsum subire saties non debebat, etiam contrà omnia bona quæ universo terrarum orbe commendari poterant. Vix finierat ultima sua verba Alcida, cum Diana, elevatis oculis, quos cogitabunda aliòquin humi fixerat, videt conjugem suum,

Delium descendentem de colle proximi monticuli, iterque flectentem versus fontem Platanorum quo loco ambæ consederant; itaque, compescendo cursum orationis Alcidæ, siste, ait, ô suavissima inpræsentiarum isthic sermonem, tempus posteà erit reliquum auscultandi, & respondendi ad argumenta tua, futilia certe, & confutari facilia, Eccum illinc maritum meum Delium, de istoc colliculo sese appropinquantem, opus erit dissimulare paullum quæ hic tractata sunt; ordiamur alias instrumentis nostris cantiones, ut cum aderit, delectetur Musicis nostris exercitiis. Cum dicto capientes, Cytharam Alcida suam, suamque Sambucam Diana, cecinerunt ad illas istam cantilenam.

ALCIDA.

Interim dum Sol media diei
Imminet flammis, radios potentes
Explicans contrà, rapidoque mundum
Lumine torrens.
Fontium umbrarumque petunt recessus,
Casta gens Nympharum, in opus cicadæ
Carmina agrestum meditantur, unis
Nexa querelis.
Gratiis formosa Amarylli tantis

Con-

Concinis, Cælorum uti Rex volantum
Aridis det sponte liquentem in arvis
Desuper, imbrem.

DIANA.

Dum PLanetarûm mediâ arce Cæli
Constitit Princeps, Orientem, & altum
Inter Occasum, per aprica Camporum,
Agricolentum
Ardidis torrens radiis Labores:
Rivuli ad blandum properantis augmen
Dulcibus tali fidibus Lepore
Thestilis instat.
Vt refrænato rabidæ tumultu
Suavibus, ventorum Animæ, susurris
Mulceant auras, lepidamque vatem
Leniter adflent.

ALCIDA.

Vis, celer cursu, vitrearum aquarum,
Induens annum sine-fine-vere,
Littus in floreis varios coronans,
Perpete cultu.
Nec gregum appulsus vada limpida ausit,
Nec Calor Solis temerare vestra,
Neu saporatas peregrina turbent
Flumina lymphas.
Nec super ripas latet umbrosa nectens
Carmina, infelix, liquidus, amator,

Fletibus salsos in aquas dolorum
Depluat imbres.

DIANA.

Floride ô pratorum honor, ô colorum
Mille quem Natura lepore pinxit,
Arborum & florum variate, mixtim,
Dulcibus umbris.

Ut tuis numquam mala flabra ramis
Auferant cultus, nova semper ex te
Floreas, augens decus, & perenni
Fulgure ridens!

Ne gelu, ne te calor, urat umquam,
Nulla te irati spoliet decore
Fertilem caltrabies, iniquo
Sidere torrens.

ALCIDA.

Turbidos Aulæ fugiens tumultus,
Cordis huc puri Sapientia, in se
Suave secedit, hilarique laxat
Otia Paci.

Hic juvat dulces resupinum in umbras
Corpus optato, sine lite, somno
Lenis ad rivi strepitum, remotis
Ponere Curis.

Vividum hic, florum sata, nectar halant,
Concinunt blandùm volucres perenni
Ordine exultant, juga, prata, campi,
Numine dextro.

DIANA.

Hic, nemus blando quatiens susurro,
Ventus, illudens foliis apricis,
Suavior multo gravidæ tumultu est
Vrbis, & Aulæ.

Vanitas est magna, superba Pompa,
Vulgum adorantis, Popularis Aura,
Magna tempestas animorum, honores,
Cæcaque Pestis.

Cor ubi contrà sapit oris orsa,
Mens procul verbis animum reducit,
Vota sunt contraria, cassa sensus
Dicta refutat.

ALCIDA.

Ambitus non hic sua retia abdit,
Non sitis mentem mala torquet auri,
Nemo se hîc celso cupit eminere
Vertice cunctis.

Non fames jura hîc pretiis subhastat,
Libera à fraudum pia Corda technis
Simplices arteis adamant, malum omne
Iustitia aufert.

Aequitas lex est generosa Vitæ,
In bonam concors mediocritatem;
Vivere hæc rectè facit atque honestè
Candida corda.

DIANA.

Simplici cultu bona Ruris augens,
Non mare horrendum rate Pastor, intrat,
In novos orbes, uti mille damnis
Ditior exstet.
Pauper herboso brevitate census
Lætior, campo sua vota claudit,
Quam peregrina cui mille merces
Lucra reportant.
Vitâ in angustâ est hilaris Voluptas,
Suavior quam cui juga mille Tauris
Versat, & densas gregibus fatigat,
Copia, caulas.

E longinquo vocem conjugis suæ, Dianæ, agnoscebat Delius; cumque aliam indidem ei respondere audiret, properabat magnâ curâ accedere visurus quo cum tã familiariter versaretur; itaque non longè à fonte, pone grandem myrtum, consistẽs auscultabat quid boni canerẽt, ex occulto, zelotypis suis, de more, litigiis, novas caussas quærens. Verum cum aliam carminum materiam esse, quam suspitiosis sibi præsumtionibus suis persuaserat, perciperet animum relaxabat. Versus ergo in grãde desiderium cognoscendi puellam Dianæ suæ præcinentem, sepositâ morâ, illas prope

prope accedit. Visum illæ civiliter admodum salutant, præcipuè Diana ut decebat maritum suum, plusquam credibili quadam suavitate arrisus, excepit. Cumque juxta consedisset, Alcida ad illum. Multum fortunæ benignitati me debere fateor, Delie, quæ non solum insignem illam Dianæ pulcritudinem oculis meis non invidit, sed & illum colloqui concessit, qui tam ingens bonum in potestate suâ volente quidem illâ, habere meruit. Ut enim illa inusitatæ, non magis speciei quam Sapientiæ, est, fieri non potest, quin ille sit omnibus & naturæ morum bonis excultissimus, quem maritum sibi eadem elegerit. Verùm enixè miror, & obstupeo velut, quo pacto tu tam parvi illam facere possis, cum illa te omnibus hominibus prætulerit, ut vel unum pedem latum solam sine te prodire patiaris, adeoque vel uno solo momento ejus aspectu carere valeas. Optimè novi, semper eam in corde tuo imitiùs fixam manere. Tamen Amor ille quem tantæ pulcritudinis conjugi debes, non tam strictè tibi capiendus est, ut animum tuum exsatiare possis, figuram ejus pectore tuo inclusam circumferendo, cum & præsentem an-

te oculos ſemper habere, & nuſquam ex iis amittere deceat, nobiliſſimã illam ſpeciẽ. Tum Diana vicem Delii, (ne fatuâ aliqua reſponſione, quam parum cordis ſibi eſſet, palam faceret) in hæc verba reſpondit. Nõ eſt cur Delius tantoperè ſuper matrimonio meo exſultet, ut tua modo voluit aſſeveratio; utq; tu in amicitiâ noſtrâ tibi gaudia fingis, nec opus eſt ut præſentia mea frui ſemper poſſit, prædia illũ ſua, & reditus negligere; inde quippe plus ipſi cõmodi domũ redit, quam de aſpectu, quam tu mihi affingis, ſpecioſitatis noſtræ. Alcid. Ne tã ſiniſtrè, ô formoſiſſima, de nobilitate formæ tuæ judices, neq; declines fateri, & præ te ferre, quæ tibi bona ineſſe omnes mortales norunt, neq; n. dedecet pulcras mulieres pretia dignitatum ſuarũ agnoſcere, multo minus faſtuoſæ aut ſuperbæ ideo perhiberi poſſunt, ſi cum moderatione conſcientiam excellentiæ ſuæ nõ abjiciunt. Tu vero Deli, licet æſtimes te inter omnes homines fortunatiſſimũ, & favore Sortis cũ bono animo benè utere, quæ quidẽ maiori te felicitate mactare nõ potuit, quã quod hãc tibi puellam conſpõſavit. Summâ animi intentione verba Alcidæ perpẽdebat Delius, neq; ocu-

los

los à vultu dicentis uspiam vertebat, fixus os mirando tam dulce, & sapientiæ sermonibus plenum; & id adeo quidem, ut ad finē tam arctè se amore ejus prehēsum sentiret, ut, instar attoniti aut sidere subito perculsi, verba responsioni non inveniret, sed, ardētissimis suspiriis adfectus vehementiam cōtestās, novum vulnus Cupidinis intimis visceribus infixum, omnib. corporis gestibus præ se ferret. Hæc dum fiunt, audita vox procul aures confabulantium mirifica cātus suavitate verberat: jam ad auscultandū se componebant, oculisque exspatiantibus locum tam blandæ Musicæ indagabant; cum se obtulit species pastoris multum fatigati, qui ad fontem tamen quantâ poterat festinatione properabat, utiq; longinquo itinere fessus, & ægrè gressus trahens, inter eundum autē hoc carmen cātitabat.

Non majore mihi poterant præcordia flammâ,
Sors, levis, aut constans urere, Pestis, Amor.
Nullis meus animi vel diffidentior usquam est,
Nec cor in ærumnis gaudia tanta tenens.
Unus Amor facit hæc, cui vix iam viva resurgit
Spirituum, in Pœnas excita mille, Quies.
Non patitur furor hic vel cum Spe, vel sine eâdem,
Vivere, nec, sensu deficiente, mori.

Pectus, io, delirum. & io, mæstissima planctu
Lumina, cur tanto tempore sufficitibus?
Ergo non aliquando, vel hac tristissima vita,
Vel tot in ærumnas desinet iste dolor?
Ah dolor, & nec adhuc satis hæc tibi, Amor, mala facta,
Nec tibi sunt nostris, Alcida, caussa malis.
Si me libertate frui, mea lux, voluisti,
Cur non vis istis solvere compedibus?

Ægrè finem cantionis hujus Alcida deaudiverat, cum, agnito pastore peregrino, tota tremore concussa, quam properantissimâ celeritate surgit, ne adventu suo ipsam ille opprimeret, maximopere Delium & Dianam orans, ne per ipsos illi innotesceret, affuisse sese isthic locorum. Vitæ quippe periculum sibi in eo verti ne ab isto homine videretur, quam ipsa omni morte pejus abhorreret. Spondere hoc illi, neque fidem violaturos dicere; utcunque tam inopinato discessu tam cari capitis extremè sese perculsos sentirent Alcida, nil festinationi reliquum faciens, quanta poterat celeritate se in proximam fonti silvam conjiciebat, tam celeri fuga, ut ab immani aliqua fera, vel fœtâ tigride, vestigia ejus premi censuisses. Paullo post appulit pastor ille

ille æque lassus, ac moriens, tanta omnium membrorum fatigatione, ut Fortuna, condolens miseriis tantis, ad fontem istum illum pro recipiendis animi viribus jam pene evanescentibus, manu dextra duxisse videretur, Dianæ & Delii societatem velut recreationem & malorum oblivionem ipsi præparans. Ergo cum summo meri diei calore post labores illos cœli & itineris tam amœno se loco videret, considerans, umbracula arborum, virides herbarum toros, fontis limpidi uberem affluentiam; præter hæc autem omnia incomparabilem Dianæ formositatem, malorum suorum, subita velut novæ lucis affulsione, paulisper memoriam posuit, quamquam pretium ejus rei, quam tantis ærumnis quærebat, & desiderium quod absentis illius anxium differebat, nullis animi remissionibus spatium datura viderentur. Diana vero ut primum illum viderat tanta suavitate gestuum & civilitate vultus excepit, quantæ suspicionibus, & zelotypia, præsentē & omnia observantem Delium, rumpere poterant; & maxima quidem cura & voluptate hospitis adfectui adesse studebat, quippe qui pari malo cum ipsa adfligeretur quod quidem

illam clam esse non poterat, ideoq; mereri eam recreationem videbatur, quam suis ipsa miseriis optabat. Maximâ & ipse contrà æstimatione tam insignem civilitatem habebat; omni modò significans, animo se suo persuadere, nihil hôc tã ꝓsperô casu optabilius sibi obvenire potuisse, q̃ quòd in tãtę formositatis favorẽ tũ ex insperatô venisset. Interibi Diana, circumspiciens quà quà versum, Delium suũ invenire oculis non poterat, Is n. summò, uti diximus, Alcidæ amorẽ subito perculsus, dũ Diana hòspitẽ excipere, & blãdis verbis attinere studet, pręcipiti se fuga, fugientem Alcidam persecuturus, abstulerat, omni diligẽtiâ vestigiis illius inhęrens, iterq; præcurrentis legẽs, conclusũ animo habebat nullibi consistere prius quã illã assecutus esset, etiãsi in alium terrarum orbem decurrendũ foret. Attonitæ similis Diana manebat cùm tã improvisò nusquã comparere maritũ suum videret; & solum ergo poterat, geminatis acutissimis clamoribus nomẽ ipsius appellabat. Verũ frustrà, non n. respondere ab alterâ parte silvæ curabat Delius, neq; ullo genere cursum suum intentissimum sistere volebat, solũ hoc studens, ut, quãprimum posset, novos suos Amores assequeretur, ita quidẽ ut misera Dia-

na; novis percepta lamentādi caussis, miseris se modis ob absentiā hominis affligeret; unde perculsus ad cōmiserationem, hospes pastor, in hæc eā verba consolari aggressus est. Noli formosissima, tā sine causâ tibi injuria esse, & suspicione nescio cujus fugæ tātis te dolorū præsumtionib. induere. Nō n. absentia illius pastoris prorsus desertā te putare habes, neq; animū despondere. Fortean ille, dū tu aliis rebus intenta es, amœnissimarū harū arborum umbrositatē quærens densiorē, & auræ perflātis opacitatem nemoris cupidior, locū mutare ferventiorē voluit, priusquā nos cōsilium ejus sentiremus, cui suspicabat' fortè nos aliqua ratione cōtraventuros. Potest etiā ut, super advētu meo turbatior colloquio me indignatus, abscesserit, uti aliorsū cōsidens; sine fastidiosâ mei cōversatione diei calorē tranquillor eximere posset. Respōdit his Diana: Gratiose Pastor; ut cognoscā malū illud ꝙ te animi torquet, sufficit sermones tuos hactenus audire. Optimè præ te fers ab Amore eū esse, qui te male habeat, morbū, Is quippe cōsuevit amatorias suspiciōes vanis illudere imaginationib. Ipsiq; Amatores in more habēt sensib. suis res falsas & impossibiles credēdas, ꝑponere, eo fine ut â dveris & certis

fidem adhibendam illos faciant debiliores. Hoc & similia consilia, hospes, docere me possunt, eodem te affectu lancinari, qui & meum pectus coquit, remedium autem malo meo dare non possunt. Certa enim ego sum maritum meum Delium, qui clam nobis hinc se modo proripuit, vestigia formosissimæ puellæ sequi, quæ non diu factum est cum indidem hinc discessit. Et, qua illam præsentem affectione aspiciebat, quibus suspiriis animæ suæ penetralia laxabat, Ego, quæ hominis ingenium novi, quam ille tenax eorum sit quæ semel objecta animo sunt, adeoque ut nullo modo inde divelli, quod comprenderit, valeat, pro certo habeo non destiturum sequi puellam, etiamsi in vita sua in conspectum meum redire non possit. Quod quo me magis etiam isto excruciat, perspectam habeo & puellæ ipsius naturam, quæ quidem tam absone dura, atque ab omni Amore aversa est, ut summæ etiam formositatis dona pro nihilo habeat, neque animum suum vincere possit, ut quacunque amatorum virtute aut generositate delectetur. Tristissimo pastori videbatur cum his verbis mortiferam sagittam aliquam cor suum

transire,

transsire, ut exclamaret: Hei me infelicissimum Amatorum! quam meliore omnino caussâ condolere mihi decet omnes animas, quæ non plane adamanto factæ aut de petris excisæ sunt! qui mundum emetior indagando, asperrimam, crudelissimam, impiissimamque, quotquot umquam fuerunt in vita, puellarum. Merito tu doles fortunam conjugis tui, nam si, quali animo mea est, tali illa quoque conciliata est, quam quæsitum hinc discessit, in maximo discrimine vitæ suæ versari eum scias. Audiens Diana, hæc verba indubiè cognovit, clareque perspexit, & morbum hujus hospitis, & non aliam puellam esse quæ tam diris illum modis tractaret, quam quæ, procul illum advenientem prospiciens, tam celeri fuga abierat, quamque ille per universum orbem quærere non desisteret. Et certè res ita se habebat; namque hunc ipsum fugiens Alcida, ut eo minus cognosceretur habitu pastorali sese occultabat. Verum dissimulabat hoc omne tum Diana, neque quicquam hujus misero aperire volebat, ut staret scilicet verbis suis, neque, promissum Alcidæ abeunti, silentium de præsentia ipsius, falleret. Accedebat quod

illa tanto jam tempore aberat, & tam immani festinatione fugiebat, idque per densissima silvæ impedimenta, ut nullâ plane celeritate ipsam assequi potuisset; itaque conscium illum horum facere, nihil fuisset aliud quam ad vetera tormenta novos illi insuper cruciatus adjicere. Hoc quippe maiori animum dolore afficit quod aliquo modo sperabile, nullo tamen omnino potiri potest. Itaq; cum utrũq horum cognoscere Diana, & amorum illorum ordinem caussamque scire cuperet, quaq; de caussa puella hominem tantopere abhorreret, in hæc verba illum alloqui institit. Cape ex re præsenti aliquod lamentis tuis solatium, hospes, & recensere mihi ne denega caussam istorum dolorum tuorum; non enim & meis melius subvenire poteris, & ego cupida sum cognoscendi, quis sis, & fortunarum tuarum cursus meis malis fortè accesserit; neque tibi ingrata erit præteritorum casuum commemoratio, siquidem Verè amas, Veriq; Amatoris nomine dignus es, quorum ego quidem utrumque non invita credidero. Sufficiebat illi hæc audire, neq; opus erat pluribus peti, sed postquam junctim ambo ad fontem consedissent,

sedissent, Hospes ita loqui exorsus est. Malorum meorum non est ea conditio ut cuilibet mortalium ea recenseri possint, sed persuasio, quæ de te tuisque virtutibus penes me est, tum interior meritorum tuorum census, quem mihi singularis ista tua formositas enarrat, subigit me liberè tibi, quam petis, omnem velut spectandam proponere Vitam meam, si vita tamen vocanda est, quam hoc momento cum morte mutare non abnegem. Scito, ô formosissima, nomen mihi esse Marcelloni; & statum meum longè alium quam ex habitu meo istoc quisquam suspicari possit. Natus enim ego sum in Civitate Soldina, Metropoli Provinciæ Vãdaliæ, illustri patrum prosapia, & opibus præpotente. Tenerâ meâ pueritiâ traductus sum in Aulam Regis Lusitaniæ, ibique educatus, amatus non solum ab Aulæ, Regniq; Primatibus, sed ipso etiam Rege, inter non multos; Adeo quidem ut numquam à latere suo me dimiserit, donec ipsemet mihi Præfecturam Exercitus commẽdavit, quem eo tempore in partibus Africæ habebat. Illic ego multos annos, summo imperio, oppidis & Castellis præ-

fui, quorum Regi ibi locorum copia est. Domicilium autem colebam Ceutæ, civitate non ignobili, unde malorum meorum exordium provenit. In ea urbe, sinistrâ meâ fortunâ, habitabat tum generositate maiorum & virtute propria spectatissimus Eques, nomine Eugerius, cui Rex civitatem illã gubernandam dederat: Huic, post insignia Opum, Nobilitatis, & Virtutum, decora, favor Numinis familiam auxerat filio, vocabulo Polydori, strenuo & virtutum omnium locuplete iuvene, & duabus filiabus, Alcida, & Clenarda, incomparabili utraque specie puellâ, & virtutibus maiorũ laudibus æquabili. Clenarda sagittis iaculandi dexterrima, Alcida, natu maior, pulcritudine etiam sororem superabat. Huius tanto me Amor desiderio percepit, ut sola me in hoc vivendi genus redegerit, ut, desperationi momentatim proximus, crudissimam mortem quotidè exspectem & provocem. Pater puellæ tam strictè in eam animadvertebat ut rarissimè cõspectum eius excedere posset, quæ res impedimento maximè erat, ne ardentem meum ipsi affectum significare possem; præterquam quod, cum singulari for-

fortunæ favore conspectum ipsius indeptus essem, oculis tormenta cordis præ se ferentibus, & suspiriis profundo animæ sinu etiam nolente me, petitis, ipsi aliquando desiderium meum manifestarem. Semel, occasionem faventem nactus, quod solum poteram, per litteras ipsam alloqui studui, quarum series hæc erat.

Honesta Gravitas, sancta Maiestas, Pudor
Cordatus, & Modestia, & Sapiens Decor,
Tranquilla Mentis & sibi vacans Quies;
Alii tuarum mille virtutum chori,
Quæ totum in orbem differunt laudes supra
Titulos priorum, quamlibet celsos, tuas.
Alcida princeps Pulcritudinum, meum
Tam pectus arctis attinent periculis,
Flammisq; torrent, nullibi ut constem mihi.
Ipsum hoc, quod audeo alloqui Numen tuum,
Sic me repellit indidem, ut vitæ licet
Discrimen obstet, præferam silentium.
Quis ille durus, qui videns radios, quibus
Fulgorem ocelli demicant vestri sacrum,
Non mutus adstet & velit silens mori!
Quis, Pulcritudinum eruditus momina,
Maiore vidit indole & Sapientiâ
Formam potentem, conferens priscis novas?
Quis vidit istam, quin Amore se novo

Visâ implicarit, mente tam victâ, procul
Vti silere quam loqui, malit miser.
Ego tacendo talia exantlo mala,
Vt pectus in lamenta disrumpi queat,
Exire fractis cratibus cor proditum.
Spes varia, vitæ est, Gaudium fidem suprà,
Tormenta certa, firma Pœnarum seges:
Bono orbus animam, perditus malis, ago.
In memet ipse vindicem vim exerceo,
Quod opto maximè, hoc minus nihilo venit,
Quod fugio, sequitur, & prehendit maximé.
Exspecto quod mî convenire non potest,
Tristitia nullum nostra Consilium petit.
Exulto ego in dolore qui me interficit.
Mea vita, Gaudiumque, tam durant diu
Quam differentiam ipse metior mei
Talis decoris comparatus Gratiis.
Ergo; arrogante pectus elevans gradu,
Tam celsa spero tangere exsultim loca,
Animumq; forti munio Constantiâ.
Verum duello me petit tali, tua
Divina forma, & indoles hominem suprà,
Vt mille vitæ non ferant resistere.
Sed nulla terrent me pericula, invia
Via nulla tantum est, confragosa, aut aspera,
Iter morari quæ meum contra queat.
Video sequi me propriam inconstantiam.

Quæro

Quaro malorum tormina & Pœnas graves,
Animumque diris planctibus miserum offero.
Tranquilla mens succutitur ærumnis, tamen
Medio in dolorum gaudia adsunt gurgite,
Mea vita Pœna gloriam in sinu invenit.
Mihi Pœna ludus Pœna delectatio est,
Mors dulce nomen, sunt joci suspiria,
Recreatio ignis, Sanitas, sunt vulnera.
Nil video quod non suscitet flammas meas,
Addatq; furias mille tormentis graves.
Hinc robur auget, fortitudo est fortior.
Horum malorum, Domina, tu caussa es mihi;
His lancinatus vivo tormentis tibi,
Aequas dolorum sufferens Spei vices.
Miserere miseri, Domina; qui vitam suam
Offert Amori mille cum Pœnis tuo,
Malis medelas ille non quærit suis,
Saltim tua ille quid ferat caussâ, scias.

Hæ fuerunt litteræ ad eam missæ; quæ si tam benè compositæ fuissent quam felices fuerunt, ingenium meum utiq; Homeri gloriæ exæquassem. Venerunt in manus Alcidæ, quæ; quamvis alloquio meo nonnihil perculsa, audaciâ verò etiam offensa fuisset, nonnihil tamen, dolorum meorum noticiâ, animum in favorem meum inclinavit, ut postea edoctus sum, & quidem

amplius quam de infelici mea ſorte ego ſperare habebam. Orſus hinc pro Amatore me ipſius gerere, omnibus officiis eam demereri ſtudens, Ludis equeſtribus, exercitiis militaribus, veſtimentorum ornatu, omni denique habitu, & vitæ ordine me illius favori demerendo componens, mille carminum genera, faventibus Muſis, conſcribebam, ut magis magiſque affectio illi noſtra innoteſceret. Gerebantur hæc annis aliquot continuis; quibus evolutis, meritum me nuptias filiæ ſuæ cenſebat Eugerius, adeoque generum in familiam recipere non detrectabat. Itaque, interventu principum illius regionis, virorum, mihi matrimonio illam jungere conſpondet. Res eo deciſa eſt ut Sponſalia Liſibonæ fierent, uti Rex Luſitaniæ præſens illis adeſſet. Itaque ſummo ſtudio Curſorem eò deſtinamus, Regi Nuptias noſtras ſignificamus, ſupplicantes liceat, idoneis hominibus negotio commiſſo, in Aulâ eius convenire, ut ſollemniter Nuptialia feſta celebrarentur. Illico per univerſam civitatem, adeoque vicina & longinqua Regni loca, fama differtur de matrimonio meo, quæ mirificè omnes afficiebat, congratulantes tam

tam singulari pulcritudine Virgini tam cordatum & fidelem Amatorem obtigisse. Huc usque prosperitas mea cursum tenuit, Eò excelsitatis me Fortuna elevavit, ut post in profundissimum miseriarum gurgitem, in quo nunc versor, præcipitem projiceret. O Fugitivum Felicitatis Bonum, ô mutabilis Lætitia, ô variabilis delectatio, ô inconstantissima Firmitas, rerum in vita humana! Quis amplius de Fortunæ favore sperare poterat, quam ego capiebam? Quis diriora pati possit, quam post ego, huc usque, passus sum, & etiamnum patior? Ne me cogas, rogo, Diana formosissima, auribus tuis molestum esse, sequentem rerum ordinem recensendo, ne quà animi tui affectibus miseriis meis denarrandis iniurius sim. Contenta sis audiisse felicitatis meæ tenorem præteritum, ne velis audire præsentem dolorum meorum Historiam. Certus enim sum, prolixitatem malorum meorum tædium audiendi facturam tibi, & infantiam narrantis mei fastidio tot ærumnarum te vexaturam. Respondit Diana. Omitte, oro, Marcelio, & has & similes alias omnes excusationes, neque enim Fortunas tuas eo fine audire optavi, ut de bonis sal-

tim tuis animum delectarem, sed & malorum participare vel auditu ipso ordinem cupio, ut amborum historiã in pectus hoc meum admittã, ærumnosum ante hac, atq; sic congaudeam condoleamque tibi. Ah formosa puella, respondit Marcelio, quam libenti animo hic orationi finem ponerem, si citra affectum in te meum esset, quo nihil umquam non facere decrevi quod tibi placere videam. Et, quod magis me etiam premit, est, non posse fieri quin incivilitas mea in recensendis tam amaris rebus aliquo cor tuum dolore contingat. Me quod attinet, non facio tanti tristitiam quam hinc animo aucturus sum, quin libens illam commutẽ cum Voluptate, quam dum tibi gratificor, recipio. Video te quippe tam cupidam hæc cognoscẽdi, ut cogar aliquo modo tibi molestus esse, ne voluntati tuæ contraveniam: Scias igitur & sequentia. Postquã conclusæ erant infelices nuptiæ nostræ, jamq; Rex quæ petieramus, annuerat, Pater Spõsę Eucherius, amissa conjuge viduus, Filius hujus Polydorus, duæ Filiæ, Alcida, & Clenarda, & infortunatus ille Marcelio, qui cordolia nunc tibi sua recenset, Officiorum, nobis à Rege cõmissorum, munia fidelibus hominibus

nibus commendātes, in Portu Urbis Ceutę navim adſcendimus, pelago iter Liſibonā, nuptias in præſentia Regis celebraturi, facturi. Lætitia, quam pro ſe quiſque, hoc rerum ſucceſſu, capiebamus, adeo nos animi cæcos effecerat, ut periculoſiſſimo anni tēpore, metu nullo tempeſtatum, tum maximè increbreſcentium, nec furiis ventorū, iis mēſibus omnia turbantium maria, diſtineremur, quin, fragilem navem inconſtanti Fortunæ credentes, alto nos committeremus, parum ſolliciti quid de Elementi, Aeris, & Fortunæ periculis ſentiretur. Sed parum omninò ſpatii interceſſit, cùm Fors audaciam noſtram caſtigare cœpit; eo enim adhuc die, nondum nocte ſolem obtegente, Gubernator navis, manifeſtiſſima ſigna futuræ tēpeſtatis ſe notare, indicavit. Cœperūt abhinc paullatim ſpiſſiſſimæ nubes cœlum obſcurare, undarum imitus excitarū fragor crebreſcere, Ventorū animæ contrariis flatibus undiq; violenter aerem commovere. Ah triſtia & periculoſa nūcia; timore turbido percitus Gubernator exclamat! Ah infeliciſſimum navigiū, qualia te infortunia manent, niſi peculiari Deus auxilio ſuccurrerit! Cum dicto tam im-

mani impetu Boreas navim perculit, ut, extentis velorum ſpatiis, totique adeo machinæ incumbens, omne ſubſidium Magiſtro excuteret, Rapiens in maximum undarum cumulum, ſine remigis uſu, aut arte gubernandi, furorem Tempeſtatum ſecuturam. Inſoleſcere ſenſim cœperat undarum truculentia, fluctuſque, ſpumis albentibus turgidos vortices erigebant, cœlum omne in effuſas pluvias præcipitabat, radiis circum undique fulgurum horrendis jaculabatur, mundumque tonitruum ingeminationibus contremefaciebat. Audiebantur terribiles rudentium ſuccuſſorum ſtridores; ſuper omnia animos percellebant nautarum & vectorum ejulabiles clamores. Venti ab omnibus lateribus navim impugnabant, Undarum violentia, iteratis pulſibus, etiam firmiſſimos tabulatorum aſſeres, &, ingentibus fixas clavis, trabes, diſruptis coagmentationibus ceſſim diffindebat, & dilacerabat. Interdum ſubito, velut, faſtu, elatum mare ad cœli uſque confinia nos elevabat, repente ad inferas abyſſos contra detorquebat; non rarò horrendis ceu faucibus ſeſe aperiens, & dilaxans, profundiſſimos imarũm arenarum ſitus

com-

commonſtrabat. Quicquid virorum & mulierum in navigio erat, hinc inde diſcurrendo, miſerabili propinquæque morti moram undiquaque quærebat, pars alto corde petitis ſuſpiriis, pars votis ad ſuperos ardentibus, alii, quibus ſolum poterant, lacrymis, ærumnas ſuas commendabant. Gubernator, qui jam tantâ Tempeſtatis violentiâ omnem ſanguinem amiſerat, omni artis ſubſidio truculentis ventorum æſtuumque viribus ſuperato, quid ageret dubius, officio ſuo adeſſe nequibat, jam neque unde ſpirarent Venti, neque quorſum raperent navigium, neque, ſolitas notari, eorum differentias agnoſcebat amplius, itaque uno temporis articulo mille diverſa imperabat. Nautæ, vicinæ mortis diſcrimine attoniti, quæ juſſa erant exſequi non poterant, neque adeò ipſam vocem imperantis audire, tantus aerem tumultus undique percellebat, fruſtrà raucis clamoribus illo & turbidis objurgationibus inſtante. Hi vela colligebant, alii antennam circumrotabant, alii ruptos rudenteis connectebant, alii fragmenta aſſerum trabeſque diductas, & convulſas, reponere laborabant, pars pelagus in pela-

gus effundebat, pars temoni ipso succurrere occupati erãt, summa; nemo studii quippiam remittebat, ut inevitabile visu, naufragium, quacunque ope posset, defenderet. Verum nil agebat universa mortalium diligentia, nihil proficiebant vota & lacrymæ, ut aliquo modo saltim furentis Neptuni ira componeretur. Contrà potiùs quo propinquior Nox ingruebat, magis crebrescebat ventorum violentia, Tempestatumque sævitia augebatur. Jam tenebrosis nox umbris omnia latè induerat, neq; pericula quicquam remittebant, cum Pater Eugerius, desperato jam mortis remedio, vultu lacrymis irriguo, alterationemq; mentis declarante miserabiles suos, generum, liberosq; intuendo, tam ęrumnabili spectaculo infortuniorum summã auxerat, ut non minus nos illius dolor, quam propriorum discriminum magnitudo, afficeret: Sic miserandissimus senex, undique ærumnis circumventus, lamentabili voce ita nos affari orsus est. Ah variabilis Fortuna, humanis gaudiis infensissima hostis, tam immane infortunium in ultimam mihi senectutem usque meam servaveras! O ter quater-

que felices, qui juvenilibus suis annis mortem, crudelibus præliorum insultibus, sanguine suo sibi pepererunt, ut exemti hoc metu, hac infandâ tristitiâ liberati, non haberent amatissimorum suorum liberorum lugubria fata deplorare, cum ipsi pedem jam in fossâ haberent. O vehementissimum malum! ô tristissimum casum! quis umquam tam omnibus modis lamentabilem mortem oppetiit, atque nunc ego! Qui sperans quandoque, me ultimam necessitatem meam consolaturum successoribus, quibus familiam & memoriam meam instauratas relinquerem, truculentâ morte perire cogor, in medio eorum quibus ducendas exsequias meas commendare cogitaveram! O Desideratissimi liberi, quis dicturum se mihi credidisset, vitam vestram meamque uno momento temporis simul finiendas! uno nos omnes infortunio pariter perituros! Volebam, liberi mei, consolari vos, volebam tantis malis verbis levamen addere, Verùm quid dicere vobis possit afflictissimus Pater, in cujus animo tantus dolorum concursus, tanta mœstitiæ abundantia est, tã enorme

omnis ſolatii deliquium? Tamen conſolamini vos, liberi mei, armate corda veſtra tolerantiâ, relinquite mihi junctim omnium veſtras particulares triſtitias, quoniam cum ſinguli vos ſingulis mortibus oppetere cogemini, mihi mea primum imminet, deinde de unoquoque etiam veſtrum alia; toties mihi fatum iterabitur, quot veſtrum ex me geniti, aſcitique in familiam meam, ante oculos meos moriemini. Hæc ærumnoſiſſimus Pater, cum tantis lacrymis, ſuſpiriis, & gemitibus, proferebat, ut vix vocis iter verba invenirent; amplectebatur ordine omnes, feſtinabundus, ne quem ultimo parentis officio celerata mortis neceſſitas præciperet. Nunc tibi lacrymas etiam & dolores Alcidæ, meoſque pro ea, mei velut obliti, recenſere velle, difficilimum & laborioſiſſimum ſit negotium. Unum aliquod de tantis tibi narrare ſolum cupio: Quod maximè me omnium torquebat hoc erat, vitam mihi meam, quam illius ſervitiis devoveram, pariter cum ipſius, lõgè mihi cariore, ponendam eſſe. Inter hæc, lacera iam & diſrupta, navis vi ventorum Occidentalium, qui per anguſtias freti, quod Gibraltare hodie vocant, inſano impetu

petu debacchabantur, incitata, majore celeritate, quam Saluti noſtræ utilis erat, tempeſtatum furiis compulſa, totum illud Noctis ſpatium cum ſequenti die, abſque omni, gubernatoris, nautarumque, & vectorum, ſubſidio, multa paſſuum millia, per æquor mediterranei maris proceſſerat, quorſum rapiebant, Ventorum turbines, ſequi coacta. Altero, poſtindè, die videbatur Tempeſtatum furor nonnihil remiſſionis ſpondere: Verum illicò ad priorem ſævitiam rediens, tantis nos diſcriminibus circumſiſtebat, ut nec unam nobis horam vitæ deincipis polliceri poſſemus. Ad finem, tantus nos fluctuum æſtus conquaſſabat, ut icta navis turbine præcipitis procellæ, lævo lateri impulſæ, tam proxima naufragio eſſet, ut jam ſummis foris aquam immitteret; Ego tam penitus irremediabile diſcrimen ante oculos videns, enſem, quo accinctus eram, cum baltheo ipſo mihi diripio, ne quo ſcilicet mihi modo impedimento eſſet, & complexu ſtrictiſſimo Alcidam meam circumdans, cum illâ me in ſcapham quæ navim ſequebatur, projicio. Clenarda, quæ puella erat admodum habili corpore, & mente promtiſſima, nos in-

sequens idem faciebat, non oblita arcum pharetramque, arma quibus assueverat, quæque omnibus thesauris potiora amabat. Polydorus, Patrem suum ambobus brachiis complexus, volebat saltu nos in eamdem etiam scapham sequi, sed occupantes illum Gubernator cum alio quopiam nautâ, prævenerunt, dumque ille cum sene saltum luctatur, derepentè incidens turbo, tanto spatio scapham navigio depulit, ut volentes nolentesque cogerentur isti in hâc persistere; quâ, momento tẽporis à nobis divulsi, prorsus extrà conspectũ ablati sunt, neq; ex illo tempore quicquam de eorum fatis auditu comperimus; hoc solum suspicari, immò penè pro certo scire licet, pessumdatam navim naufragio ad ultimum resistere non potuisse, aut miserandum in modum transversam in latera sinuum Hispanicorum raptam, prorsus amissam periisse. Nos autem, Alcida nimirum, Clenarda, & Ego, in minutâ scaphâ hærebamus, industriâ duorum, Gubernatoris & Nautæ, totum istum diem cum sequenti nocte servati, quãquam nullius remedii spe nisi, neque in singula momenta quicquam præter præsentem interitũ exspectan-

ſpectãtes; nec jam quiſquam noſtrûm, quâ regione jactaremur, gnari. Altero poſteà die, ſummo manè, nos vicinos cuipiam telluri ſenſimus, & eam appulſi, per medias fluctuum moras venimus. Duo nautæ, dexterrimi nandi, non ſolum ipſi in terram evaſerunt, ſed & nobis opitulati ſalvos omnes in continentem eduxerunt. Cum jam tamdem aquarum diſcrimine liberati eſſemus, Nautæ, ſcapham ad littus ſubligãtes, agnoverunt regionem, inſulam nimirũ Formenteram eſſe, quam teneremus, non ſatis interim mirari potentes tam brevi nos tempore tam immane ſpacium evectos cõfeciſſe; Illi verò tam experientes omnium erant, quæ mari tempeſtatum truculentiæ efficere ſolent, ut parum animis commoti viderentur, ſuper omnibus iſtis infortuniis noſtris. Jam quidem, Pelagi periculis elapſi, animum receperamus, & de ſecuritate jam noſtrâ mutuò gaudere poteramus, ſi citrà Eugerii & Polydori fatum fuiſſet, quod nos ſanè miſerrimè afficiebat, tum autem etiam fames adeò nos macerabat, ut parvam caperemus ſervatæ vitę lætitiam. Nolo jam commemorare tibi planctus & querelas Alcidæ & Clenar-

dæ,fratre germano cum Sene Patre amiſ-
ſis,ut quidem hiſtoriæ ordo eò citius dete-
xatur;imminet enim jam,urgetque me,re-
cenſio triſtiſſimi mei caſus,quo in inſulâ il-
lâ ſolitariâ Fortuna adverſa vix naufragio
elapſum invenit. Quid Fortunam autem
dico? Potius,illius me telis & diſcriminibus
ſuperſtitem, Amoris hoſtilitas confecit,qui
ægrè ferre videbatur liberatum me tam
propinquo exitio, & hoc ſtudere, ut quo
me tempore præſentiſſimam mortem eva-
ſiſſe gaudere poſſem,eo me ille, pejoribus
ipsâ,doloribus ærumniſque torqueret. Fe-
riit tum malignus ille Puer cor Guberna-
toris, cui Bartoſano nomen erat, tam ar-
denti Amore pulcritudinis Clenardæ,ger-
mana quæ Alcidæ meæ jam ſæpius memo-
rata eſt,ut,oblitus uno momento omnium,
fidelitatis & amicitiæ Legum, uti ſolùm
voti ſui potiretur,crudele & barbarum ſce-
lus ſecum ipſe concluderet, concluſum-
que effectui mox traderet. Hoc ita conti-
git. Poſtquam Germanæ ambæ, Alcida, &
Clenarda,longo jam tempore lamentis ſu-
per infortunio Patris & Fratris indulſiſſent,
accidit Alcidam,fatigatam tot malis,arenâ
ſeſe proximâ collocare, ubi, violentiâ diu
ſuſpenſi

ſuſpenſi ſoporis, altùm obdormivit. Quo viſo, ego ad Bartoſanum converſus, amice, inquam, uti vides ipſe, eo res noſtræ devenerunt, ut niſi de victu alicunde procurando nobis proſpiciamus, fruſtrà morti de marinis fluctibus elapſi videamur, quos Fames ſævior in deſerto littore confecerit. Igitur, ſi tibi idem mentis erit, optimum factum arbitrer, te cum ſodali iſto tuo, quàm primùm parari poterit, in inſulam progredi, & cibatui neceſſaria nobis præſtinare. Reſpondit tum Nauta; ſatis feciſſe pro nobis, Marcellio domine, ſibi videbitur jam Fortuna, quod in continentem nos ſalvos undarum fluctibus extulerit, quamquam ora hæc telluris omnino inhabitata ſit. Errorem tu iſtum pone, nihil enim humano victui hæc terra ſuppeditat, ſterilis omnino & inculta. Ego vero, quod ipſe commentus ſum, ut famem pellamus, tibi indicare volo. Vides minutam iſtam inſulam quæ illîc ex adverſo jacet, non longè abhinc diſſita? Illic magna copia venationum ſuppetit, cuniculi, Lepores, aliæ tales feræ, quantum quidem ſilveſtria ſpelæa educare ſolent. Illîc etiam Eremita quidam colit, in cujus tugurio ut plurimum farinam & pa-

nem invenire est. Mihi videbatur facto opus esse, ut Clenarda, quæ quanta sagittandi artifex sit tute melius compertum habes, cum scapha ista nostra in illam insulam trajiciat, venatura utique aliquid omnium nostrorum salute, cum arcum & tela secum habeat. Ego cum sodali hoc meo eam illûc sistemus: Tu vero, Marcellio, hic juxtà Alcidam exspectare reditum nostrum poteris, antequam enim illam somnus reliquerit, spero nos opimâ prædâ onustos illuc reversuros. Optimè & mihi & Clenardæ consuluisse Bartosanus videbatur, neutro suspicante quam ille nequissimam fabricam strueret. Clenarda tamen nulla ratione persuaderi poterat ut sine me socio in insulam illam trajiceret, quoniam abhorrebat se fidei nautarum solam credere: Et quocunque ego modo excusationes quærerem, inferens, non posse fieri ut Alcidam solam isthîc relinqueremus, dormientem in deserto littore, responsum illi promtum erat, quoniam parum spatii inter utramque insulam foret, venatio illîc copiosa, mare autem benè tranquillum, (dum enim nos in terra fueramus fluctus

ctus admodum compositi erant) posse nos venatum proficisci, & redire ante-quam Alcida, quæ tot jam noctibus somnum non vidisset, excitaretur. Ad ultimum tot argumentis obstinationem meam concutiebat, ut, obliviscens ejus, quod magis mihi curæ esse debebat, absque suspicione deterioris Fortunæ, velle me dicerem, quæ vellet. Quod quidem pessimè Bartofanum habebat, qui, ut desiderio suo satisfaceret, nullum sibi comitem, præter Clenardam solam, optabat. Verum neq; sic scelestissimo homini astus defuit, ut novo casu nova sceleri patrando subsidia excogitaret. Nos relictâ dormiente Alcidâ, scapham intramus, & mari nos committimus; verum priusquã insulam, quo tendebamus, appelleremus; me, sine armis, & absque omni proditionis suspicione, alia omnia cogitantem, qui vitam solam naufragio eripuisse lætus eram, nec armorum ullam curam habebam, assiliunt derepentè atque ex improviso prorsus, duo isti nautæ, repugnare nil valentem, comprehendunt, & vinciũt. Clenarda, viso scelere, dolore atq; indignatione præcipitẽ se in pelagus ejicere volebat, sed à Gubernatore vi re-

tenta est, qui ad alteram mox Scaphæ partem traductam, secretim ita allocutus est. Formosissima Virgo, ne percellare animo, neque mira habeas, quæ isthîc modo gesta vides, consolare & compone cor tuum, animum tuum tranquillitati dede, omnia ista tui gratiâ, & à tui studiosis nobis, patrantur. Scias, Domina, Marcellionem istum, cum desertam illam insulam appelleremus, remotis arbitris, soli mihi dixisse, persuaderem tibi, ut venatum in istam alteram traduci te sineres, cum autem medium jam mare teneremus, nos proram navis Orientem versus obverteremus, indicando, Amore se tui captum esse, deserturumque ejus gratiâ in littore desertæ Insulæ Germanam tuam, ut voto suo, concubitu nimirum tuo, absque omni obstaculo, & impedimento, frui posset. Hinc cum non vellet huc nos comitari, arte & dissimulatione cautissimâ rem gerebat, uti malignitatem suam commodius contegeret. Ego vero, qui pretium Formositatis tuæ aliter æstimare possum, ne Virtutibus tuis tam atrox injuria inferretur, eo temporis articulo quo consilium suum mihi Marcellio, aperiebat, conclusi animo, fidelitatem

tem tibi servare; ipsumque eo fine comprehendi & vinxi, propositum animo habẽs, eo eum modo in proxima insula relinquere, & ita tecum reverti ad desertam in alterâ, sororem tuam. Hanc tibi facti praesentis Rationem reddo, tu expende quid porro sequaris, utri te deceat amplius fidem habere. Hoc sermone, Clenarda, audito, pro verissimo mendacium infidissimi nebulonis accepit, ergaque me irreconciliabili irâ conceptâ, consensit, ut ego illuc ducerer quo Bartofanus volebat. Aspiciebat me vultu furibundo, & ex rabie mentem omnem externante, nullum mihi verbum loqui poterat. Intimo tamen corde suo sibi gaudebat, & congratulabatur de vindictâ quam ex me captura esset, nec quicquam eorum percipiens, quibus illam dolis perfidus nauta versabat. Agnoscebam ego ex omnibus gestibus vultuque puellae, parum illi condolentiae esse, vinctum me, & constrictum teneri, igitur eam adversus, Quid hoc est, inquam, negotii, soror, tam parum tibi dolendum videtur meum hoc tuumque infortunium? Ut tam cito planctus tui & lacrymae finem sibi inveniant? Potest ut spem certam habeas, ci-

to me liberum revisuram, & expetentem vindictam criminis tam barbari, ab impuris istis latronibus. Illa tum, feræ instar Leænæ, atroci voce mihi reddidit, ideò me vinctum merito meo esse quod voluerim deserta Alcidâ sorore suâ, sese rapere, & illa deinceps omnia quæ turpissimè scelerosus homo illi præmentitus fuerat. His auditis, majore quam alias umquã, dolore quatiebar, & quoniam manibus vindicare me de impuratissimis nebulonibus non poteram, verbis iram in illos effundebam: Ipsi autem puellæ tantum argumentorum indicavi, ut intelligeret immane hoc facinus non aliâ caussâ quam ex diro Amore Bartofani oriundum esse. Percepto, illa, fabricæ tam malæ ordine, tantum lamentorum dedit, ut nullum scopulum non talibus querelis mitigaturam fuisse arbitrer; nihil tamen ad omnia ista barbari latrones movebantur. Nunc tu mecum cogitationes retro in insulam illam desertam flecte, iam parvum nostrum navigium plurimum pelagi celeritate suâ emensum erat cum infelicissima Alcida, sopore suo excitata, solam se videt, omnium humanorum subsidiorum orbam & spoliatam: Vertebat tum, puto, misera

sera Oculos ad mare, non videbat illam suam ductricem, scapham! magnam partem littoris quærendo emensa, neminem mortalem inveniebat. Poterit subvenire tibi, ô formosissima, quid illo tempore, illo casu, miseræ animi fuerit! Imaginare nunc animo tuo lacrymas illas, quæ de vultu mœrentis deciderunt: Cogita planctus illos, quibus infortunium suum vacuo aeri conquesta est: Attende quot vicibus præcipitem se horrendis fluctibus injicere voluit! Exputa, quoties nomen illa meum tum iteraverit! Nos verò, iam dum tam longè avecti discesseramus, ut vocem clamantis audire nequaqam possemus; illud solùm conspicabamur tegmine capitis candido elevato, & recessim vibrato, retrò nos illam ad salvandam sese, vocare. Non tamen hoc animum ut faceret inducere poterat Bartofanus. Contrà summâ celeritate itineri insistentes appulimus tamdem in Insulam, Yvicam nomine, ubi terræ insilientes, nautæ, me extractum navigio ad Anchoram quamdã adstrinxerunt, quæ illic forte fortunâ solo infixa remanserat. Offenderunt ibidẽ alios quosdam nautas, Bartofano notos, & eodem

cum illo ingenio, quibus, quamquam Clenarda omnem rem gestam enarrasset, supplicans proditæ suam pudicitiam, qui possent, perfidi latronis manibus adsererent, nihil tamen profecit, quin insuper necessario commeatu instruxerunt raptorem. Is Clenardam, quantumcunque etiam, reluctantem, & Deorum hominumque fidem implorantem, ut puellam vi navigio intulit, & vela fecit, quorsum dehinc ablati sint, mihi incognitum est, qui nihil eorum quicquam post vidi vel audivi. Ego interibi, miserrimum in modum fame maceratus, & jam animam agens, manibus pedibusque advinctus, illic stabam; Quod infortunium cum mirificè, ut par erat, me afficeret, nullo loco tamen ponebam, consideratione eorum, quæ Alcida patiebatur, quam in Formēterâ solam, omnium rerum egenam, reliqueram. Et mea quidem Fortuna illico remedium invenit: Ad clamores quippe & ejulatus meos advenerunt, copia maris accolarum & nautarum, qui miseriis meis condolentiores barbaro illo latrone, viri, ut res ipsa demonstrabat, non mali, neque eorum similes qui cum Bartofano modo fuerant, solverunt vinculis, &
esui,

esui, potuique, quæ habebant largiti sunt. Dehinc tantis à me pulsati precibus, ut renuere jam non sustinerent, armarunt celocem quampiam, quam victu insuper & aliis necessariis, munitam, meo arbitratu, meq; socio, Formenteram versus egerunt. Venti favor is erat ut paucis omnino horis nos eò quo tendebamus, sisteret, eôdem quoque loco quo dormiens Alcida remanserat. Verum, quantamcunq; diligentiam in perquirendâ illâ adhiberemus, nullis neque clamoribus neque aliis indiciis adventus nostri neglectis, nec volam tamen ejus, nec vestigium, uspiam indagare potuimus. Autumabam ego desperatis rebus miseram se ponto præcipitem injecisse, vel, ferarum silvestrium incursu dilaniatam, periisse: Denique, dum omnem lapidem moveo, omnia excutio, nihil non perquiro, nihil totâ ferè insulâ inexcussum relinquens, tandem in latere petræ, velut in tabulas sepulcrorum scribi solent, mucrone cultelli, has [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Vos petræ eduræ, quibus inscripta ista meorum
Aeternùm votorum, indicia, immaneant.
Vos testes fidi nostris estote querelis,
A sponsô quod sim sola relicta meô.
Germanam ille meam, me oblitâ, avexit, iidem
Et ratis & Fidei vela tulere Noti.
Nemo dehinc nostro gaudebit Amore procorum;
Tranquillum hoc nullis est mare Temporibus,
Hujus ego æternùm freta dira cavebo, nec unam
Mille hostes contrà me temerè objiciam.

Non exaggerabo tibi, narratione vulneris, truculentiam quo animam meam percelli sentiebam, cũ hæc verba legerem, edoctus illis, alienâ me libidine, & fortunæ adversæ iniquitate, immerentem, Amoribus meis spoliari, Hoc quippe considerãdum tuæ sapientiæ relinquã. Unum affirmare tibi possum, pertæsum vitæ, tam prorsus undiq; ærumnis atq; doloribus circumcinctæ, voluisse prono pectore in proximum ensem incumbere, & vi rumpere materiam omnium tristitiarum; & perfecissem certè quod volebam, si nautæ isti tam verbis quam manibus non impedimento fuissent. Retulerũt me pro mortuo in Celocem suam, quâ, assiduitate precum, & pollicitationibus meis adacti, tantum magnis itineribus effecerũt,

ut me in Italiam transveherent; urbis Cajetæ portu, in Regno Neapolitano, exponentes. Illîc cum neminem non super Alcidâ meâ verbis & signis rogarem, tamdem à pastoribus quibusdã certior factus sum, illuc eam quoq; appulisse, vectam Hispanâ navi, quæ in insulâ Formenterâ solam inventam susceperat: Quodque pastorali habitu sese induisset, eâ solâ gratiâ, ne quicquam mihi de rebus ipsius aliquando innotescere posset. Extemplo ego quoque, uti eò facilius eam indagare valerem, pari me habitu vestivi, totum illud Regnũ angulatim velut perscrutando, numquam ullo loco quietem mihi sumsi, donec cõperi, fugientẽ me, quæ rescivisset me aliquid de se inaudivisse, navi Genuensi in Hispaniam transvectam esse. Illicò eorsum & ego vela feci, persequens fugam ejus; Veni in has oras, maximam eorũ sum partem perscrutatus, neminem tamen adhuc offendere quivi, qui vel summum ejus indiciũ mihi faceret, quæ tanta crudelitate me fugit, quamque tam ærumnabili ego labore quæro. Hæc est, formosissima puella, Tragœdia universæ hactenus vitæ meæ, Hæc est caussa mortis meæ, hæc series atque ordo meo-

rum malorum. Quod si, in tam fastidiosâ narratione, tædium etiam prolixitas caussata est, culpam ejus tu tecum habes, quæ nullo modo remittere hanc noxam mihi voluisti, quin omnem à capite ad calcem tibi recenserem. Jam verò, quod abs te petere habeo, unicum hoc est, ne contendas ærumnis meis aliquà remedium quærere, neque tam atrocia mala consolando levare velle, neque interturbare perennes has lacrymas, quas ego tales, absque omni solatio, & fine, Pœnæ mihi meæ debeo, justâ quidem atque irrefutabili ratione. Finito hoc sermone, Marcellio, tam tristi atque miserabili modo, non ita pridem desitos, planctus & lamentationes suas, redintegrare exorsus est, ut amarissimi fletus, & suspiria cor in penetralibus pectoris lancinare visa, maximâ condolentiâ audientem afficerent. Voluit Diana illi indicare non ita dudum eodem loco Alcidam affuisse, sed promissionem fallere, & verba facto confutare, non videbatur tolerabile, prætereà cogitabat, nihil sese effecturam amplius, quam uti tormenta sua misero augeret, cum nosset puellam tantoperè abhorrere aspectum ejus, ut nihil addi illius odii

extre-

extremitati posset. Igitur nihil illi de reliquo dixit, nisi quod, quam optimè poterat, consolata eum, jussit confidere bono Successui, quippe sibi spem esse brevi eum amatissimæ suæ Alcidæ junctum visuram. Cum enim illa inter pastores, ut credibile foret, Hispaniæ jam versaretur, non posse illic diu ignorari, ipsam vero sese nulli operæ parsuram, quin undique inquireretur, etiam secretissimis & remotissimis universæ regionis locis. Magnas enimvero illi gratias agere Marcellio, oblationum tam officiosarum, addens preces, quam poterat, diligentissimas, ut vitam suam, hoc negotio vertentem, commendatam sibi haberet. Cum ita quod ex ipso petiverat Diana, jam perfecisset, veniam ab ea discedendi petere adorsus est, adjiciens, cis paucos, uti confideret, dies, eôdem sese reversurum, ut resciret an diligentiâ illâ, promissâ sibi, aliquid Alcidæ rerum ipsi innotuisset: Diana autem omni ope illum detinebat, dicens: Certè ego tam gaudiis meis injuria non ero, ut te ex sodalitio meo tam propere dimittam, Potius, quoniam nunc à marito meo Delio relicta sum non aliter quam tu ab Alcida tua, volo ut de copia mea aliquid

cibi capias, quoniam ejus magnoperè mihi egere videris, & posthac, quoniam jam umbræ arborum duplicari incipiunt, mecum eas in pagum meum, ubi ut per perpetuos nostros dolores licebit, noctem istam traducemus, manè mox summo, junctim proficiscemur ad Fanum Dianæ, Dearum castissimæ, ubi domicilium colit sapiens illa Felicia, cujus scientia atque religio aliquod fortassis ærumnis nostris remedium dabit. Et quo melius animum recreare possis cognoscendo rustico vivendi genere, & simplici candore pastorum nostrorum, ut illi per has regiones vitam tenent, optimum factum erit, non mutare te habitum istum, quo nobis conformi indutus es, & nemini aliorum hominum indiciũ facere, quis tu sis, sed quam maximè possis, nomine, habitu & gestibus vitam pastoralem nostram exprimere. Assensus est Marcellio Dianæ voluntati, & postquam aliquid cibi cepisset, quod illa de panariâ suâ perâ promserat, sitim autem limpidæ de proximo fonte liquore aquæ domuisset, cujus utriusq; illi sanè admodũ necessarius usus erat, qui totum istum diem neq; edisset neq; bibisset, neq; interquievisset etiam, non diu

morati,

morari, iter ad Pagum, Dianæ habitatum, insistebant. Sed parum admodum itineris confecerant cum de denso quopiam fruticeto, non longè à viâ quà ibant, dissidente, audiverunt voces cantantium pastorū, qui, ad sonos sambucarum suarum, suavissimè carmina tēperabant; Igitur Diana, ut erat Musicæ amantissima, Marcelliōnē rogare instituit, ut illuc junctim diverterent. Jam propiores fruticeto facti erant, cum Diana agnovit Taurisonem & Berardū, Pastores esse, qui amore ipsius multa ambo patiebantur, sueti ferè semper comites incedere & carminibus suis alteri alter contradicere: Diana ergo & Marcellio non intrabāt ipsum locum, ubi isti consederant, sed juxtà, ponè quercetum quoddam, concedentes, id querebant, ut invisi inauditique, suavitatem cantionum pastoralium velut furarentur. Illi autem ambo, quamquam nosse non poterant tam propè adesse illā, quæ unicum argumentum ipsorum Musicis erat exercitiis, animis tamen præsagis rem velut divinando, tamquam propinquam inimicam suam esse edocti forent, pastorales suas voces modulis concinnis attemperantes delicatis, ut poterāt ma-

ximè, gradibus & commatis carmen modificantes, hunc in modum cantare instituerunt.

TAVRISO.

Cum iam Sol montes duplicatis transeat umbris,
Deserite, ô, nostri pascua vestra, greges!
Audite, absque ullô cantatas ordine, voces,
Musica mî adversis quae Dea fert oculis.
Audite, ut mea se vivô cremet igne medulla,
Viscera ut in prunas candificas abeant.
Ardoris nostri caussa unica forma Dianae est,
Forma, parem numquam cui superi extulerũt!

BERARDVS.

Quam prius abscedens, Sol, rore madentibus herbis,
Indicet, Hesperio sidere, Noctis opus:
Vos, iö, oves, agnique, mei gregis unica cura,
Audite hos planctus, candidulis animis.
Non ego in ardenteis ut eam, canere ordior, ignes,
Sed rigidus totum me timor ut cruciet!
Quo miseram hanc animam, dementem de suis Amore,
Attinet hac, superis invidiosa, Dea.

TAVRISO.

Cum flagrantem animum tam perfectae decora intrant,
Forma, suis ita me raptat imaginibus

Perci-

Percipiam ut clarè paullatim desinere in se
Vitam, incendentem mētem animi in Cineres.
Sensibus oppreßis, Amor insuperabilis, instat,
Spem iam ille amissam restituisse potens.
Pabula ut æternis non desint ardida flammis,
Non datur ulla meis pausa refrigeriis!

BERARDVS.

Cum meā ego sortem, atq; humiles cōsidero mores,
Altaq; se contrà fert Dominæ species.
Perculsum rigido consistit cor metu, & in se
Tristifico immensùm, mens stupet, icta, gelu.
At confidere Amor iubet; atq; ego me facere istuc
Commemini quondam, nunc pavor attonuit.
Nunc in subiectum tantò, Timor, impete regnat
Certa uti nec vita sit, brevis hora, mea.

TAVRISO.

Auspice tam adverso, flagrantia lumina, cerno
Clarorum astrorum, qua tua fert facies,
Gratiam eam, hos gestus, hæc tantæ sidera formæ,
Regnat in, una, omnes queis, Dea nostra, Deas,
Momento ut quovis, desiderii igneus ardor,
Sese in scintillas induat innumeras,
Spes procul est Ignem hunc ullis superare medelis,
Quin me mi è penitis sedibus eripiat.

BERARDVS.

Auspice tam adverso digiti illi, ea mille dolorum
Mille armata manu, [illegible]

Illi oculi clari, vivi duo sidera Amoris,
Mortiferis telis pectora trajiciunt:
Impetibus duris ut vires undiq; victa
Considant nobis, in gelu, & in glaciem.
Tam confecto animo, tam exsangui pectore, plora,
Vt desiderium ipsum ipse metus superet.

TAVRISO.

Fulgura si quando, duras findentia quercus,
Vidisti adverso decidua ire polo?
Talis Amor nostrum flagranti fulgure pectus
Transit, & ipsam igni victā animā incinerat.
Torrentis furias, alto de monte ruentis,
Vidisti sata læta & quatere agricolas?
Tam fera, tam metuēda, mihi mea visa Diana est,
Ira ubi in adversos fert truculenta viros.
Sed nihil tanti potuere motus,
Vilis ut contra subeat pavor nos,
Imò, quo major furor, hoc mihi mens
Firmior exstat.

BERARDVS.

Si nivium cumulos vidisti, Sole sequente,
Defluere in sulcos suscipientis agri?
Vidisti nostram radiis fluere undique vitam,
Armata est nostræ quîs facies Dominæ.
Vidisti è crudo fugientem forte duello
Pastorem, armorum qui nihil addidicit?

Me

Me videas, percussum animo, tanto ire pavore,
Vt neque cura mei sit super ulla gregis.
Hôc gelu vinctus tamen, hôc rigore
Gaudeo captus mage, quàm feroci
Si quis audaces animos in Ignes
Impete versat.

TAVRISO.

Tale Berarde, malum nostro se in pectore versat,
Vndiq; me, atq; omni, ut, tempore, conficiat.
Non audax mea mens, non est cor, verum uti fas est
Ambo dant pastum, capto oculis, Puero.
Sic mea mî consumta tamen, tristissima vita,
In mediis flammis vivere, læta, potest.
Vt quæ magna capit magnæ solatia flammæ,
Non habet ullâ de re aut Ratione queri.

BERARDVS.

Altorum, Tauriso, opus, hæc Dea nostra, Polorum
Sideribus terras tam videt egregiis.
Lucis uti clara nostras, vi, exire tenebras,
Et nebulas omni pectore præcipiat.
Quod si illam admirans conspexi lumine contrà,
Cæcus & exsanguis, tristis, & attonitus,
Illico humum fixos oculos devertere cogor,
Vt nec ad hoc, victô pectore, sufficiam
Vt videã, ut loquar, ut doleãve, querarve, Diana, Mirum hic addi versum ultra Taurisonis numerum.
Qualia ego illius nomine sustineam!

TAVRISO.

Audire nostra numquam
Voluit, puella, dicta.
Sed dura pectus acri
Obormat aure semper.
Cruciare me professa
Persistit hunc rigorem.
Ah cruda Pœna, dura
Constantia in dolore!
Sed Firmitas Amoris
Hæc est eritque nostri,
Securior malorum
Vt exeam tumultu.
Vt, dura petra, Venti
Contemnit atque Ponti,
Radice nixa firmâ,
Graveis licet, furores.
Sic quo magis gravabor,
Hoc fortius renitar,
Animusque flammâ ab ipsâ
Vitæ petet vigorem.

BERARDVS.

Non lata regna rerum,
Feritate tam cruentâ
Lupos habent, pavere
Vt ego velim irruentes.
In amoris ipse rebus

Igne-

Ignavus atque simplex
Audere nil professus,
Damno procul recedo.
Nec ego irruente possim
Obsistere hoste contrà,
Acer metus medullas
Sic occupavit omnes.
Animam rigore duro
Amor impius fatigat;
Mediumque penè corpus
Disrupit ille nobis!
Amor ah fere, ah cruente,
Hic mortifer dolor me
Quî non mori facit? quî
In morte vita nostra est?

TAVRISO.

Ad fontis assidentem
Huius fluenta, vidi
Iunctam suo marito,
Quondam impiam, Dianam.
Malô meô ipse praesens
Fruticeto in hoc latebam,
Moriens dolore rerum
Quas conspicabar isthîc.
Dicebat ille nihilum
Sed rusticâ manu, illa
Tractabat illa, torno

Deducta, pulcra membra,
Manebat hoc modo isthîc,
Rem nuspiam remittens,
Ego, conspicatus ista,
Fruticeto in hoc latebam.
Pectus meum invidente
Livore deflagrabat,
Animus, fero occupatus
Odio, grave infremebat.

BERARDVS.

Serenitate quondam
Cælum tenente sudâ,
Speciosa præter omnes
Veniebat huc Puella.
Illos suos capillos,
Ductas fibras ab auro,
Ricâ tegens, nitente
Et ipsâ, ductili auro.
Mille illa Lusuum arteis,
Socio suo marito,
Ludebat, & movebat,
Mille illa Lusuum arteis.
Vidi ipse cum manu ille
Tetigit feroce ricam,
Rica illico soluta
Solvit comam Puella!
Vt illa solvit istam,

Metus,

Metus illico implicavit
Mihi pectus hac videnti,
Nec adhuc solutus hoc sum.

Postquam finem his cantibus Pastores dederunt, processerũt cogere greges suos, qui per saltum sparsi palabant. Hoc studentes cum propè locum venissent, ubi Diana & Marcellio latebant, nõ potuerunt quin viderent eos, quamquam summo studio sese occultare satagẽtes; Maximâ lætitiâ insperata hæc & optatissima offensio pastorum animos affecit; at si meticulosus ille Berardus pavore visæ puellæ quatiebatur, non remittebat ardentissimus contrà Tauriso, quin desideriis suis etiam majorem flammã subiiceret, conspecta unica tormentorum suorum caussâ. Salutatione mutuâ, quam civilissimè poterant, defuncti invicem, rogarunt mutuò sese, ut, quoniam bona fortuna ita ex inopinato eos conjunxisset, junctim iter ad Pagum, quem habitabant, capesserent. Diana, quamquam tanto virorum grege comitata incedere non consueverat, non renuit tamen officiũ, comitate suâ solitâ; quo obtento, Tauriso & Berardus, aliis pastoribus, quibus stipabantur, injunxerunt negotium cogendorũ

& pedetentim mox domum agendorum gregum, ipsi comitatum Marcellionis & Dianæ secuti, præcipere iter properabant. Rogare tum Dianam Tauriso, ut cantibus suis aliquid occineret; annuit illa; tum ita cantitare orsi sunt.

TAVRISO.

Puella dic quid à me
FLectis tuos ocellos?

DIANA.

Aegrè vident ocelli
Quod cor abhorret intus!

TAVRISO.

Quis uspiam puellam
Visum negare vidit?

DIANA.

Studet hoc, negans amari,
Nolens amare quemquam.

TAVRISO.

Non est cor ullibi, istoc
Animam rigore torquens.

DIANA.

Nec pastor æquitati
Tam spontè perduellis.

TAVRISO.

Quî non tuos Rigores
Amor edomare quivit?

DIA-

DIANA.

Mera est, Amor, voluntas:
Nil virium huic tributum est.

TAVRISO.

Ratio jubet meorum
Misererier dolorum.

DIANA.

Illa ipsa præcipit mî
Cavere Amoris artes.

TAVRISO.

Quid me, puella, torques?
Tua forma, me quid horret?

DIANA.

Soleas quod hunc rigorem
Prudentiam vocare.

TAVRISO.

Ratione nempe nullâ
Crudelis, & fera, in me es.

DIANA.

Potius dolore ab atro
Sic servo pectus istuc.

TAVRISO.

Formosior sum ego quam
Credas mihi, puella.

DIANA.

Contentus esto, quod me
Tibi credere ista dicam.

TAVRISO.

Ergo ut magis fatiges
Blandiris, ô superba!

DIANA.

Si plura dicta poscis
Injurius mihi exis.

Summoperè omnes afficiebat hæc puellæ & Pastoris vicaria succentio, & quamquã Tauriso contrarias suis petitionibus Dianæ responsiones perciperet, eoque modo tormenta ejus magis intenderentur, quam remitterent, magnoperè tamen hac ejus comitate exsultabat; adeòq; ut ea delinitus crudelitatem sensuum suavitate vocis audienda animo nõ admitteret. Eodem tempore meticulosus Berardus ille, omnem suam confidentiam reliquam in pectus suũ cogens, oculos suos adversis Dianæ luminibus velut infigens, ad instar oloris, fatorum suorum necessitati jam proximi, qui ad ripã pellucidi fluminis considens, mortem instantem summâ cantus suavitate prænuntiat, & deplorat; metu debilem vocem, qua licebat, levans, ægrè pectori obluctanti & pavore sussilienti cordi, ad sonum sambucę suæ hos versiculos expressit.

Proxi-

Proxima vita suo mea nunc tristissima fini est,
Hæret & in summâ, jam resecanda, colo.
Quippe, modô quôcunque mea ista edicere pergam,
Et rumpam assiduis mentem animi lacrymis,
Gratia nulla malis tamen impetrabilis usquam est,
Nulla datur Pœnis, hei mihi, nulla fides!
Tam, mea conditio, tristis, tam, denique dira est,
Spes uti mecum omni deserat auxilio.
Credere si saltem mea questibus his, Dea, vellet,
Præmia ea in planctus mortiferos habeam!
Nunc adeò in summo vitæ discrimine constans,
Præmiaque hæc Fidei qualiacunque peto.
Gratia nulla malis tamen impetrabilis usquam est,
Nulla datur Pœnis, hei mihi, nulla Fides!

Postquam decinuisset Berardus Pastorum chorus in Marcellionem fixerat oculos, quem, quia peregrinus & ignotus erat, ad cantionem sollicitare non sustinebant. Ad ultimum tamen Tauriso, ille cõfidens, ipsũ allocutus rogat nomen suũ edicere ne gravaretur, &, si impetrari hoc abs sese sineret, cantitaret etiam ipse aliquid, quoniam cæteris omnibus rem hoc pacto gratissimam esset facturus. Ille nullo alio responso reddito, ad Dianam conversus, tacito gestu ab ipsa petiit sambucam quam tangeret; sic cantionem exorsus utrique pasto-

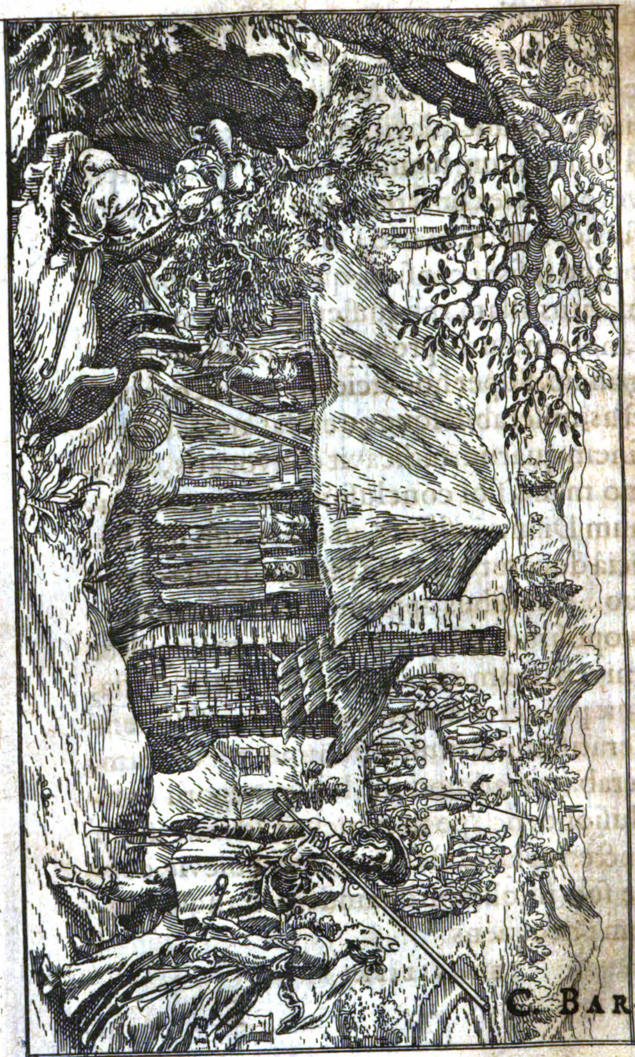
rum petitioni simul satisfacere voluit; & præmisso suspirio; hunc in modum cecinit.

Talis ego nunc sum, visâ feritate Puellæ,
Quæ meâ mî capto pectora discruciat,
Vt neque quis modo sim mihimet meminisse supersit;
Nec fieri quid me Sors meâ deîn iubeat.
Hoc scio, si forem homo, mala tot mala ferre nequirem,
Quin raperet dudum Mors mala præcipitē.
Si Petra, si duro deductus marmore membra,
Non possē has tantas profluere in lacrymas!
Marcelionem homines vocitant; hera nostra Puella est;
Illa ego; ego illa puella, illa ego Marcelio est.
At neq; quis modo sim mihi nunc meminisse relictum est,
Nec fieri quid me sors meâ deîn iubeat.

Jam Lux Solis nocturnis tenebris statione concedere incipiebat, jam pagorum culmina procul fumare videbantur, cum, proximi suis cubilibus, pastores, finem diei simul laborum & Cantionibus suis imposuerunt. Singuli casas suas subierunt, benè animo contenti, de præteritæ diei conversatione: Diana vero minimè tranquillâ men-

mente esse poterat, cum resciret nō venisse villam Sirenum, quem illa peribat. Marcellionem quidem Melibœo, cognato Delii sui, commendavit, qui prolixâ comitate illum domum suam hospitatum duxit; Ipsa verò ad sese conferens, convocatis propriis suis, deinde & mariti Delii agnatis, cognatisque, ipsis recensuit, quo pacto aufugiens maritus illam reliquisset ad fontem PLatanorum, cursu prosequens puellam peregrinam. Super hoc faciebat mirificos planctus, miserabilesque querelas nectebat; in finem quarum indicavit convocatis, summo manè sibi conclusum esse iter ad Fanum Dianæ insistere, ut à sapiente illâ Feliciâ doceretur, quid factum foret marito suo. Omnibus apprimè benè placuit hoc propositum, ad quod exigendum singuli & universi suam ipsi opem offerebant. Illa, quæ pro certo haberet in illo fano sese desideratissimum suum Sirenum inventuram, lætabatur admodum hujus negotii conclusione; sic spe imminentis lætitiæ istam noctem, placidiùs solito, interquievit, corde suo insolitam quamdam tranquillitatem præcipiens.

FINIS LIBRI PRIMI.

C. BAR-

C. BARTHI NEMORALIUM LIBER SECUNDUS.

JURIS atq; Justitiæ omnis Contemtor, Cupido, tam potens & ferox est in rebus mortalium, ut toto Orbe vix quicquam supersit quo ille non, datâ occasione, ad crudelitatis suæ imperium propagandum atque confirmandum, abuti soleat; Quicquid horum, vel majoris auctoritatis, vel insignioris pretii, est, omne hujus impotentiæ & petulantiæ favere deprehenditur. Præcipuè autem, & præ cæteris ferè omnibus, Fortuna cum instabilitatis suæ Constantiâ tãtoperè ejus ministeriis devota est, ut nullo non tempore & locô, illi, ad cruciandos atque tormentis differẽdos homines, operam suam offerat. Manifestum hoc negotiũ faciunt infortunati etiã Marcellionis nostri

ſiniſtri caſus, ex quo Fortuna fatum ejus ita ordinavit, ut ſponſa ipſius, ipſi unicè dilecta, Alcida, coacta fuerit credere malæ, & malè conceptæ, ſuſpicioni, quæ falſa erat penitus, ſpeciem tamen Veritatis eam præ ſe ferebat, ut fundamento rei geſtæ ipſo non alia quam maximè vera videretur. Fugiebat illa cane & angue peius, idque irremiſſo odio, eum, qui & numquam anteà ipſam offenderat, & tum quoque magis amabat quam propriam ſuam Vitam. Atque hinc rebus neceſſariis colligi poteſt quam certa ſit habenda quælibet etiam, in vita mortalium præſumtio, ut ei debeat de cordatorum choro quiſquam fidem bonam adjungere, cum iſta ipſa hæc quæ tantum Veritatis inſtar præ ſe ferebat, tam prorſus ab illâ re ipsâ aliena fuerit. Verum quamquam tam hoſtilibus modis junctim Amor & Fortuna Marcelionem perſequi non deſiſterent, unum tamen hoc commodo ejus confecerunt, eiusque velut gratię dederunt, quod Cupidinis telis cor Dianę ſauciatũ eſt, & Fortuna Marcelionem ad fontem PLatanorum illi advexit; ut ambo, initâ ſodalitate, ad Fanum Dianæ, ejusque Antiſtitam, Feliciam, proficiſcerentur, ſic-

que

que tristitiam suam tam optabili conversatione miser ille bonâ ex parte poneret. Igitur advento tempore quo rosea Aurora aureis suis radiis fugaret nocturnorum siderum lampades, & Avium chori suavibus admodulationibus propinquum diem mũdo nostro annunciarent; Amore percita Diana, jam dum fatigata prolixæ noctis molestiis, cubili suo levavit, ut desiderato itineri se accingeret. Jam ovicularum gregem Polyntiæ commendaverat, cũ succincta rusticâ suâ sambucâ pago patrio processit, sambucâ inquam suâ succincta, quæ oblivio ipsi erat laborum omnium, solatium mœrorum, tristitiæ oblectamentum; neque minus peram suam necessarii victus subsidiis instruxerat. Descendit igitur sensim de villâ suâ ad latus illud ejus quod denso admodum fruticeto obductum erat; id emensa, consedit sub umbram platanorum, illîc florentium, exspectans adventum sodalis sui Marcelionis ut quidem inter eos præteritæ diei vesperâ convenerat: Interim verò, dum moratur ille, sambucam suam attemperans, hanc voce illi cantilenam accinuit.

Lux ô clarifica, properam te adverte, diei,
Blanda, trahens sudo lumine Solis equos.
Vt miseram hanc animam à tristi solére dolore,
Quâ coquitur, telis victa Cupidineis.
Phœbe, Deûm specie princeps, quo sidere reddis
Plantarum ex succo vivam animam generi,
Quo deserta potes hilari loca tradere cultui,
Redde meæ optatam, maxime, lucem animæ.

†

In hoc amœni me Nemoris sinu,
Quod in quietem blandificam vocat
Mortalium mentes, videbis
Torminibus gravidis perire.
Oblivioni tradita maceror,
Ah tradita illi, quem olim ego tradidi
Oblivioni, nunc Cupido
Artibus interimit meis me!
Sic ille vertit, cum libet, aleam;
Mutatque Amoris diro odio facem,
Majore tormento ut merenteis
Excruciet, sine lege, menteis.

†

Quæ fera tam sæva est, ut non mansuescere cantu
Quæ petra tam dura est, nolit ut, ægri hominis?
Quæ trigrisve, Leove, nec his mitescere possit,
Quos mea dat planctus proxima vita, Neci!

†

Soli, noster Amor, tibi
Hac, Sirene, cano, ceu vacuum in nemus.

Infortunia nil mea
Nil te, Cura, movet; non magis, ac solent
Venti flabra furentia,
Insanos pelagi dum quatiunt sinus,
Nautarum dare planctibus
Aures mitificas; quo mage tristibus
Te quæso precibus rogans,
Hoc, ah, durior es spernere supplicem!

†

Non tuus ille fuit, qualem credebam ego, Amorem,
Hôc ipsô in pratô, fidus & ingenuus.
Cum meus hîc, tantillus, eum tibi demserit error!
Omnia iurasti, perfide, Vana mihi!
Iurasti quæ, vane, ipso hoc in littore quondam?
Ah quam nunc animo cuncta tuo exciderunt!

†

Ergo nec supremus Amor, pusillum
Corriget nævum mihi negligenti?
Ergo ego oblitô tibi nil rependam
Dignius istô?
Sed magis cum te nequeam perire,
Nec satis sprêto facere omni Amore,
Restat hoc solum, moriar recisâ
Spe mihi Vitæ!

†

Verum ego vivam adeo potius, quoniam mala cuncta
Te propter, mea lux, tristifica hæc patior!

Quod si etiam ulterius Pœnis gravioribus instes,
Tormenta auctoris nomine cuncta feram.
Te mi, impressum animo, charâ retinere figurâ,
Delinquentem etiam, restituit mî animum.

†

Tu celsa mentis huc modo efferæ inclina
Fastidia, altis me videns gravem Pœnis,
Hoc vivere uno quod te amem, licet spreta.
Sed homine tam quid à fero boni exspectes?

†

Nunc tibi præteriti quæ gratia temporis illa est,
Cum miti humanum pectore te faceres?
Perfide, cum invidiâ morerentur mille tuorum
Pastores votorum, invidiâque mei?
Ah felicia tum, ah merô ab aurô tempora ducta!
Vt desideriô vestri ego nunc pereo!
Sint mihi, iô, testes prata hæc florentia, florum
Mille ubi cum puris carpsi ego, dona, rosis.
Vt tuo abhinc capiti fieret formosa corolla;
Ah geniale meis stemma Cupidinibus!
His ego sæpe, tuô suavi lenitam ab Amore,
Crinem de capite hoc jungere me memini!
Nunc memini! ah miseram meminisse interficit isthuc!
Tu tamen e duro pectore cuncta abicis!

†

Tu fugis hanc, odio immani, per te morientem,
Cui par nulla umquam fido in Amore fuit.

Si miseram non est spretis attendere Pœnis,
Vindictam ab læsi, Respice, Amoris opus!
Quippe ferox contrà se iura Cupidinis armans,
Quo mage defendit, cor, mage se superat.

†

Nunc læsa votum hoc Numina poscimus,
Quali puellam me, iuvenem modo
Cupido te eodem vulneratum
Cingat inexplicitis catenis.
Uti imprecer te cuncta mala, utile
Mihi futurum cerno: sed indidem
Fortuna nil, Divique, præstant,
Cuncta meis inimica Votis!

†

[illegible] ego vitam mea hæc querceo in cortice signem,
[illegible] sæpe legenda, libra.
[illegible] & in aere differam inanem.
[illegible] unquam [illegible] perdita commemoret,
Vita mihi [illegible] & periit data, Gloria, vita,
[illegible] notitia.

Delicatio vox formosissimæ Dianæ & Gratia morum incomparabilis, laudatissimis ipsis eorum temporum puellis longo intervallo præibant, tamen majore etiam miraculo adficiebantur qui [illegible] gestum, cum acutissima subtilitate omnia dicta vivificantis Spiritus, audiret Doram & cerne-

re poterat, quæ omnia in Gynæcæis summorum Principum educatam referebant: Quod quidem nemo tam pro miro habere debet, ut incredibile planè arbitretur, cum negari non possit etiam eam potentiam Amoris esse, ut simplicissimas, vel de pagis, puellas Sapientiâ illâ imbuat, quæ urbanitates quorumvis de Aulis hominũ Lepôre & Consilio longè post se relinquat, præcipuè si in instructam à natura intelligentiæ vivacis, & judicii nitidi, donis sese aliquam contulerit, neque desunt pastoralibus etiam culminibus ingenia excitata & subtilium omnino inventionum. Verum cum jam ad finem cantionem suam Amore-percita Diana nostra deduxisset & jam clarior Solis lux inciperet summa collium cacumina inaurantibus radiis convestire, infelix in amore Marcelio, pastorali se cubili expediens ad locum illum properabat quem Dianæ condixerat; eôdemque quo illa, itinere profectus de latere colliculi descendebat ad cujus pedem illâ cõsederat; itaq; de longinquo ab illa conspectus est, quæ res puellam adegit vocem premere, ne forte caussam planctuũ intelligeret Marcelio: Cum appulisset is, ita Dianã

allo-

allocutus eſt: Formoſiſſima puella dies jam oriens iſte, qui clarior etiam ſpecioſitate tuâ & lepôre exoritur, tàm lætus & fortunatus tibi veniat quàm infelix & triſtis mihi eſt, eſſetque omnino etiam triſtior & infelicior, niſi in tuâ eum ſodalitate transacturum ſperarem. Cucurri quantum potui, cum viderem tarditatem meam eam eſſe, ut aliquid exſpectanti tibi moleſtiæ concinnare poſſet: verum non iſte fortaſſis poſtremus error noſter erit, quem negligentiæ meæ ſolitâ tuâ gratiâ condonabis, cum aliis, dum ſocietate hac tuâ frui potero. Superflua ſit, Diana reſpondit, condonatio, ubi culpa nulla eſt; non in negligentia tua hic aliquis, ſed in nimia mea ſollicitudine non parvus eſt error, quæ ante tempus domum reliquerim, & huc præceſſerim, ubi ſedens intereà dum Sol oritur tempori fallendo & cantavi aliquid interim, & cogitavi, & meditata ſum, quantum licet ſpiritui non nimis ſubtili, & non magnis rebus adſueto. Verum hîc nunc commorandi tempus nullum ſupereſt; quamquã enim via ad Fanum Dianæ admodum prolixa non ſit, deſiderium tamẽ noſtrum, eo veniendi, eſt maxi-

mum. Præterea mihi videtur itineris bonã partem festinando nobis præcipiendam, dum Solis adhuc mitior est ardor, radiique remissiores, ut in meridiem illô evectô, in locô quôpiam frigidiusculô & umbrosô interquiescere meliore temporis spatiô valeamus. Cum dicto junctim ambo viam institerunt per medium illum saltum, quam longus erat densusq; profecti; quem dum transeunt, fallendo viæ tædio, ita alter alteri accinuerunt.

MARCELIO.

Quod meam in excelsum posuisti sæve Cupido,
Fortunam, humani summum, apicem, meriti:
Monstrasti nobis qualeis adsueveris arteis,
Parte aliquâ exstinguens, Tristitiam, ut duplices.
Quam melius tantarum expertem vivere siris
Lætitiarum, uti jam sueveram ego esse miser!
Quam quod, non sperata obfundens gaudia, captis,
E mediis rapias ad mala tanta bonis!

DIANA.

Ne mirere malum mala ea inferre, optime, Amorem;
Mille jugantem uni tormina Lætitiæ.
Moribus utitur his, nulli se addicere gaudet,
Ludit in ærumnis, & lacrymis hominum.

Non

Non tot in Aprilem laxant sua germina flores,
Non tot arenæ insunt Littoribus Libyæ.
Quot pia cordoliis, quot planctibus ille fatigat,
Nec sibi in his umquam Corda, satisfaciens.

MARCELIO.

Ante animo expendens cognoram tristia Amoris,
Queis Libertatem, Facta, hominum exspoliat.
Nunc video, vitæ non solum odio ordinem habere,
Ipsum intellectum interficere atq; animum.
Sic via ubi una animo est ad gaudia pulcra relicta;
Mille adsunt contra tristia fluminibus.

DIANA.

Cum tam sint manifesta pericula perfidi Amoris,
Cur patitur quis se, corde volente, capi?
Libera si mens non pugnat defendere sese.
Cum tot in absurdas capta venit lacrumas;
Aequâ mente feras dominum, qui servus Amoris,
Sperari à tali nil nisi tale potest.

Hanc, aliasq; plusculas cantilenas, decantarunt priusquam ad finem memorati saltus pervenirent: eo autem emenso in floridum & delectabile pratum pedem posuerunt. Tum Diana: Miracula res, inquit, dignissimæ sunt, quæ ingeniosorum hominum industriâ in populosis & celebribus

civitatibus confectæ, atque exactæ, visuntur; majori tamen lõge admiratione dignas ego existimo, quibus Natura solitaria camporum loca exornavit. Quem non mirari bona sua faciat amabilis ista saltus hujus frigiditas? quis non stupeat animi ad decora spatiosi huius prati? Porrò adspicere versicoloria ornamenta mutuo sese arridentium horum flosculorum, audire simul conludentes cantatricum avicularum voculas, tantâ mihi hilaritate animum mulcere videtur, ut nulla aulicarum pomparum, neque aliquod spectaculorum urbanorum, ad huius Voluptatis pretium pervenire videatur. Certum est, excepit Marcelio, magnam copiam esse in hilari ista solitudine oblectamentorum ingenuorum, quibus animi humani curarum sese exonerare obsequiis possint; Maior tamen utique hinc Delectatio illis venire dicenda erit, si qui liberi ad talium bonorum fructum aderint. Nihil enim istis talibus obstiterit quin voluntate lubituque suo dulcedine purâ talium spectaculorum sese expleant. Certius quidem etiam mihi videtur, si Amor ille, qui in hac locorum solorum amœnitate me tantopere excruciat, dimi-

dium saltim horum mihi tormentorum in patriâ civitate inferret, vitæ spes mihi omnis excideret, non enim adesset copia talium delectationum, quibus nunc interdum malorum meorum diritatem mitigare possum. Nullum ad ista verbum respondit Diana, manum saltim, illam candidissimam, oculis suis præducens, illâq; inauratum verticem suum sustentans, non parum temporis tacita permansit, iteratis tamen suspiriis animi anxietatem crebro contestata. Post ita prolocuta est. Ah me, miserrimam puellarum pastoriarum, quod remedium consolationi meæ sufficiet, si illa, quæ aliis, ut audio, bonam ærumnarum partem eximunt, meas miserias etiam cumulant? Non tantum iam tolerantiæ mihi superest, Marcelio; ut dolores meos te porro etiam cælare possim: Unum me in hoc negotio delectat, quod solus tu adfuturus sis cum Pœnarum mearum ordinem recensuero, quoniam omnino obsistere non possum quin coacta enarrem. Tantum autem civilitati, & generosis tuis moribus, tribuo, ut gaudeã huic tempori, & isti loco, incidisse nostrum conventũ; tu quippe, pari ægritudine mecũ labo-

rans, ſtultitiam meam mihi facilè ignoturus videre, præcipuè ubi cauſſam ejus penitius cognoveris. Ego eodem malo affecta ſum, quod te tantoperè excruciat; me, ut te Alcida tua, ita paſtor oblivioni traditam abhorret, Sirenus nomine, qui prius conſtantiſſimè me amabat. Verum fortuna, quæ hominum intentiones & conſilia pro lubitu ſuo quaquaverſum mutat, voluit magis obtemperantem me patri meo, quã quod ita mea ferret voluntas, cum abdicare ſpe matrimonii mei, meque tradere in ſervitutem marito invitam, qui, ſi aliud malum non haberet, quam quod continuæ zelotypiæ & ſuſpicionib. ſiniſtris per omnia deditus eſt, ſufficeret vitam mihi, florenti ætate meâ, interſtinguere. Verum ego, contenta etiam duriſſimis his matrimonii conditionibus forem, modo præſentem Sirenum videre daretur; At ille, credo aſpectus mei pertæſus & faſtidiens, de coactô illô conjugiô meô occaſionem ſumſit mei obliviſcendæ, itaque pagum noſtrum omnino reliquit, &, quantum reſciſcere potui, in Templum Dianæ, quo nunc nobis iter eſt, ſeſe contulit. His auditis conditionem ſtatus præſentis mei, quam miſera

caſit,

ea sit, facilè potes adsequi, quam junctim mariti suspiciones & amici absentia excruciant. Tum Marcelio: Gratiosa puella, magnâ me afficit dolorum tuorum historia condolentiâ, pudetque stupiditatis meæ, qui tale quid prius in te nō senserim. Numquam mihi contingat voto meo frui, si non pariter atque me ipsum, tuum animum participem desideriorum suorum videre cupio. Verum quoniam non nescis, quam nulli omnino parcere Amoris sagittæ soleant, quamque parum illæ etiam fortissimas, libertimas, & honestatis studiosissimas mentes revereantur; ne dubites, aut detineare aliquo pudore vulnera tibi ab illo illata detegere, neque enim quicquam hinc inhonestius, aut turpitudinis alicujus suspiciendum, famæ tuæ accedet; quin magis etiam à prudentibus cordata æstimaberis. Mihi quod in hoc negotio consolationi erit, hoc est, quod sciam tormentum, illud quod propter Zelotypiam mariti tui te excruciat, (quod quidem nonnumquam atrocius ipsâ amati hominis absentiâ afficere non ignoro) non nihil hoc tempore remissius esse, cum Delius tuus fugientem illam, quam dixisti, puellam persequi per-

gens, commodô tuô à custodia tui se removerit. Fruere igitur opportunitate occasionis, quam Fortuna favens tibi largitur, non enim parum te super absentia amati Sileni consolabitur libera illa à suspiciosi mariti importunitatibus libertas tua. Non mihi tam noxiæ, Diana respondit, suspiciones istæ viderentur, tamque intolerabilis zelotypia, modo, quæ Delii nunc ex parte veniunt, à Sireno oriundæ essent; quo pacto ego sane optimâ mente eas ferrem, sciens videlicet, & persuadens animo meo, Amoris eas scaturigine profluere. Certa enim utique res est, qui amat, cum amari desiderare, ita necesse est zelotypum super eâ re esse à qua amorem mutuum desiderat, sicque amans talibus suspectionibus gaudere debet, quippe, quæ clarissima sint Amoris signacula, eumq; semper sequuntur, & ab eo stipantur vicissim. Meo exemplo hoc tibi affirmare possum, nunquam me Amori magis obnoxiam fuisse, aut fidelius amasse, quam cum tali affectu occupatam me sensi. Hîc respondit Marcelio. Numquam putassem simplicitatem pastoralem sufficere posse argutiis talibus, tam pruden-
tibus,

tibus, & concipiendis, & proferendis, quales tu modo, omnium Gratiarum favore, prolocuta es, idq; tam difficili super quæstione, ut hæc omnibus nota est: Et abhinc jam erroris manifesti condemnabo, quod vulgo plerisque persuasum est, in solis civitatibus, aut Magnatum aulis, ingenia hominum inveniri acuminis vivi, postquam re ipsâ comperi atque edoctus sum, in contuberniis rusticorum, & saltuum opacitatibus, casisque, nullo artificio structis, summæ ingeniositatis puellas non deesse. Tamen prorsus ego opinioni tuæ isti absentio, eamque irritam argumentis facere possim, quà tantam amicitiam zelotypiæ & Amoris statuisti, ac si iste nullo loco dominari possit, quo suspiciones comites non inferat. Licèt enim concesserim, paucos omnino Amatores sine suspectionibus istis reperiri, non tamen exinde concludi poterit, qui Amator sit, zelotypus autem non sit, eum non esse perfectiorem, & vero suo nomine digniorem. In hoc enim, liquidus & Purus Amor, valentiam pretiumque suum, & desiderii absolutam perfectionem magis demonstrat, quod fæce illâ & scoriâ freneticarum

ſuſpitionum contaminatus non ſit. Talis ego eram tempore proſperæ felicitatis meæ, & tanti meum ob hoc affectum faciebam, ut multis carminibus publicè illum commendaverim: Semel cum Alcida mirari videretur tanto me Amore percipi potuiſſe, qui prorſus omni zelotypiâ liber forem, hoc ei Epigramma ſuper ſententiâ meâ ſcripſi.

Fama eſt, ſuſpicione malâ ſine, nuſpiam, Amorem
Iuraſſe, in vitam velle venire hominum.
Sic uti Forma, niſi Faſtu comitata, negavit
Venturam in mundum ſe quoq; Virgineum.
Nempe duæ hæ Furiæ, infernis de ſedibus, adſidue
Gaudia cuncta hominum frangere Triſtitiis.
Altera tormentis mutet bona dulcia Amoris,
Altera de Pietate almam animam ejiciat.
Periurus dicatur Amor, periuraq; forma,
In vobis, mea lux, inq; meo ingenio.
Hinc mea conditio fortunatiſſima Vita eſt,
Communi exemti ſorte vagorum hominum.
Namque, ex quo veſtri decoris fui ego admirator,
Nemo tam felix vidit Amoris opus.
Præcipuam ſpecie faſtu caruiſſe Puellam,
Me ſine ſuſpicione ardido Amore frui.

Tantâ ſuavitate affecit carmen hoc animum Alcidæ meæ, in quô videlicet liquido puri-

puritatem Amoris mei agnosceret, ut mille vicibus amplius ei idem occentaverim, gnarus admodum eo audiendo delectari. Et, verâ veritate, Diana formosissima, pro maximo errore habeo censeri mõstrum tam absurdum tamq; horrendum, boni alicujus loco, dum titulus illi talis datur, ut Signaculum Amoris perhibeatur zelotypia, neque esse censeatur prætérquam in pectoribus verè amantium. Hac enim ratione Febrim possis bonam nuncupare, quoniam indicium vitæ sit; numquam enim ea nisi in corpore vivo exstiterit. Verum ambo ista manifestissimi errores sunt, quoniam nõ minus negotii, zelotypia, & ęgrimonię, exhibet mortalibus, quam quęlibet Febrium. Est enim pestilentia animæ, phrenesis Sensuum, rabies, quæ membris possessis omnes vires eximit, Iracundia, Spirituum populatrix, Paviditas, quæ Animorum robur ignaviâ mutat, Furia, quæ Desideria & voluntates hominum infatuat. Porrò, ut clarè videas quam abominabilis hæc bellua sit, caussam ejus tecum expende, invenies nihil aliud esse quam turpem & stolidum timorem, rei quæ neque est, neque erit, vilem contemtum propriarum

virtutum, Mortiferam & virosam suspicionem, quæ in dubium vocat fidem & Bonitatem rei ejus, quam super omnes alias amas & desideras. Non possunt verbis satis cognoscendæ aut perspiciendæ præpingi zelotypiæ pœnæ, hæ enim tales sunt ut longè superent & post se relinquant omnia cætera tormentorum ingenia, quibus Amor comitatus venit. Hæc enim ad finem omnia possunt, & solent, admirabilibus suavitatibus, & Voluptatibus, mutari, non aliter quam sitis molestissima summo diei calore sapidiores latices facit, & bellorum furiæ, tumultusque, sequentem Pacis tranquillitatem commendatiorem reddunt; pariter dolores à Cupidine illati in causa sunt, uti amplius placeat Voluptas, quæ etiam à minuto quopiam favore Amati hominis proficiscitur, cum simplici puroque adfectui redhostimentum candidæ dilectionis aliquod reponitur. Istæ autem rabiosæ suspiciones, cordibus talia venena inspergunt, ut ab ijs inficiantur & corrumpantur omnes delectationes, quæ Amoris felicitas præmiorum loco elargiri solet. Huic proposito memini Lisibonæ, in Lusitania, audi-

audivisse cantari ab excellentissimo quopiam Musico coram Rege illius Regni, hoc carmen.

Quando animum absentis species percellit amica,
Mens bona se propriis pascit imaginibus.
Scilicet hoc quod abest, bonum, & à bonitate cupitum,
Dulcius hoc ipso, quando redibit, erit.
Spes mentem contrà Pœnas sapientis obarmat,
Hac jubet excelso cuncta videre animo.
Omnia ita in finem mutabunt tristia lætis,
Vt contenta velit mens suo Amore mori.
Mille unâ emendant sese Pietate dolores,
Mille uno adspectu delituere mala.
At si suspitio tristi mentem impete vicit,
Mille bona in pœnas mutat, & in rabiem.

O quam indubia imaginatio, quam certa opinio est ista! Hæc quippe violenta zelotypię pestilentia nihil penitus sanũ in mente hominis, abs se occupati, relinquit, unde vel minimũ recreationis aut hilaritatis ad eum pervenire valeat. Non est in amore ulla animi tranquillitas, cum nulla est spes, hæc autem nequaquam cuiquam continget, cujus animum bellua illa insederit. Nulla voluptas nulla delectatio ab hac secura est, nulla non per istã everti-

tur atque pessumdatur: Nullum doloris, nullum ęrumnarum genus hujus admissione pectoribus humanis non invehitur. Eousque amentiæ atque rabiei furor iste evadit, ut homo, sensibus suis emotus, eam ipsam rem quam præ cæteris diligit, atque charam habet, laudari, & commendari ab aliis ferre non possit, neque idem quas ille amat, virtutes & Laudes ejus à quoquam perspici atque æstimari vult, maximoperè eô modô injurius meritis & dignitati ejus quæ Amore captivum eum detinet, pro homine scilicet æstimatum nobilis ingenii, & Amorem mutuum merente. Neque solum zelotypi hoc genere dolorum lancinati vivunt, sed & illis quas magnoperè alioquin amant, incredibilium mœrorum causas dant, perpetuis & irremissis suis suspectationibus, qualibus quidem eas afficere non deberent, etiamsi pro capitalibus inimicis haberent. Hoc exinde elucet, quod quilibet malo hoc occupatus, in quorum numerum maritum etiam tuum pono, malit conjugem suam fœdissimam & deformissimam omnium mulierum esse, quam uti forma ejus conspiciatur, mores & virtutes laudentur, atque commendentur ab

homi-

hominibus quamlibet honestis, & moderatissimis. Quid mulieri cordatę credis ægrimoniarum parere honestatem atque Pudicitiam suam videre continuis suspicionibus gravari? Quæ Pœna illi sit absque omni merito suo, inclusam, absconditissimis domus angulis & secessibus custodiri atque observari? Quis dolor cor ejus concipiler atque differat, cum quottidie malis se verbis norit, aliquando etiam indignissimis verberibus, pulsandam atque exagitandam? Si hilaritatem quampiam animo suo indulserit, maritus illico pro depudicata eam habebit. Si tristior ei figura sumitur, maritus odio conspectus sui frontem corrugari opinabitur. Si cogitaverit atque meditationibus se aliquibus dederit, malarum fabricarum ream aget; si aspexerit ipsum, decepturam ipsa blandientis intuitus alacritate, credet: si si vultum averterit, abhorreri sese autumabit; si Amatoriis ipsum titillationibus tangere volet, fictis dolosisq; assentationibus se circumagi finget: si gravem sese atque honestam servabit, exprobari sibi nescio quid opinabitur: si ridebit, vanitatis & levitatis eam arguet, si suspirabit, malam atque adulteram clamabit:

Summa quibuscunque rebus sese vitium hoc animi admiscuerit, omnes ad unam in meros dolores transvertet, quamquam natura sua omnino alienæ ab iis sint. Hinc itaque omnibus rectè rem æstimantibus, constare poterit, nullum totâ humanâ vitâ malum huic esse æquiparabile; neque aliæ pestilentiores & fœdiores Harpyiæ orcinis Avernorum sedibus umquam exierunt, dapes Amantium Animorum, suavissimas & purissimas, venenato suo tabo corrumpere, & mortiferâ sanie inficere. Igitur neque tu, Diana, parum tibi felicitatis obtigisse censeas hâc sperabili Delii tui absentiâ; quæ sanè non parum facit Pœnis, ab infelici Amore tibi oriundis, mitigandis atque allevandis. Respondit ad hęc Diana. Jam clarè cognoscere incipio passionem istam, quam suis coloribus tam ad vivum egregiâ tuâ oratione mihi depinxisti, præ cæteris deformem, turpemque, & abominabilem, esse, talemque, quæ non mereatur in Amantium animos ullatenus admitti, & videtur mihi eamdem hanc ægritudinem esse, quâ Delius meus laborare solet; Verum velim scias talem dolentiam non esse quam ego defendere modo

modo volebã; hæc enim absit ut in me umquam penetraverit. Numquam enim ego de dignitate & æstimio Sireni mei sensi sequius, neque talibus umquam affectionibus, & stultitiis, animum occupatum habui, quales tu ordine nunc & ex re ipsâ mihi recensuisti, solum hoc mihi curæ fuit, & hoc semper unicum metui, ne me præ aliâ aliquâ seponeret atque derelinqueret. Neque sanè metus iste me meus frustra habuit, re enim ipsâ ab eo deserta, quid malorum mihi ferendum fuerit experta sum hactenus, & nunc quoque experior. Metus hic talis, reddidit Marcelio, nequaquam tam immanis belluę nomine abs te censeri meretur, hic enim etiam optimos & bona fide Amatores, ordinario comitatu, stipare assolet. Res enim ipsa veritatem huic facit, quod amatum à me omne æstimare & magni censere soleam, quodque omnino tali à me adfectu excoli mereatur, quali illud idem prosequor; Hoc igitur cum tale sit, necessariò mihi metuendum erit, nè alius aliquis amabilissimam hanc ejusdem bonitatẽ cognoscat, amet virtutem, meritum magnifaciat, pariter atq; ego facio. Sicq; semper verus le-

gitimusque Amator medius est inter spem atque Metum; quod hic illi abnegare videtur, altera adest promittere, cum alter illi animum minuit, altera erigere atque firmare contrà adsolet: Ad finem, quæ vulnera illi infert Timor: sanantur Spei adsistentiâ; Duratque, ultrò citroquè variabilis hæc contentio, donec altera harum affectio superata, totis velut castris alteri cesserit; quod si contigerit à Timore Spem vinci, nascitur tamdem ex hac victoria zelotypia illa abominabilis, sin, & Spei profligatus ille fugerit, Amatori ex voto felicitas obtingit optabilis, & ipse hilaris fortunatusque vivet. Sic ego, in tempore felicitatis meæ, semper Spem tenui fortem atque confidentem, quam non solum numquam, Metus, subjugavit sibi, sed nec ullo umquam tempore aggredi, aut provocare ausus est; sic spei ego meæ fiduciâ tantum gaudiorum capiebam, ut non gravarer ejus respectu omnes cæteros, continuos quamlibet, dolores, bonâ mente haud gravatim sustinendos suscipere: Tamque mihi, Gratiis suis incomparabilibus, grata atque accepta erat, quæ Spes meas tanto robore semper suffundebat, ut nihil umquam tam

tam triste, ab illa mihi illatum, advenerit, quod non pro lætifico atque optabili exantlarem. Opprobria ejus pro favoris verbis mihi erant, indignationes pro blanditiis, iracundas ipsius refutationes, pro amicabilibus habebam pollicitationibus. Hæc atque alia viæ tædio eximendo, dum iter junctim facerent, Marcelio & Diana, inter sese sermocinabantur: Jam & pratum illud floridissimum, dulcissimis colloquiis delinientes sese mutuò, evaserant, & in valleculam clementem descendentes, amœnum quempiam salticulum inibant, ubi spissitudine ramorum, sese alternè implicantium, atque complectentium, velut, tranquillam opacitatem umbrosæ PLatani faciebant: Illuc venientes audierunt suavissimam quamdam vocem, quæ, dulcedini lyrę benesonantis attemperata, peregrinâ quapiam modulatione aureis attendentium advocabat; cumq; ad auscultandum sese composuissent, perceperunt Pastoriam Virginem esse, quæ hunc in modum cantillabat.

Sidera stellimicante polo quot fulgida lucent,
Omnia me adversis ignibus aspiciunt.
Sic in humô omniparente, meis solatia pœnis
Quod dare sustineat, nil, misera, superest.

Captus Amor rigido, glacie mea corda, Timore
Mutatiô immensi quanta catena mali!
Cui fortuna adeo est totis contraria Velis,
Absq; metu nullo momine vitam habeat!
O Montane, tibi culpam horum adscribo malorum,
O Pietatis inops, hæc tibi cuncta tano!
Quod si tu à nostrâ stares mihi parte, timere
Nō possim Fortunā, Astra, & Amorē, & Humū!

Post decantatum hoc carmē, misera Puel-
, la, omnibus velut frænis planctui atq; do-
, loribus immissis, tantum lacrymarū oculis
, depluit, tam tristificis gemitibus ærumna-
, bile pectus suum concussit, ut ex horum
, gestibus, & interspersis à dolente verbis, fa-
cilè cognoscerēt Marcelio & Diana caussā
mœrorum ei esse ludibrium, quod zeloty-
pus illi maritus intulisset. Igitur ut certius
rem perdiscere possent, simul puellam i-
psam agnoscere, & caussam ab eâ exqui-
rere, gradum ad illam contulerunt; offen-
derunt tum ipsam Umbraculis arborum
densissimis sibi latibulum amœnū exqui-
sivisse, considentem super mollium her-
barum torum, juxta fonticulum hilarissi-
mum, qui, à vepretô proximô suaviter ri-
vum agens, ambiguis gressibus per uni-
versum illum saltum, viridia gramina ir-
rigans,

rigans, decurrebat. Salutem ergo illi maximâ civilitate dixerunt; at illa, quamquam molestiâ afficeretur planctum suum interturbari, tamen ex aspectu conjecturam ducens, mereri illos honorem non vulgarem, non tantoperè super adventu hospitum angebatur, quin videretur societatem ipsorum prolixo animo expetitura; sic igitur locuta est. Postquam à crudeli meo conjuge deserta sum, idque absque omni meo merito, non memini mihi, optimi hospites, quicquam oblatum quod delectabilius animum meum afficeret, quam vos istum locum advenientes modo conspicari: Et hoc quidem eô modô, ut nolim abnuere, quamquam fortunæ me adversitas perennibus planctibus condemnaverit, tantum de tristi hoc meo luctu mihi remittere, uti exoptabili vestrâ conversatione frui paullisper possim. Tum Marcelio: Numquam super meis malis ullam consolationem capiam, nisi pariter tecum tua me movent, uti re ipsa experiri coram poteris; Idem tibi quoque de formosissimâ Dianâ spondere, tutâ fide, poteris, quam hic in comitatu meo vides. Audito puellæ nomine,

Dianam videlicet illam esse, expansis brachiis in amplexus ejus, hospita, cucurrit, mille modis studium eius gestibus & oratione declarans, quippe multum temporis erat elapsum ex quo illam cognoscere optaverat, cujus laudes tantoperè ab omnibus prædicari audiverat, nullam scilicet vel formâ vel sapientiâ longè lateque hac conspectiorem reperiri. Diana verò attonita velut mirabatur ab ignotâ puellâ tantis sese civilitatibus honorari, tamen non minus sese comem exhibens, paribus gratiis illam remunerabatur, cupiensque nomen & fortunas ejus scire, ita eam allocuta est: Insignis tua civilitas, quâ tantum mihi cultus & Amoris demonstrasti, accedente condolentiâ super ærumnis tuis, quam pectore jam dum meô concepi, faciunt summoperè me desiderare status tui notitiam: Bonum itaque factum erit recenseri abs te nobis nomen, & fortunas tuas, videbis parata nostra pectora partem malorum tuorum in sese recipere, oculosque lacrymis tuis suas subjungere velle, ut ea ratione leviora tibi eorum omnium fiat pondera. Diu multumque anquisitis verborum suavitatibus excusabat sese altera,

nenc-

ne necesse haberet ingredi de novo narrando pelagus infortuniorum suorum, ad finem tamen victa instantibus & inremissis Dianæ sollicitationibus, postquam in relictam sedem suam super molli herbarum toro sese retulisset, ita sermonem rerum suarum orsa est. Ex relatione Silvagiæ, quę, de pago patrio meo oriunda, in tuo habitat, nupta pastori Silvano, Diana formosarum decus; credo te aliquando nomen meum inaudivisse; infortunatæ nimirum Ismeniæ, quæ nunc ærumnarum suarum ordinem tibi enarrare incipit. Certè puto illam omnem tibi eam historiam recensuisse, quomodo ego in templo Minervæ, in regno Lusitaniæ, larvâ artificiosè compositâ vultum tegens, illam luserim; & quo pacto propriis meis dolis ipsamet illusa recesserim. Enarraverit tibi etiam, credo, ut ego vindicare me ab injuriis perfidiosi illius Alanii studens, qui neglectâ me, & oblitâ, illam amare tũ occœperat, capitalem ejus inimicum Montanum diligere simulaverim; utque simulatio illa mea in summum verumque Amorem exiverit, postquam virtutes Montani penitius mihi cognitæ fuerunt; qui quidem Amor, omnium

posteà mihi ærumnarum unica caussa est factus, fons omnium mœrorum meorum, uti exactior recensio vos certiores dabit. Igitur ; hinc ordinem cursumque Vitæ meæ prosequens, scire vos facio, patrem Montani, Filenum vocabulo ; postquam crebris vicibus; certorum negotiorum suorum gratia; domum Patris mei frequentaverat, habebant quippe de grege oviũ quodam vendundo tractationem, neq; inibidem viderat, quamquam ætate foret provectior, tanto tamen mei amore perceptũ
» fuisse, ut penè sensus ipsos amiserit. Millies me amplius rogabat senex, cõdolerem aliquà doloribus suis; quottidiè augmenta eorum mihi recensebat ; nihil vero boni à me responsi impetrare umquam poterat; Quãtumvis enim annis florentior, & omni genere virtutum perfectior fuisset, numquã tamen ejus gratia Amorem, in Montanum conceptum; filium ipsius ; animo meo vel tantillum movissem. Ignotus penitus seni Montani erga me mutuus affectus erat, quippe tantum is patrem suum reverebatur ; tantâ illi obedientiâ addictus erat, ut omnia pateretur & faceret ; modo ne quippiam hujus illi innotesceret, timens asperis

asperis ab eo verbis ea propter castigari. Pariter etiam contrà incognita erat Montano Patris Fileni stultitia, & hic quippe ut eo protius & meliore occasione reprehendere errorum suorum filium posset, quam studiosissimè occultabat talibus sese; vel etiam majoribus, ipsummet peccatis esse obnoxium. Intereà numquam cessabat, amore insaniens Senecio, importunis suis sollicitationibus mihi molestus esse, uti annuentem ipsi matrimonio jungi. Multa millia mihi amatoriarum blanditiarum quotidiè ingerebat, multa donaria, vestitui atq; ornatui, pollicebatur, multas, super Amoris rebus scriptas, ad me Epistolas mittebat, vincere, omnibus machinis propositi mei pertinaciam laborans, & blandiendo duritiam superare. Erat alioquin tali ingenio, uti inter pastores juvenili suâ ætate omnibus dotibus eminuerit, eloquētiâ, sapiētiâ, intellectu, & judicio, æqualium suorū perpetuò primus. Ea omnia uti melius credere habeatis, recitabo jam vobis Epistolarum illius unam, quam ad me aliquando scripsit; quæ, quamvis imbecillior erat quam ut tenacissimū meum propositū expugna-

re valeret, summoperè me tamen afficiebat, hunc in modum concepta.

Cui culpa nulla amandi est,
Iubet hanc Amor subire
Ut scriptitem tibi istam
Epistolam, ô Puella.
Molesta si tibi ista est
Scias velim, severæ
Responsionis ergò
Me commori timendo.
Plus millies dolores
Meos tibi elocutus,
Nil inde rettuli, quam
Illusionum acervum.
Rides gravi cachinno
Mori me Amore cernens;
Ego gaudeo videns te
Ridere, vel mei ergò.
Lætam meo dolore
Te subsilire cernens,
Disco, tibi esse cordi
Nihil meos Labores.
Medicamen ista nullum
Spondet mihi luela,
Nec spero tale, Mors mî
Manu in tuâ sequenda est.
Nuper tuos Leporeis,

Ad

Ad Duriæ fluenta,
Alacritate campos
Omnes beare vidi.
Baculum super reclinis,
Deserto in arboreto,
Cervice nuda totâ,
Nudis eras lacertis.
De marmore apta duro,
Adamantina ipsa corda
Amore de tuo uri
Ratio ipsa nos docebit!
Hinc, te videns, amando
Insanio ipse, nec mî
Datur ulla paussa, porrò,
Immanium dolorum.
Si perditum putas me
Aetatis hoc amantem,
Noli monere quicquam;
Medicare me, hocce posco.
Non error ille noster
Est, quod te amem senex, sed
Quod non prius sim adorsus,
Enormis illa culpa est.
Novi senem esse me, sed
Majus malum mihi inde est,
Quod pœna nostra non tot

Annos, quot ipse, gestes?
Velim te amasse primâ à
Nativitate nostrâ,
Vt nunc, semel cupitam,
Amabo, adusque mortem.
Canos quid objicis mî?
Quod serius quis adsit,
Idcirco nemini unquam
Locus suus negatur!
Sis tu licet prior me,
Non est tamen probandum,
Aetate militem altâ
Spoliarier brabiô.
Constructio edium horna,
Licet magis recens sit,
Idcirco comparanda
Non est tamen vetusta.
Cum sermo de valore, &
Pretiositate rerum est,
Quottidiè audio omnes
Laudare malle priscas.
Nil intulit mihi usque
Mali Amor, meam hanc senectam,
Cum firmitatem in istis
Vigere nosset annis.
Vigens in hoc manebo,

Te

Te semper ut Amem, sed
Senex in hoc putabor,
Abhorreat quod à te.
Iuventus illa, amare
Duplici sueta corde est,
Vivunt magis vigentque
Cum se mori fatentur.
Variabilis jocorum, &
Ludibriorum, ea ætas,
Pro more, non Amore
Vos ductitat, Puella.
Ne me putes amare
Pueri ut solent; recepto
Qui quopiam favore,
Iactant eum obvio omni.
Tam petra, ego, trecentos
Nactus tuos favores,
Ero tacendo, quam nunc
Tormenta sum ferendo.
Verum ut tibi ipse fixam
Video meam esse mortem;
Sic multa ferre cogar,
Habebo nil tacendum.
Sic maximus tuorum
Erit hic mihi favorum,
Moriar, queam ut querellis

Tamdem invenire finem.
Tempus, dolori amicum,
Accuso, te, quod illi,
Qui plus tui tenet, nunc
Minus est, Amor favendo.
Serò te amare quivi,
Ratio ergo iusta monstrat,
Non natus ipse tecum
Pro te mori requiro.
Si, tempore in tuo, ætas
Me procreasset una,
Quid mî deesset, ut te
Lubitu ex meo potirer?
In ductileis choreas,
Vocis, Lyraque cantus,
Nemo meo Lepori
Certaverit sodalis.
Quid Amphiona priscum
Metuam, placente cantu?
Superare doctiores
Memini me in hâc senecta!
Spaciosa rura nostris
Gregibusq;, agrisq;, parent;
In montibus remotis
Armenta nostra pascunt.
Sed quid iuvare possit
Quod est fuitque rerum,

Oblivio-

Oblivioni etiam dum
Præmortuum & sepultum!
Sed & hæc, puto, valebunt
Te mitigare quondam,
Cum forma, te, illa forma
Reliquerit superba!
Vt petra dura dura es,
Sed ingruens senecta,
Æstum tibi hunc ferocem
Gaudente tum exsuet me!
Sic quippe Amor solet vet,
Vlciscier, dolorum
Diris premit catenis,
Cum Spes relicta nulla est.

Hanc, aliasque multas, mihi, tam Epistolas, quam cantilenas, mittebat; quæ omnes si tantum mei movendæ valuissent, quantum delectandæ poterant, ille beatus, ego malè nupta exiissem. Verum nulla omniũ rerum sufficiens erat tollere de corde meo imaginem desideratissimi mei Montani, qui, quantum ex ipso cognoscere poteram, respondebat adfectui meo paribus verbis & operibus. Hac, hilaritatis ubere, Vitâ aliquot annorum spatia, emetiebamur, donec visum est nobis laboribus nostris mutuo defungi, honesto & casto inito

matrimonio: Et quantumvis Montanus priusquam uxorem me duceret, rem cum patre suo communicandam & deliberandã arbitraretur, uti decebat filium, benè educatum, & parentis amantem, ego tamen exemi id ei consilium, docens, minimè cõsensurum Filenum illis nuptiis, qui aliud nihil fatuis suis amoribus quæreret, quam uti ipse mihi maritus fieret; igitur, eô majorem vitæ suæ rationem, quam Obedientiæ erga parentem, ducente, absq; Fileni interventu, nuptiæ inter nos effectum habuerunt. Gesta res est ex consensu mei Patris, cujus domi sollemnia coeuntis matrimonii, maximâ festivitate, & pompâ, transacta sunt, adeo quidem ut celeberrima eorum fama omnes tam propinquos, quam remotiores etiam, pagos perveheretur. Cum rescivisset vero, Amator noster Senecio, proprium filium suos ipsi insedisse Amores, tãtam in insaniam abiit, tantâ in me & Montanum iracundiâ exarsit, ut utrumque instar mortis ipsius abhorreret, & numquam post oculis dignaretur admittere. Ex alterâ parte puella quædam alia, pastoria, ejusdem pagi incola, nomine Felisarda, amore Montani mei contabescens, quam

contrà

contrà ille (erat quippe in me propensior, & illa neque annis jam neque aliâ quâvis virtute commendabilis) repudiaverat, cum me illi matrimonio iunctam videret, dolore & invidiâ differebatur. Hac quidem ratione Nuptiæ nobis nostræ duos Capitales inimicos confecerunt. Maledictus igitur senex, ut hæreditate paternâ filium interverteret, conclusit iuvenem mulierem uxorem ducere, uti sobolem ex ea tollere posset: At, quamquam opulentissimus erat, nulla tamen toto nostro pago illum coniugio dignata est, præter Felisardam istam, quæ ut occasionem sibi conficeret, inhonestô modô, Montani mei complexibus fruendi, cuius desiderium semper recenti apud eam memoria erat; senem maritum adscivit. Jam dudum nuptiæ factæ erant, cum compertum mihi est sollicitare illam concubitum mei mariti, conciliatrice ancillâ quadam, tali dominâ digno mancipio, Silveriâ nomine; hac ministrâ ipsi fidem fecit, si pateretur gaudium ex se carpi, daturam illam operam, ut patri suo reconciliaretur, alias insuper magnarum illi rerum pollicitationes faciens; quæ

omnia minus nihilo animum hominis cō-movebant, neque quicquam intensum ejus in me Amorem convellebant. Hac ratione se contemni ægre ferens, impura mulier, ferali odio in Montanum exarsit, & nihil abinde omisit, quo patrem ipsum etiam majori in illum iracundiâ incenderet; neque his contenta, abominabile scelus evertendis ambobus nobis commenta est. Non destitit, promissis, donis, blandimentis & palpationibus, tali modo obnoxium sibi reddere animum Silveriæ, ut cuivis imperio suo audientem illam haberet, etiamsi contra ipsum Montanum aliquid audendum foret, quem alioquin maximi faciebat Silveria, ex quo in paternâ ipsius domo multos annos servitutem servierat. Duæ hæ mulieres secretim concluserunt quid facto opus foret, puncto temporis præstituto, cum scelus in effectum producendum esset: Confestim tum prodiens pago Silveria, ad ripam Duriæ fluminis, ubi tum temporis ovium gregem pascebat Montanus, valdè ipsum secretim allocuta est, valdè præ se animum turbatum ferens, ut referret hominem magni ponderis negotium tractaturum, in hæc verba. Ah me, ami-

amicissime mi herilis, Montane; quam tu sapienter sapuisti abs te spernens Amores Novercæ tuæ malignissimæ, Quod si ego te ad eos invitare aliquando volui, non alio fine feci, quam tædio importunarum ejus exactionum: Jam vero, gnara eorum quæ geruntur, nequaquam, cogi me patiar, ut turpibus & impuris illius libidinibus aliquâ ex parte ego conciliatrix intercedam. Scio ipsius facinorum aliqua, quæ rerum vestrarum apicem concernunt, talia quidem, uti si tu ea juxtà mecum nosses, licet immanis sit in te patris tui crudelitas, non posses tamen quin honorem ipsius, vel interpositâ Vitâ tuâ, vindicares. Nihil horum tibi amplius dixero, quem tali prudentiâ ingenioque novi, ut neque verbis neque operibus officii tui admoneri opus habeas. Attonitus horum auditu Montanus nonnihil suspicionis de Impudicis novercæ libidinibus animo concepit; Igitur ut omnem rem clarius edoceretur, Silveriam rogat, ut, quicquid horum sciret, bonâ fide, sibi enarret. Diutius se rogari passa mulier, ne fucus pastori oboleret, simulavit non esse suum, rem tam secretam cuiquiã manifestam facere. Ad finem tamen precibus ejus se vi-

Historia hæc Cnemonis ex Heliodoro videtur.

ctam ferens, quod cupida erat ipsi narrare, post flagitia tamdem non pauca, composita mendacia, dolosque scitè fictos evolvens, hunc in modum edisseruit. Quoniam res hæc ejus ponderis est, & tam propè honorem tuum lædit, domumq; & familiam heri mei Fileni, contumeliâ tantâ afficit, tantumq; tui interest, mecum eius te notitiam habere, enarrabo tibi, quicquid erit, clarissimè, confidens taciturnitati tuæ, nemini effutiturum à me auctrice ad te notitiam eius pervenisse, quod tam secretè domi vestræ geritur. Scias itaque Felisardam Novercam tuam proditorio animo in Patrem tuum Filenum esse, & adultero concubitu misceri cum Pastore quopiam, cuius tibi nomen edicere parco, quoniam aliunde nullo negotio eũ cognoscere poteris; Quod si ista proximâ nocte venire voles, &, quorsum ego te ductura sum, intrare domum paternam tuam, deprehendes utique, in re præsenti, adulterum cum proditrice in thalamo ipso parentis tui: Sic ad imminentes tenebras res consponsa est, Filenus enim hac vesperâ dormitum ad caullas suas proficiscetur, propter negotia quædam il-

illinc nunciata, neque revertetur demum usq; in crastinum meridiem. Igitur, benè te omnibus necessariis rebus instructum, Undecima noctis hora domum nostram age; ego te inducam eo aditu, ut facilè possis efficere, quod honorem Patris tui poscere videbis, simul etiam fortassis hoc medio amissam illius gratiam recuperare. Hæc Silveria tam promte, tam in rei Veritatem compositis, vultu & gestibus, prolocuta est, ut Montanus concluserit qualicunque etiam periculo sese objicere, ut vindictam sumeret ab adultero, tali contumeliâ Parentem suum afficiente. Sic, proditrix illa Silveria, contenta talibus initiis dolosæ fabricæ, quam à Felisarda expediundam acceperat, domum suam reversa est, Heræ suæ omne negotiũ referens, quo pacto videlicet, horâ præstitutâ, Montanus adfuturus esset. Jam obscura nox velum suum rebus obtenderat mortalium, cum Montanus, grege nostro domum reducto, pugione sese armat quem à Patruo suo Palæmone hæreditarium habebat, & ad domum paternam confert, cum primum undecimam noctis horam audivisset; illic ad fores exspectabat Silveria, uti con-

venta res erat. O proditio numquam visa, ô malitia numquam antehac cogitata; capit manu hominem credulum, mendacissimum prostibulum; & maximâ tranquillitate scalas illum adducit, donec ad ostium cubiculi, quo Filenus Pater cum Felisardâ novercâ cubabant, cõstitit: Tum ad illum; Jam, inquit, Montane, me duce, in eum locum pervenisti quo demonstrare debes si quid roboris animo tuo inest, quod tali casu requiritur. Intra cubiculum hoc, intus illud, invenies novercam tuam adultero concubantem. Cum dicto abstulit se illinc, quantâ poterat celeritate fugam capessens. Montanus deceptus scelestissimo mulieris astu, fidem omnibus ejus dictis adhibens, animum ad pugionem vaginâ eripiendum obfirmat; impetu manuum pedumque ostium cubiculi proturbans, insitatam iracundiam vultu præferens; cum vehementissimâ vociferatione irrũpit clamitans, Hîc jam tibi manibus meis dignus factis tuis exitus dabitur, impure nebulo; hic finem debitum sortientur Amores in Felisardam tui. Hæc clamitans, instar insani & furiosi hominis, neque agnoscens hominem, qui in lecto erat, ictum adultero infer-

inferre conatus, jam brachium extollebat, patrem suum pugione parricidali confossurus; cum Fortuna tamen prosperior tanto sceleri innocentem obligare noluit, voluit vero ut Pater senex ad lucernæ lumen jam elanguidum agnosceret tamen filium suum; Ergo, offensum asperis verbis & factis suis, tali sese modo ulcisci velle ratus, quam maximè poterat, celeriter lecto prosiliens, manibus complicatis, se ad pedes ejus abjicit, huncin modum supplicans. O Fili, quæ crudeles te intemperiæ agitant, ut velis, carnifici manu, ætate confectum patrem tuum vitâ exsuere? Revertere in sensus tuos, per Dei benignitatem; ne effundas jam sanguinem meum, neque vita me, parricidali manu, exspolies. Quod si ego te crudelius, quam par erat, habui, asperioribus verbis castigavi, hic jam flexis poplitibus tibi supplico, ignoscas senectuti ignoscas canis his meis; ego tibi vicissim spondeo, tam benignum, tam comem patrem deinceps me habebis, quam nemo alius uspiam fuerit. Montanus tum, agnitâ deceptione qua irretitus erat, quamq; proximus periculo parricidalis sceleris fuisset, tantum animo deliquium passus est, ut ro-

bur omne mentis & brachiorum simul procideret , pugio ipse, ab ipso minimè animadversus,manibus pronus elaberetur. Ita stupor atque Dolor animum attonuerant, ut verbum ullum emittere non valeret,quin tacitus, properans,confusus, & externatus, cubiculo se ejecit; domoque ipsâ aufugit, haud dubiò dolo illo pessimæ Silveriæ etiam pejora passus, nisi felicior fuisset. Scelus ipsum novercale, Felisarda, omnia, uti eventura erant , ab Silveriâ prædocta, Montanum irrumpentem videns, lecto proripuit, & alio, quod penitius in ædibus erat, cubiculo se intulit, accuratè occludens ostium, ut quocumque etiam rei exitu, ipsa tamen à privigni furiis in tuto foret; Cum autem jam procul omne , fugâ Montani per campos periculum esse cerneret, reversa , ubi Filenus erat,totus adhuc pavore præteriti discriminis pavens , tremensque, patrem in filium instigare cupida , falsis fictisque attestationibus me premere institit, grandibus exclamationibus hunc in modum locuta: Jam demum credere potes notiorem tibi filii tui impietatem esse debere , Filene conjux , & re ipsa tam-

dem

dem intelligis, quàm vera ego tibi de pravis ipsius affectibus, & animo perfido, toties præcentavi. O parricida, ô Latro detestande. Montane quomodo cœlum te aurâ vitali dignatur? quomodo terra, ruptis hiatibus, te non obglutit? Quomodo feræ te non dilaniant? Quomodo universa hominum gens te nõ persequitur in meritam necem? Maledictum sit matrimoniũ tuum, maledicta ergà parentes nos refractaria inobedientia tua! Maledicti exsecrabiles tui Amores, maledicta, fons omnium malorum, Ismenia tua; quæ quidem absq; dubio horsum te impulit, ut humano exuto animo, bruto & bestiali furore, parricidii facinus conciperes! Non tu potius, perfide, scelerũ caput, Alanium ultus es, qui cum conjuge tuâ tuo incomparabili dedecore, tuâque summâ cum infamiâ, Voluptuatur; quem illa longè te potius amat; tu vero occidere voluisti, senectâ ætate, Patrem tuum, qui tantoperè semper de Vitâ & bonâ existimatione tuâ follicitum animum habuit! At quâ de caussâ, scelestè? Quia verbis te castigavit, quia ammonuit, quoniam consiliatus est optima, ideo cum

interimere contendisti? Ah infelicem Parentem, ah infortunatam caniciem, ah afflictam senectutem; quid, miser, tantum admittere potuisti, ut filius te tuus manibus suis occisum adesset? Ille, quem tu genuisti, quem educasti, fovisti, pro quo mille cordolia & labores exantlasti? Conforta jam deinceps cor tuum & obdura, cesset paternus tuus in scelerosum affectus, trade locum justitiæ, patiatur debitas parricidio pœnas, ut ne, exemplo hoc infandæ impietatis impunito, timore omni posito, inobedientes parentibus filii, paternis capitibus imminere discant, iste autem tuus quod jam fato quopiam ferrum manibus excutiente, potuit, aliâ occasione conficiat, tu miserrimâ morte ad inferos eas. Anxietate animi jam semimortuus, jam corde, timore & indignatione, sussiliente, Filenus, has uxoris suæ, instigatrices in filium, voces audiens, considerans simul immanitatem sceleris, ab eo tentati, tanto odio ejus incendebatur, ut, pugionem humo tollens, quò misero Montano, alia omnia molienti, exciderat, uti dictum est, vix summo exspectato diluculo, Justitiæ præsides, & omnes primores Pagi incolas

con-

convocat, in medium forum procedens; cumque jam frequentes conveniſſet, infinitis lacrymis & ſingultibus ſeſe differens, ita eos allocutus eſt. Deum immortalem teſtem invoco, optimi & eximii Paſtorum, tantum me excruciari eô quod vobis, huc coactis, enarrare opus eſt, uti certò metuã ne priuſquam finem orationi meæ impoſuero, Anima afflicta ægrum corpus deſtituat. Nemo me pro crudeli aut ſanguinario habeat, quoniam publicitus hîc recenſere maleficia filii mei volo, illa enim tam inaudita, atque inhumana, ſunt, neque mihi pœnarum ſatis eſt ad caſtiganda illa privatim, ut coactus, ea ad concilium veſtrum feram: vobis ea propoſiturus, cognituris quid jure illi inferri pœnarum conveniat, ut utile inde emendandis malis moribus exemplum ſtatuatur. Nemo ex vobis non novit quantâ curâ atque ſollicitudine, quibus in deliciis illũ educaverim, quali amore proſecutus fuerim, quibus illi pectus bonarum rerum doctrinis, imbuerim, quid pro illo laborum exhauſerim, quibus conſiliis illi adfuerim ſemper, quam miti & verè paterno animo errantem concaſtigarim. Invito, & ingratiis meis, in uxorem duxit

Ismeniam, cujus ergò quoniam verbis eum reprehenderam, Alanium qui, ut universa hæc pastorum civitas novit, cum ipsâ illâ Ismeniâ ipsius inhonestè vivere non desinit, mulctare debens, iracundiam suam, impiam & scelerosam, in me convertit, me, me, intra domum nativitatis meæ, geniali meo lecto, cum uxore decubantem, interficere voluit! Præteritâ hac nocte aditum clam ædes meas emolitus est, ut in cubiculum meum penetraret, me, dormientem ad latus Felisardæ meæ, obtruncaret. Eccum vobi devaginatũ pugionem, quẽ, parricidio ministraturum, attulit; Et fecisset sanè quod volebat, egoque vobis, optimi Pastores, concivesque, cognatique, mei, in sanguine meo jam, filii manibus cõfossus, oppetiissem, nisi Deus, improvisô pavore immisso, vires ita brachiis ipsius cœlitùs incîdisset, valentiam nervorum parricidalium sic subito contraxisset, ut attonito similis, & animum linquenti, prociduô in pavimentum ferrô, non effectô tam horrẽdô facinore, cubiculô se proripere, & in malam rem aufugere coactus, velut Furiarum facibus persequentibus, fuerit. Hoc est quod re ipsâ hodiè domi

domini meæ contigit, uti vos melioribus circumstantiis plenius amata mea conjunx edocebit. Ego, ut qui certo sciam Montanum, filium meum, nequaquam absq; consiliis & instigatione Ismeniæ, illius egregiæ exoris suæ, tam atrox flagitium animo cōcepturū fuisse, vobis supplico, vos precor, circumspiciatis, cum animis vestris expendatis, quid tali negotio fieri conveniat; uti filius meus impiæ & abominādæ hujus audaciæ suæ pœnas meritas luat, neque falsaria illa, & perfidiosa, Ismenia, frustrà consiliis suis maritum in hæc adegerit, aut torum conjugalem suum impudicis Alanii Amoribus tanto jam tempore contemeraverit. Nondum ultima orationis suæ verba Filenus edixerat, cum populus pastorum, ingenti tumultu per universam concionem sublato, immani murmure, tam atrociter in parricidium præsentarium indignari cœpit, ut totus pagus fundo se evertere velle videretur. Alteratis, universi omnes, indignitate rei, animis horrēda supplicia in pœnā Mōtani meditabantur, mortem ejus omnibus votis concludentes. Alii eū lapidibus obruendum censebant, pars piacularē hominem, cōfiniis exportandū, &, quà pro-

fundissimus flueret, Duriç præcipitem pessum dandum, opinabantur, alii immanibus ferarum faucibus, dilaniandum, præjiciendum; summa, nemo tota concione non novis & inusitatis suppliciis è vivorum numero tollendum sciscebat. Nec minus in meum dispendium illos movebat, quod de incestis meis Amoribus, (quamquam aliter se rem habere nemini ignotum foret) & consiliis parricidalibus, Filenus dixerat. Sed effera plebs tantâ iracundiâ, tantô furore animorum in Montani pœnas exarserant, ut oblivisceretur maximam mearum criminationum partem. Montanus, cum rei gestæ pro cõcione, ordinem intellexisset, quid pater suus proposuisset, quid pastorum primores decisum vellēt, quibus modis tumultus sententiarũ in capitalem suam pœnam consedisset, maximâ vitæ desperatione perceptus est; Ex altera parte de meis etiam rebus, quid à patre relatum fuisset, comperiens, tanto dolore animum suum afflixit, ut infandior nec cogitari quidem valeret. Hinc oriunda omnis malorum meorum series, inenarrabilibus me miseriis mœrorum conficit, hæc caussa perditionis

ditionis ultimæ meæ fuit, hinc, ceu fonte perenni, omnis dolorum meorum ſcaturigo, profluit. Chariſſimus enim ille mihi, ille amatiſſimus mihi, Montanus meus, ad animum revocans, elapſo me tempore amaſſe, & ab Alanio viciſſim cupitam eſſe, ſciens ſæpius reviviſcere & reſuſcitari, velut è conſopitis cineribus, interſtinctos jam exſpiratoſque Amores, videns inſuper ante oculos ſuos quotidiè Alanium mei deſiderio flagrantem, quem ipſius cauſſâ ego repudiaveram, omnibuſque modis ſtudia ſua mihi probare ſatagentem, ſuſpicione credulâ eorum quæ à Fileno pro concione dicta erant, ablatus eſt; quoque magis rem expendit, eo pro veriore habere cœpit, donec planè certam illi crebra imaginatio præfinxit: Adeò quidem ut ad ultimum, efferato animo, deſperabundus, tum propter infelicem Silveriæ machinationem, tum quod me illam in ſe fabricam ſtruxiſſe autumaret, etiam de adulterio meo fictitio ſeſe non explicans; Pago penitus noſtro profugerit, in exilium abierit, numquam poſt illum diem à nobis ſit viſus: Ego, edocta abitum ejus, cauſſamque, ex relatione aliquorum de paſtoribus, amicorum ipſi,

quibus omnem ſeriem perditionis ſuæ enarraverat; domo & ipsâ villâque exceſſi, inquiſitura eum undique, neq; dum ullus me ſpiritus vivam non deſtituet, interquieſcam, quin dulciſſimum, & exoptatiſſimũ, conjugem meum, invenerim excuſationes meas & innocentiam tantorum ſcelerum ipſi ediſſertura, quamquam & manibus eius mihi pereundum poſtmodò fuerit. Longum jam tempus, peregrina, huic negotio hinc inde vagor; at, nullum non inſigniorem pagum, nullam non in iis conſpectiorem domum emenſa, tam tamen hactenus infortunata fui, ut nec ultimum indicium eius uſpiam inveſtigare potuerim. Maxima quæ toto eo mihi tempore conſolatio obtigit, eſt quod biduo poſtquam pagum noſtrum reliqui, incidi, in valle quapiam, ſceleratiſſimam illam Silveriã; quæ, intellecto voluntario Montani exilio, pœnitudine malè exeuntis commenti ducta, illum & ipſa inquirebat, narratura rei veritatem, & veniam ab illo flagitatura tam atrocium iniuriarum. Neque dum autem illum uſpiam indagaverat, & cum me videret, apertiſſimè omnem ſcelerum fabulam mihi aperuit, unde magnum malis

meis

meis refrigerium subortum est, quæ eousque penitus ignoraveram, quo pacto negotium gestum, aut infortunium illud domui nostræ illatum esset. Fateor, volui scelestam mulierem manibus meis interstinguere, quamquam & ego imbecilla muliercula; neq; alia id de caussa effectui dare intermisi, qu m quod sola illa remedium miseriis meis dare posset, confessione malitiæ suæ. Rogavi ergo illam nullam celeritatem aut diligentiam omitteret inquirendi mecum Montani mei desideratissimi, ut quamprimum Veritas negotii ipsi innotesceret; sicque illam reliqui, alio itinere ad indagationem mariti profecta: Hodie jam saltum istum appuli, ubi, invitatā amœnitate, & frigiditate loci, assedi, meridiei fervorem exemtura, &, quoniam consolationi meæ, Fortuna, favens, huc eodem vos quoque adduxit, ego gratas ipsi gratias tanti favoris ergo memini, vos autem obsecro atq; obtestor, uti, quoniam jam ferè medium Cœli spatium Solis cursus tenet, si impetrari potest, suavissimæ me sodalitati & conversationi vestræ admittatis; dum diei calor deferbuerit, qui hoc maximè tempore ardentissi-

mus esse solet. Singulari affectu hæc historia audita Marcelionem & Dianam affecit, Ismeniæ malis apprimè condolentes. Prolixis igitur illi, ob narrationem tam gratam, gratiis redditis, aliquibus illam pro re natâ argumentis consolati, omnia quæ possent, succurrendis ipsius mœroribus, ex se proficisci, obtulerunt promtissima. Ad extremum invitare illam instituerunt ad consortium itineris versus domum Feliciæ, Sapientis illius, posse contingere, ut illic ipsa quoque aliquid solatii inveniret. PLacuit itidem illic considere, donec meræ diei fervor in vesperæ viciniam decrevisset, quod Ismenia ipsos rogaverat. Verum Diana, uti erat maximè omnium illius regionum gnara, omniũ saltuum, nemorum, fontium, Locorum denique amœniorum, & umbrosorum, decora in numerato habens, avertit animos, perhibens in proximo isthîc locum esse longè amabiliorem isto, illuc, sese suadere, concederent; quoniam alioquin nec dum mera esset meridies. Igitur, consessu elevato, gradum eum in locum promoverunt, itaque paullo post accesserunt nemusculum Dianæ verbis commendatum: Erat locus ille facilè um-

brarum

brarum densitate & copiâ, vel eorum omnium, princeps, qui in celeberrimis montibus vallibusque Arcadiæ veterum pastorum carminibus famam perennem meruerunt. Florebat hic ingens formosissimarum Platanorum numerus, salicum item, aliarumque arborum, quæ, super ripis cristallinorum fontium, denique omnia amœnissimi illius secessus spatia, rigidiusculâ & suavi auræ adspiratione blandùm commotæ, gratissimis sibi adsibilationibus colloquebantur. Illic, consonâ atque contemperatâ avicularum cantitantium Harmoniâ, per viridantium ramorum intervalla, amabili quadam petulantia desultantium, aër tantâ dulcedine permulcebatur, ut audientium animi liquido quodam nectaris imbre velut conspersi, penè colliquescerent. Campus ipse intermedius, delicatissimo gramine quaquaversum consitus erat, inter cujus æquabilitatẽ prominebant innumeræ species speciosissimorum flosculorum, nullo non colore, nullo non cultu sibi mutuo concertantium; horum cum tot diversa genera, tam varii essent decores, unum tamen omnium officium erat, de campô tot picturis variegatô, tot relucentibus oculis purpurante, in suavissimum

Spiritum convenire, cujus eę essent gratiæ; is Lepor, ut cuicunq; etiam, qualibuscunq; ærumnis confecto, animo, novā vitam, exoptatissimi odoris fragrantiâ, adspirare possent. Isthîc, venatorum præcipui, integros greges meticulosorum hinnulorum, caprarum Silvestrium, aliarum ferarum, invenire solebant, quarum captivitas & persecutio suavi voluptate tempus eximeret. In hoc nemus, Dianam ducem secuti, tum concesserunt; & illa quidem cæteros, studio gradum accelerans, prævorterat, ut occuparet lucum quempiam, arborum, in spissitudinem umbras conserentium, densitate, commodum, quem illa de toto illo spatio certis signis selegerat, quò crebrius quoq; succedere consueverat. Nō multum eorsum processerant, cum Diana, proxima jam secessui, quem amœnitate præ reliquis omnibus commendaverat, ubi molestum ferventis diei calorem eximerēt, labiis impresso digito, Marcelioni & Ismeniæ indicium fecit, lento gradu accederent, neque quicquam sonitus facerent. Caussa hujus erat quod intrà lucum illum cātum pastoralem sibi audire visa esset. Et, voce quidem expensâ, Taurisonis & Berardi eam simi-

lem

lem esse arbitrabatur, quorum uterq; amore ipsius multa patiebantur, ut memoratũ est suprà. Itaq; ut certius rem rescisceret, propius paullum accedens, sub latibulum lentiscorum proximorum speculabunda concessit; vidit ergo illos ipsos esse; quibus juncti aderant generoso quidam adolescens, habitu, & Virgo, nobilitatem generis & ipsa cultu corporis eximio præ se ferens: Uterq; horum quãvis aliquatenus tristiores viderentur, & ex labore itineris turbatiores, totâ tamen indole suâ, & corporis omnibus gestibus singularem virtutem præ se ferebant. Postquam hos vidisset Diana, ne vicissim ab illis conspiceretur, & ita aliquam Musicis cantibus turbam faceret, reduxit sese. Intereà advenerant eôdem etiam, Marcelio & Ismenia; ita junctim omnes consederunt, pone spinetum proximum, ubi invisi permanere poterant, & audire simul clarè voces cantantium pastorum: Horum carmina, omnem illum saltum personando, suavi modificatione sese mutuo excipiebant, ut sequens vos liber docebit.

FINIS LIBRI SECUNDI.

C. BARTHI
NEMORALIUM
LIBER TERTIUS.

MALITIA atque sceleratus animus semel læsæ, & offensæ, malæ mulieris, consueverunt res moliri atq; efficiendas sibi proponere, tam crudeles, atque abominabiles, ut vix uspiam tam fero atque audaci corde, homo masculus, reperiatur, qui non metuat tale quid aggredi, & audito, cogitatove, totus non horreat atque percellatur. Quodque peius huic accedit, fortuna tantopere læta est vertendis atq; concutiendis bonis & felicibus mortaliũ statibus, ut plerumq; absoluto favore his scelerosis conatibus adspiret, quos novit ad finem non alium contendere, quam uti inauditis facinoribus & machinis prosperos hominum successus tristibus & lamenta-

bilibus infortuniis commutent. Maxima atque immanis Felisardæ crudelitas fuit, quæ caussam fecit parenti, (licet falsam decepto) abominari atque abdicare filium proprium suum; Marito, vanis, nec verisimilibus, suspicionibus, conjugem amatissimam abs se repudiare: Major tamen atque immanior prosperitas fuit, quæ eam tam horrendæ malitiæ optato fine compotiri fecit: Nec tamen hujus historiæ recensione quispiam induci velit, ut generatim omnibus fœminini sexus abalienet animum, easque malarum artium suspiciat; Potius eò quisque hæc intelligat, & consideret, uti cavere possit à similibus Felisardæ hujus; quales quidem, beneficio numinis, paucas omnino offendet; Cæteræ, longè meliori numero, sunt exemplaria viva virtutum, bonorum morum Specimina egregia, Ornamenta rerum mortalium, & sidera humanæ conversationis illustria; quarum fides, Sapientia, Consilium, Prudentia, honestitudo, merentur etiam celeberrimorum Poetarum carminibus æternitati commendari; Quarum laudum documenta spirantia sunt Diana, & Ismenia,

nia, nostræ, inter pastorales suorum temporum puellas commendatissimæ; tam formositatis omnibus numeris, quam sapientiæ singularibus dotibus; quarum laudes manifestis posteritati demonstrationibus transcribit Historia; cujus nos seriem prosequendo certiores vos facimus, Marcellionem modo nominatis puellis junctum, postquam pone carecta vicina concessissent, Taurisonem & Berardum hoc modo concinentes audivisse.

BERARDVS.

Hæc Aura, blandum quæ vepreta immurmurans,
Auresq. & oculos afficit,
Ista umbra amœna, textilesq. ex his casa,
Hic fons liquore limpido
Copis; Colorum mille odori hi flosculi,
Curas fuganteis spiritu,
Curas feroceis corda quæ virûm exedunt,
Tristique torquent tormine:
Nequeunt tyranni contra Amoris impetus
Firmo venire pectore.
Quin ille, temto iure, vigerat omnia,
Ratione calcatâ ferox.
Remedia nostris nulla sunt doloribus,
Anget medela vim mali.

TAVRISO.

Amore si quis pectus exedit, nihil
Illum medela juverit.
Hæc ratio morbi est; vivit in doloribus
Spe gaudioque mortuus.
Cum læta captat, imminet duplex furor,
Gemitusq; continuat graveis.
Vt anima sese quopiam oblectet, statim
Novus inde nascitur dolor.
Amor suâ se jactat in victoriâ,
Victumque perimit aut capit.
Captum ille Sorti tradit: hæc doloribus
Vendit, mori ut vivus queat.
Sic mille flammis additus quotidiè
Sine morte moritur millies.

BERARDVS.

Cor ille lætum triste reddit indidem,
Sanumque morbis implicat,
Capitque Liberum, atque Vivum interficit;
Solare te, Anime, his legibus
Cupidinis pueri, in locum te altissimum
Videns locatum, te utere.
Recipe dolores, offer his caput tuum
Damni mali minaciis.
Gaude ægritudine, ista quippe lex mali est;
Quo mage studebis egredi,

Magis

Magis implicabis retibus vafris pedem,
Ludibriis obnoxius.

TAVRISO.

Mæstria mecum maior est Cupidini
Honoris augendi sui,
Pastorum, utriq; quam quod est Hispaniæ,
Malis mala increscunt mea:
Vberior oculis exit his fons fletuum,
Delicuit atque queis Biblis.
Peregrè petenda bona, malum est domesticum;
Videre quam cupio miser
Visâ Dianâ morior; oppeto siti,
Fonti uberanti proximus.
Absente despero, imminet præsentiâ,
Sollicita mors timens sibi.

BERARDVS.

Rident viridia prata, & Auræ obsibilant,
Luscinia succinit loquax,
Innumera pectus ægritudo hoc lancinat,
Curisque mille ego differor.

TAVRISO.

FLores amœni spiritus dulceis cient,
Per prata purpurantia.
At ego dolorum morior asperitudine
Nec vivere haud possum tamen.

BERARDVS.

Mentem animi mala mî verterunt termina prorsùs,
Nec decem ego norim iam dare versiculos.

TAVRISO.

Lingua mea in cantus perculsâ mente vacillat,
Ergo agedum electum tu cane quid, memorans
Tale, inter cunctos, carmen, tibi quale Poetam
Esse dedit nostri præcipuum Nemoris.
Quale, trahens centum fracto suspiria versu,
Nymfarum in laudes agmina Vatis agit.

BERARDVS.

Tecum suavis ordiens carmen soni
Labore defungar meo.
Compone tu te redditurus alterum.
Sed ecquod ordiar, putas?

TAVRISO.

Dic illud ergo: Stella me Radians ferit:
Vel illud: Ah tristis dolor!
Vel hoc; sed hercle nomen excidit, tamen
Choreis Diana id nuperè
Memini, accinebas; universus plauderet
Cum pagus ad saltus tuos.

BERARDVS.

Non Lea tam fera, non Tygris tam barbara vivit,
Quæ nequeat nostro quicquam indoluisse dolori,

Tam

Tam ferus, ille meos, tam barbarus excoquit artus:
Ah mea mî non volt fera condoluisse Diana!

TAVRISO.

Ah mea mî non volt fera condoluisse Diana!
Nemini ad hanc ulli par forma, audita fuisse
Duritia est; non ista parem, nō quemquā habet illa,
Ah miser hinc atq; hinc patior, Spes nulla saluti est,
Vivere qui nequeo, cur non datur ire sub umbras?

BERARDVS.

Vivere qui nequeo, cur non datur ire sub umbras?
Mille vices mortis morior: sed quei pote fungi
Morte meâ, possim cum te, Diana, videre?
Mens animi mihi mota, insano in pectore fervit.
Quo magè Amo, magè Amoris amaras non capio artes.

TAVRISO.

Quo magè Amo, magè Amoris amaras non capio artes.
Addictos sibi servitiis occidere perstat,
Vincula qui fugiunt fera, libertatis amore,
Hos duplici sequitur Pœnâ, coquit illicet intus
Viscera, & ipsam animam differt torrente dolore.

BERARDVS.

Picto floridior, Puella, prato,
Quod mensis Veneris, Deâ favente,
Florum non numerabili catervâ.

Auris sub Genialibus polivit.
Rosis, Nymfa, venustior venustis
Cælorum cui nil favor negavit
Sic adsint tibi quæ voves, tuisq;
Armentisque greges, ovesque tauris
Pleno Copia dis favore mutet,
Blandis respice tot meos ocellis
In suspiria tot graveis, dolores,
Tandem respice mitior, DIANA.

TAVRISO.

Pastorum Dea, quæ serenitate
Saltus, Prata, & Agros videndo vestis,
Nive ô candidior recente, Nymfa,
O natis modo liliis puella:
Sic plenæ tibi floreant aristæ,
Et campos sata fertileis debrent,
Vt fructus modò in hos modò, Annus, illos
Gratis meßibus ubereis abundet;
Blandis respice pupulis tuorum
Pastorem, morientem in igne Amorum:
Omneis cui sunt in beatitates
Aspectus satis est, DIANA, *Salus.*

Hoc temporis articulo Adolescens ille gegerosus & Virgo splendido cultu, magna gestuum civilitate interruperunt cantionem pastorum, illisque prolixas egerunt gratias ob Voluptatem quam de dulcedine illius

illius festivæ Musicæ receperant: Deinde ad Virginem conversus juvenis; Numquam puto, inquit, soror, audivisti in magnificis civitatibus Musicam gratiorem, animo, auribusque acceptiorem, hac rurestrium hominum simplici atque naturali velut. Per fidem, respondit illa, magis me afficiunt, animique componunt, rustici isti atque pastorales cantus, candore innocenti & simplici instructi, quam in illustrium Magnatum palatiis Regumque Aulis, delicatæ voces, multâ arte compositæ, & in Harmoniam redactæ, mille inventionibus novis variatæ, & contemperationibus in ordinem æquabilem deductæ: Neque porrò quisquam dubitet pari æstimatione Pastoritiam hanc Musicam censere, cum me ipsi præivisse eam norit, quæ aures subactas habeo suavissimis concentibus celeberrimorum Cantorum, qui quidem in ullâ Civitate opulentissimâ aut Aulâ Regiâ toto terrarum Orbe offendi possint hac ætate. Dum enim Marcelio serviret adhuc, verè desiderabili tempore, Sorori nostræ Alcidæ, cantare de nocte consueverat ad fores illius, sono Lyræ vocem suavissimam admodulante, talibus Gratiis, tanto Lepore,

ut, si Orpheus ille, Poetarum fabulis decantatissimus, tali Musicarum artium peritiâ & dulcedine instructus fuit, nequaquam mihi mirum videatur, feras illum suavitate cantuum traxisse, & conjugem, Eurydicen, charissimam suam ex ipsis Avernalium specuum penetralibus ad superos reduxisse. Ah Marcelio, & ubi nunc tu esse potes! Ah Alcida, ubi tu gentium inveniunda! Me autem miseram, cui nullo non temporis momento Fortuna lacrymosarum rerum memoriam subjicit, & renovat, cum primum animum aliquâ recreatione à perpetuis tormentis revocare videt. Audiebat has Puellæ voces Marcelio, ut non longè isthic cum Ismeniâ & Dianâ latitabat, quæ quidem animum ejus mirificè consternabant, Alcidam & sese nominari percipientis. Non credebat ille satis propriis suis auribus, jamque imaginando mentem in eam partem avertebat, esse fortassis etiam aliū à sese quempiam Marcelionem, esse & Alcidam aliam, quorum mentio isthîc fieret. Non diu tamen se continere potuit, quin propius arreperet, intra latibulum illud gradum promovens, & speculabundus

dus attẽtioribus oculis; donec certò cognovit adolescentem illum, & Virginem illam, esse Polydorum, & Clenardam, Germanos utrosque Alcidæ suæ: Omni igitur morâ sepositâ ejecit se ocyus frondosis latebris, & maximâ festinatione apertisque brachiis, accurrendo, lacrymis oculos uberanteis habens, in amplexus eorum irruit; nunc Clenardam, nunc Polydorum desideratissimis osculis dissuavians; nec, ob gaudii vehementiam, vocem in penetralibus pectoris detinentem, satis longo tempore quicquam loqui poterat. Par illud germanum novitate negotii velut attonitum, nesciebat quid rei accidisset tam repentinæ: De Marcelione enim, qui pastorali habitu indutus adesse posset, nulla erat suspicio; donec, gemitibus & suspiriis in vocem laxatis, lacrymisque linguam non jam tenentibus, ita eos affatus est. O Germani pectoris mei, jam ego facilè mearum miseriarum oblivisear, cum felicem hũc adspectum vestrũ Numinis mihi favor restituit: At quomodo Alcidam non vobiscum video? Forte abscondistis eam aliquà sub umbrosarum istarum frondium latibula? Per omnia vos quæ chara

habetis obſecro, ejus rerum me certiorem faciatis, ſubvenite, ſupplico, ærumnis meis, deſideriis ardentiſſimis opem adferte. His prolocutis, agnoverunt Germani Marcelionem, amplexique illum, Voluptate in largas lacrymas profluente, reſpõderunt his verbis. O feliciſſimum diem, ô inſperata & inſperabilis Proſperitas, ô frater animæ noſtræ; quod illud infelix aſtrum, quod ſidus tam ferum nos reperire abnuit tecum, utriſque deſideratiſſimam, Alcidam noſtram? quis plenitudinem gaudii noſtri hac parte truncavit? Quid ita tu habitu iſto tam te indigno, tibique inuſitabili, te abſcondis? Ah triſtiſſima fortuna, ad finem nullæ res perfectum ullum gaudium ſuppetunt mortalibus! Ex alia parte Diana & Iſmenia, videntes tam audaci greſſu irrupiſſe Marcelionem locum illum, ubi cantitantes paſtores conſederant, ſecutæ ſunt veſtigia illius, & repererunt cum Polydoro & Clenarda modo recenſitos ſermones alternantem. Tauriſo autem & Berardus, tam inſperatò Dianam ſupervenire videntes, dici non poteſt quanto gaudio perculſi ambo fuerint. Tauriſo ergo, non capiens ſilentio tantam felicitatem,

ſed,

sed, oculis & gestu universo, cordis intimam exultationem testificans, ita eam allocutus est. Grandis hic favor Fortunæ est, ô Diana formosissima, illam quæ semper sodalitatem nostram fugit, casibus & successibus tam prorsus insperatis, cum minimè cogitare ejus præsentiam datur, suâ sponte toties nobis supervenire. Non hæc fortunæ rescribenda caussa est, Diana respondit, ô eximii pastorum, verum vestræ in cantando & fides pulsando dexteritati, atq; eruditioni; nullus quippe recreationi amœnitateque aptior locus est, in quo vos reperire non liceat, quemque vos Musicâ vestrâ, tam laudabili, celebriorem non faciatis. Verum quoniam huc convenimus, nemine nostrum alterius adventum exspectante, jamque Sol mediæ diei limen tetigit, placet mihi calorem vehementissimum in contubernio isthic vestro eximere, amœnitate loci vocante; quamquam enim non parum mei intersit tempori domum Feliciæ appellere, non tamen gravabor detinere me, paullum hoc temporis, vobiscum, ut iter post remissiore cœlo temperatius habeam, intereà autem vestrarum dulcissimarum cantionum Voluptatem hauriam.

Idcirco parate nobis voces fideſque ve-
ſtras,nihil recreationum omittentes, quo-
niam turpe ſit quicquam negligentia aut
invidia cælare; tam egregio contuber-
nio tã inopinatò conveniẽte. Vos autem,
generoſi Equites, & Nymfæ formoſiſſi-
mæ, ponite jam cum his finem lamenta-
tionibus veſtris; abhinc enim deinceps
ſatis vobis temporis erit ad audiendas e-
narrandaſque fortunas mutuò vobis ve-
ſtras, unde mœrorum atq; gaudiorum, ex
malis proſperiſque ſucceſſibus, copia vo-
bis ſuccreſcet; Hoc jam ſpatium diei, hîc
locus paſtoralia gaudia requirunt. Maxi-
mè omnibus placuit bonum Dianæ con-
ſilium; proinde circum pellucidum fon-
tem, ſuaviter illic ebullientem, ſuper toros
mollium herbarum placidè omnes conſe-
derunt: Locus ille omnium per iſtos ſaltus
longè amœnitate, tranquillâque ſeceſſio-
nis quiete, princeps erat; nulli nemorum
Parthenii montis inferior, quorum fama
Neapolitani Sinceri carminibus faſtigium
celebritatis tenet. Erat in meditullio hujus
nemoris ſpatium quoddam Quadratum,
ſingulis lateribus Quadraginta paſſus cõ-
plexum, circumdatum umbroſarum arbo-
rum

rum ſpiſſiſſimo luco, ea ratione, ut, in modum muniti manu Caſtri cujuſpiam, undique denſiſſimâ ſilvâ cingeretur, adiri vero unâ ſolùm parte poſſet, quâ penetrare operoſâ quadam ſemitâ cogebantur, qui in gremio ejus conſidere, recreationis amœniſſimæ gratiâ, cupiebant: Planities ipſa, campuſque interior, mille florum ſuaveolentium, herbarumque viridium generibus conſitus, florebat: nulli illuc ovium greges, nulli caprarum, nulla taurorum armenta, acceſſum habebant, intacti pedibus flores animantium, morſibus illibatæ herbæ, perpetuùm tranquillitate nativâ gaudebant. Medium Luci umbilicum fons limpidiſſimarum aquarum occupaverat, qui de pede antiquiſſimi, & ipsâ ætate venerabilis, Roboris, progrediens, in locum à naturâ ipſi deſtinatum, profunditate quadratâ alveum quempiam faciente, conſederat: Putaſſes manu humanâ fabricatum velut ſolium ubi undæ ſeſe congererent; ſed Natura magiſtra etiam artificii curam vicerat: Suavi ſonô eò concurrens, laticum abundantia, tam gratum oculis auribuſque ſpectaculum præſtabat,

ut Pulcri Fontis vocabulo ab omnibus circà Pastoribus idem conferetur. Ripæ ipsæ hujus Fontis candido marmore, tam æquabiliter compositeque, sese circumduxerant, ut spectatorum nemo non ad perpendiculum Architecti manu omnia exacta crederet; sed naturalis scena saxorũ facilè persuadebat vivum opus, cum radices eorum, solo fixas, ostenderet, non aliter quam præcelsis montibus scopuli & petrarum cautes innascuntur. Aqua quæ solio illo suo superfluens urgebat se semper, duobus arctis canalibus profecta, omnia circum spatia campi, arborumque viciniâ consurgentium, radices, irrigabat; continuâ fertilitate vitalem illis humorem suggerens; ut gratiosissimo vigore perpetim sibi constans honos loci, tranquillitate amabili, suis se bonis conservaturus, floreret. Hac amœnitate, Naturæq; ornamentis, tam celebris & commendatus Lucus iste cum Fonte suo erat, ut nullo ipsi tempore pastorum aliqui deessent, qui, super margine undarum, herbisque semper virentibus, mille lusibus, festivisque recreationibus tempus eximebant. Tamen nemo ex his omnibus non relinquebat greges suos extra luci semi-

tam,

tam, venerantes cuncti, & quadam religione, Locum, observantes, ne clarissimarum Aquarum nitor aliquà inturbaretur, aut viridarii culta à male custoditis ovibus decerperentur. Circum hunc Fontem, uti jam memoratum est, consederunt pastores, duce Dianâ, nostri; peris suis prolatos singuli cibos suos in commune conferentes; quos quidem majori utique cum voluptate gustusque suavitate, sumebant, quam quæ, Epulæ, mille exquisitis ferculis Magnatum mensis inferuntur, quorum varietas curiosis condimentis dilata, ipsâ copiâ fastidium bonarum rerum facit. Finito convivio, uti ex unâ parte Marcelio, ex altera Clenarda & Polydorus nihil æque cupiebant, quàm alter alterius narratione audire, quid singulis ex eo tempore factum esset, quo divulsi fuerant; Marcelio, sermoni exordium faciens, ita locutus est. Optima Ratione, Germani, percontari nunc volo, quid vobis acciderit ex quo mutuo conspectui erepti fuimus, & quomodo vos, sene parente & sorore Alcidâ incomitatos, isthic offenderim: Dudum enim vix fero cordis alterationes, mirifica sibi imaginantis, cum nesciat vera. Tum Polydorus ex-

cepto sermone sic respondit. Quoniam loci hujus amœnitas alia omnia poscere videtur, quam quæ dolorum memoriam reducant, neque opportunum puto, pastorum istorum chorum, infortuniorum nostrorum recensionibus, ex hilari in tristem commutare, auribusque lætis oggerere rerum mœstarum historias, summâ, quâ potero, brevitate tibi narrabo, quid malorum nobis exantlandum Fortuna objecerit, ex quo nos disjecit. Postquam à nautis, uti non ignoras, impeditus, ærumnosum parentem meum periculo, jam naufragio pessumeuntis, triremis, eximere, & in scapham transferre non potui; sed cum illo coactus inibidem invitus permanere fui; mœstissimus senex tantâ anxietate animum percipiebatur, quantâ credibile est amantem liberorum charissimorum Patrem; qui sub finem provectæ ætatis suæ illos simul seque in tam immani periculo conspiceret, percelli. Non curabat ille verbera dira, undique navim oppugnantium, fluctuum, non iracundas animas Ventorum, ex omni eamdem latere assilientium; sed, oculis semper, in abeuntem scapham fixis, quæ vos Marcelio,

celio, cum Alcidâ & Clenardâ, auferebat, & ad singulos fluctuum inundantium pulsus in imam abyssum descensura videbatur, quantò magis illam à nobis recedere cernebat, tantò sævioribus modis ærumnosum cor suum affligebat; quod quidem tam horribili planctu ipsis visceribus exsiliturum putasses. Cum autem penitus jam visu nostro excessisset is, vitam illi excessuram corpore omnes censebamus. Navis ipsa, Tempestatis furias quaquaversum sequens, integros quinque Dies maris æstibus sursum & deorsum jactata est, ex quo vos ablati eratis: horum termino, iam Sole in occasum prono, vicinos nos terræ cuipiam vidimus. Quam huius aspectu gavisi omnes fuerimus, non attinet, dicere; Nautæ ipsi maximè lætabantur, tum quod tum atrox & diuturnum periculum evaserant, tum quod terram agnoscerent, cui appellenda navis erat. Erat enim modis omnibus cultissimum, quicquid de littore cerni poterat, amœnitate admirabili nulli cessura regio, quotquot Sol radiis uspiã suis vestit. Adeo ut nautarum unus, depromta conditorio suo lyra quapiã, qualibus fallere tẽpus lõgarũ navi-

gationum hoc genus solet, cantaro & sodibus ciere hanc cantiunculam insisteret.

Terra Valentino felix habitata Colono,
Naufragiis sollers ferre hominum auxilia:
Quam neq; sæva gelu devinxit bruma nivali,
Nec Sol flagranti torridus igne cremet.
Felix, qui, infido iactatus ad omnia ponto,
Constitit in vestro, terra beata, Solo.
Hunc humus excipiet viridi pia cespite, cœli
Temperies vitæ maxima restituet.
Ante mari quam se tollat gravis æstus iniquo,
Nautarum maior quã Labor Agricolũm est.
Tu refove miseros, ut Turia in æquore blando
Membra lavans, Ponti vim exsecrer horribilem.

Hac nautæ, non sanè fatui, cantione intelleximus regionem, quam cernebamus Regnum Valentiæ esse, terram omnibus mundi habitabilis partibus percelebrem. Interea autem dum iste decinit, vi potentis venti impulsum navigium tam prope tellurem accesserat, ut si scapha nobis adfuisset, ex illa saltu eam prendere potuissemus. Verum procul adventum nostrum piscatores quidam perceperant, qui visis velis nostris laceris atque undiq; dependentibus, Malum

lum in latus eversam esse, rudentes ruptos, Foros & lateramina navigii concussos atque diffractos, periculum quod hactenus evaseramus, facile poterant conjectare: Itaque quidam ex illis lintribus piscatoriis, qualibus in littore stationes suas ordinarias servare solebant, insilientes, ad nos properabant; dehinc non parvo cum Labore, maxima autem commiseratione, navi nos nostrâ exonerarunt, terræque collocarunt. Tantis nos gaudiis restituti saluti excepimus, quantis credibile est exsultare præsentissimæ immani morte ereptos. Piscatoribus, qui tam insigni humanitate ultrò, ignotos nos, lintribus suis evexerant, Eugerius & ego prolixis verbis gratias agere insistebamus, offerentes pro tam commodo auxilio, omnia nostra: Illi vero, ut erant homines naturâ suâ humanissimi, simplicibus & benignissimis animis, non multum attendebant nostras orationes & gratiarum actiones; quin unus ex illis ita nos allocutus est. Ne acceptum nobis pro tam insigni beneficio opus hoc liberationis vestræ feratis, Domini, sed rescribite hoc obligationi officii nostri, quo tenemur omnibus fortunæ adversæ expositis pro copiâ

nostrâ succurrere & opitulari; bono item animo & studio nostro; quo numquam tali deesse debemus porro, & hactenus etiam defuimus: Neque enim, quod certò vos credere jubemus, ullum umquam nos vitæ nostræ discrimen absterruerit, quin, ad omnes occasiones promti paratique, opem ferre velimus omnibus ea opus habentibus; Præcipuè exemplo tam luculento nobis hodiè oblato, quod si non, uti vobis nunc, ita illi antè paucas horas istas succursum ivissemus, toto nos vitæ tempore malè animis affecti meritò viveremus. Casum autem ipsum vobis enarrare non pigebit. Summo manè hodierni diei, pro more, casis nostris egrediebamur, retibus nostris, alioque apparatu piscatorio, succincti, ut victui solito prospiceremus, Antequàm vero ad littus ventum esset, vidimus cælum undique obscurari cæptum, maritimos fluctus commoveri, ventos increbrescere, unde bis retro redire animum induximus, diffisi credere nos, tam maligno tempore, periculosis undarum æstibus. Aliquibus tamen de grege nostro contrà videbatur, omni-

omninoque littori accedendum, ut propius specularemur quorsum confessura forent Tempestatis indicia; sæpè talibus prodigiis incassum motis, sequutam summam pelagi tranquillitatem; aerisque clementiam subitam, turbati signis, successisse. Cum eò venissemus ergo vidimus procul scapham, undarum furiis obluctantem, sine remis, absque velo, fracto jam malo, nulli quam naufragio proximiorem; quali omnino vos quoque rerum statu nunc offendimus: Commiseratione igitur moti subito mari unum de firmissimis lintribus nostris injecimus, saltuque in illum illicò illati, citra Tempestatis metum, scapham persecuti sumus, quam & non multo tempore interlapso, tenuimus. Cum tam prope illam advecti essemus, ut quid hominum inibi veheretur, videre daretur, vidimus Puellam quampiam, Cujus nomen nec nunc etiam dicere possumus, quæ lacrymis totam se proluens, expansis brachiis auxilium nostrum implorabat, & miserabilibus lamentis inclamabat dicens: Ah, fratres mei, supplico vobis quam maxime possum liberetis

me de discrimine duplici meo, Tempestatis diræ primum, deinde altero longè atro-
„ ciore, scilicet manibus impuratissimi hu-
„ jus Latronis, qui me isthic attinet, qui me
„ contra omnem æquitatem captivam ave-
„ hit, & sceleratâ libidine Pudorem mihi
„ meum cōtaminare cupit. Auditis his, summâ annisi diligentiâ, nec sine evidenti periculo nostro, tamdem tamen eam cum nautis illis egregiis, scaphâ in nostrū navigiolum transtulimus, quo terræ porro isti exposuimus. Recensuit tum illa nobis sceleratissimas machinas quibus ipsam, cognatum & sororem germanā, latrones illi pessimi deceperant, quarum series longa sit auditu; Puellam ipsam cum conjugibus nostris domi reliquimus, liberatam impurâ captivitate duorum illorum nebulonum; Hos vero carceri isthic in viciniâ mācipavimus, unde post paucos dies depromti, meritas scelerum suorum pœnas luent. Igitur, ut unde sermo cœptus est, eò redeamus, quis nostrum porro nolit paribus se periculis committere, uti restituat saluti jam ferè desperatæ perditos, & succurrat miseris, ultimo discrimini proximis? Cum ista narrantem piscatorem audiret Euge-
rius,

rius, cor ipsi saltus mirificos ciebat, an ista puella filiarum suarum aliqua esset? Ipsæ eædem cogitationes animo quoque meo obversabantur. Utrumque autem pro tempore consolabatur spes, quæ proximè nos visuros puellam ipsam ingerebat, unde conjecturæ Veritas clara exiret. Interim, dum ista recensentur, linter remis evectus, terræ nos ad exitum admoverat; Piscatores nudis pedibus in aquam desilientes humeris nos suis in littus exposuerunt: Cum jam in solo constitissemus, intelligentes nos quiete quam maximè opus habere, unus ex iis, ætate cæteris provectior, Parentem meum manu prehendens, me autem, ut cum cæteris sequerer, nutu admonens, viam ad tugurium suum institit, quod quidem non procul littore erat, ut quiete nos necessariâ ciboque commodè reficeret. Propius illud allati, audivimus sonum mulierum canentium, neque, utcunque fessi & male habiti, intrare voluissemus, nisi prius foris intellecto quid boni cantitaretur si ullo modo fatigatio tam diuturna tale quid nobis cõcessisset. Verũ Eugerius & ego nullum tempus satis breve habebamus ut cognosceremus quæ puella

illa foret, de qua talia nobis narraverant Piscatores nostri. Improvisi itaque Casam irrupimus, Mulieres autem adventu nostro illicò cantus suos conticuerunt; „hæ erant Uxor Piscatoris, cum duabus „filiabus, puellis admodum venustis, quæ „retia, insidias simplicibus piscibus, com„ponentes suavissime, fallendo laboris tæ„dio, concinuerant. In medio earum Puella illa peregrina visebatur, quam illico nos agnovimus, erat enim Clenarda, soror mea, nunc isthîc nobis præsens cum bono Deo. Quid passi simus rerum hac fortunâ, quidque illa sustinuerit, malo ipsamet tibi recenseat; non enim ego tam arduo & difficili negotio suffe„cero. Hîc copia erat lacrymarum, hîc u„bertas gemituum, hic involutæ dolori„bus immanibus voluptates, hic gaudia „mixta amaris mœroribus, hic opera & „verba, qualia hominum quivis sapientior „facile imaginando conjectaverit. His jam aliquo pacto consopitis, Eugerius, ad piscatoris filias conversus; Formosissimæ, inquit, adolescentulæ, cum, fortunâ ferente, huc nos appulerimus, ut ex parte doloribus nostris exoneraremur, non erit

æqui-

æquitati consentaneum interturbare delectationes vestras adventum nostrum, & cantionum hilaritatem exstinguere, quæ alioquin vel solæ suffecerint consolari aliquà ærumnas nostras. Harum quidem vobis copia non deerit, piscator suscepit, dum domi meæ commorabimini; ego quidem non parcam, quo ad potero, eò conniti ut tibi satisfiat hoc etiam pacto: Nunc vero utilius videtur quiescere, & animum recipere, suo tempore neque Musica nostra deerit. Cum dicto Uxor hominis nobis cibatui aliquid protulit, dumque nos illo occupamur, altera virguncularum, nomine Nerea, hanc cantionem exorsa est.

Per prata felix quæ rigat virentia
Guadalavir, fluvium parens,
Vectigal undarum inferens ponto suum,
Terrasque ditans ubere.
Galatea, fastuosa quod mori suo
Amore Lycium cerneret,
Ibat superba, littus ubi viciniâ
Eluitur allapsi maris,
Lectura, pictos nunc lapillorum globos,
Conchasque, arenarum è sinu;

Nunc voce cautes delicatâ personans,
Vicario undarum sono:
Modo ingruentis agmen exspectans aquæ,
Sedebat ad littus vagum.
Fluctu reverso præpete aufugiens gradu,
Sed tacta sæpè album pedem.
At Lycius, alius nemo quo Patientior
Ferebat adversos Deos,
Paullum, ista cernens, aspero quæstuî suo
Dulcis dabat RefrigerI.
Sed ubi dolores gaudiis Nymfæ suos
Aequare cupiebat, statim
In se reversus, pristinos iterans sonos,
Movebat his vocem modis.
Formosa Nympha non ego te viderim
Cum fluctibus colludere.
Licet voluptas ista videatur tibi,
Fuge pontum, iô, pontum fuge
Galatea, Lycium ut efferâ fugis fugâ:
Parce, ô puella his Lusibus.
Nostri doloris hisce succrescit furor,
Nolis malum addere hoc meis.
Pelago propinquam te videns, Neptuno ego
Invideo, ne te amaverit.
Mea tristis istuc cura me docet, semel
Iterumque Veri prospicax.

Vt

Vt ille non te amarit hactenus, potest
Perire visam protinus.
Hoc certe erit: Cupido novit, ut mei
Major doloris sit furor,
Potentiore opus esse Rivale, ut quoq;
Ex parte miserum hâc lancinet.
Relinque siccum littus, algas horrido
Infructuosas gramine.
Cave, marina ne qua bellua, evolans,
Fœdo ore vulnus inferat.
Fuge jam fuge! illa me impotente gaudia
Suspectione tua induunt.
Ab duplici furore, sollicitum tua
Pericla miserum differunt,
Lætitia suspicione damnat improbâ,
Vtrimque dira subfero.
Exsultim adire littus adspicio? subit
Europa memoriam mihi,
Quam candidus bos insidentem per mare
Avexit in mœchi torum.
Subit deinde Hippolytus, ut fastu tumens
Spretor novercæ, perierit.
Viso ille monstro, raptus in mille, æquoris,
Frustrà pudicus, fragmina est.
Nihil timore tangeris nostro tamen,
Nec Pœna quicquam te afficit!

Benè ego istud à me cognitum servo, cui
Amor timorem non ciet,
Nihil ille penitus metuit; at caveas tibi
Cupidinis læsi à dolis.
Contemtus ille vindices Pœnas movet,
Cogitque, quod gratis negas,
Id facere vi te mox coactam ingratiis;
Offensus hoc nocet modo:
Ades hanc amœnam mecum, iô, sub silvulam,
Vmbrosa in ista compita.
Et prata florum mille odora generibus;
Meridies ipsa hîc tepet!
Si capit aquarum te fluor, videas ibi
Fontem scatere limpidum.
Is inter omnes primus, exspectat modò
In eo lavére bella tu.
In siccâ arenâ hac, vela non suffecerint,
Nulla umbra faciem contegat,
Quin sole aprico denigrére candidam,
Sic forma perierit decens.
Nullæ Camœnæ hic mulceant, sed turbidi
Atrox tumultus marmoris.
Ventorum inane per furentium tumor,
Aquæque fundo proruta,
Inaudiuntur; visui nil gratius
Obfertur, at fracti maris

Furore

Furore tandem, naufragas ponto procul
Tabulas videre vertier.
At, ô, sub istud mî comes veniremus,
Natura quod comit bonis.
Meridianum blanda quo sidus movet,
Sole ardido frigufcula.
Huc crebra pastorum ingruunt collegia,
Veris potita gaudiis.
Fuge ô superbi vim maris; dulces veni
Audire voces Carminum.
Hîc, Cura quicquid ardua ingerit, procul
Removemus, aut suspendimus.
Quamvis Amantes cogat in cantus Amor
Ciere vocem & naulia,
Tamen, rogante me, nihil tale audeat
Cantare Pastorum chorus.
Vt dulce solum carmen auribus tuis,
Quod tute malis, insonet.
Totum diem illîc prata per, per silvulas,
Inscripta libris pelleges
Vetustiorum Roborum, vocabula,
Pastorum, & illa virginum
Quæcunque Fama cæteris præfert loquax,
Amoris apta Numini.
Sed mente tristi nomen agnosces tuum,
Descriptum in alto cortice,

Quod ille manibus pinxerit suis, cui
Tot tu dolorum caussa sis.
Tamen, furore te ira quo distrinxerit,
Non hoc dolebit tam malè,
Quod nomen isthic videris scriptum tuum,
Quam te ille amare quod velit.
Amare quempiam haud amatam, durares,
Et vix ferenda ducitur.
At quid furoris agere te dicam, videns
Amari, Amare, quod neges?
Sed tu tuum, Galatea, pastorem, ut lubet,
Contemne, saltim ut ne prope
Fluctus videre cogar hos tuos gradus,
Tam barbaros, tam turbidos!
Quid littus illud dulcius poterit dare,
Luscinia quam, nemoris mei
Colona praepes? hanc lavantem cernere
Potes, hanc legentem flosculos!
O Dii mihi istud voti, iô, hoc facessite,
In nemore ut hanc videam meo,
Vt littus illa veniat habitatum meum,
Quod laudet isto promtius.
Sed illa surdis auribus contrà stupet,
Nec laudibus credit meis.
Sufficiat ergo canere me Musis meis,
Licet illa mentem averterit.

Lycius

Lycius volet decinere plura, sed ferox
Puella damnat carmina.
Silentiumq; injungit ardenti sono,
Quod ille tristis pareat.
Ludos redorsa cum marinis fluctibus
Continuat, averso pede.
Continuat ille vim dolorum in carmina,
Actum agit uterque scilicet.

Cantilena hæc formosæ virgunculæ & cena nostra pariter desiverunt; quibus finitis, Clenardã rogare institimus, uti enarraret quid accidisset rerum ipsi, postquam à nobis vos discesseratis; illa totam de malitia Bartosani, Alcidæ desertione, captione tuâ, suâque comprehensione, historiam recensuit, denique omnia quæ tu ordine universa nosti. Plorabamus amarissimis lacrymis ærumnas nostras invicem; quibus intellectis Piscator quæ potuit consolationis nobis carmina proposuit. Præcipuè autem indicium fecit hac parte Regni hujus colere Sapientem illam Feliciam, cujus utique scientia nostris malis remedium aliquod esset præhibitura, Alcidæ nos & tuũ statum edocturæ, quoniam huc omne nostrum desiderium conveniret. Sic nocte illa illîc, ut potuimus, transactâ, manè sum-

mo, cum exortu jubaris, relictis apud piscatores hospites nautis, qui nobiscum servati advenerant, tres nos soli itineri nos commisimus: Post plurium deinceps dierum vias Templum Dianæ appulimus, ubi domicilium habebat Sapientissima Felicia. Vidimus illic in miraculum pulcrum Fanum, amœnissimos circum adjacentes hortos, summo sumtu constructum Palatium; agnovimus etiam perfectam celeberrimæ Antistitæ Sapientiam, junctis aliis rebus, quæ tali nos admiratione perculerunt, ut neque dum satis firmi simus ad omnia sigillatim & per partes enarranda. Illic vidimus formosissimas Nymfas, quæ exempla sint Castitatis, illic insignes genere Juvenes, & Virgines nobilitate virtutumque censu commendatissimas, Pastores etiam & Nymfas; præcipui vero Nominis pastorem præ cæteris, Sirenum, qui apud omnes in maximâ æstimatione erat. His, aliisque qui aderant omnibus, Sapiens Felicia suis cuique malis congrua remedia dederat, unde Amorum adversorum, aliorumque Infortuniorum, ægritudinibus, exsolverentur. Nobis hactenus

hoc

hoc ſolum conſilium elargita eſt, Patrem noſtrum Eugerium domi ejus relinqueremus, noſque in has regiones, & ad hunc ipſum fontem, conferremus, non receſſuri donec ſolatia aliqua ærumnis noſtris offenderemus: Nunc igitur, voti ex parte damnati, tuum, nobis chariſſimum caput, ſalvum indepti, non videmur cauſſam ulterius hîc morandi habere, ſed revertendi ad fanum plurimas; præcipuam vero eam quod & parentem noſtrum ſolum, & ſolatii hujus aliorumque omnium expertem, illîc reliquerimus. Novimus quidem optimè indagare Alcidam ſuam maximum futurum ſeni officium, verum cum tot jam diebus nihil de illâ reſciſcere nos Fortuna voluerit, omnia in vanum laborantes, conſultiſſimum videtur ad illum regredi, ut qui tanto jam tempore ſodalitate noſtrâ careat. Poſtquam finem dicendi Polydorus fecit, obſtupuerunt omnes ad miraculoſa iſta infortunia; & Marcelio, poſtquam largis lacrymis Alcidam ſuam defleverat, quam maximâ brevitate Germanis etiam ſuorum caſuum fabulam recenſuit, quid nimirum ipſi malorum exhaurien-

dum fuerit, ex quo ab illis fuerat avulsus. Diana vero & Ismenia præstitâ audientiâ sermoni Polydori, summoperè studebant iter ad Feliciam resumere; altera quidem, quod certò jam comperisset eo loci Sirenum esse, altera, quod tantas ejusdem Antistitæ laudes audiens, spem conciperet animo, & ipsam sese aliquid, de Sapientiâ ejus, malis suis remedii quæsituram. Hoc studens Diana, quamquam antè placuerat aliquot horas in loco tam commodo atque amœno permanere, recreandi sui, & caloris eximendi gratiâ, mutavit consilium, majoris faciens conspectum Sireni, quam, licet commendatissimam, Luci hilaritatem, frigusque blandissimum; & surgens sessione Berardo & Taurisoni pastoribus dixit: Fruimini pastores, suavissimâ Nemoris hujus delectatione, viridariique auræ feliciter indulgete; nos quidem non patitur isthîc vobiscum diutius morari gravitas caussarum, quæ ad Fanum Dianæ nos evocant: Satis equidem nobis ægre est relinquere tam citò locum tam amabilem, cum contubernio tam optabili vestro, tamen cogimur Fortunam nostram illuc sequi. Tam igitur crudelis eris, ô Nymfa, Tauriso excla-

exclamavit, ut tam repente te oculis nostris eripias, tamque prorsus brevi spatio nos alloquiis tuis frui permittas? Tum Marcelio ad Dianam vertens; Formosissima, inquit, Nymfa, bona ratione nituntur hæ pastorum querellæ, Aequitasque ipsa poscit, ut aliquid etiam insuper eorum petitioni concedas. Fides enim ipsorum constans, & verus Amor meretur, ut illis ad tempus etiam porrò aliquod conversationem tuam non invideas, in isto præcipue tam admirandæ amœnitatis loco, cumque suprà hæc omnia supersit etiam tibi plurimum diei Templum illud petitum veniendi, priusquam Sol eum in noctem ducat. Omnibus eadem cum Marcelionis sententia fuit; quibus, ita consentientibus, ultrà refragari etiam Diana noluit; quin, quo prius consederat, locum rediens, tam honorabili societati maximè complacere studeret. Ismenia tum ad Taurisonem & Berardum; Pastores ait, eximii, quoniam Diana non negat vobis præsentiam porro suã, nulla vos Ratione nobis cantiones vestras poteritis: Ordimini igitur egregium aliquod melos, ô Cupidinis officiis destinati Pastores, qualibus clare vos dexterrimos

antè probastis, junctis veri viviquc Amoris indiciis, adeò ut alterius gratiâ omnibus sitis quam commendatissimi, altero autem corda audientium in commiserationem ducatis omnium. Omnium, respondit Berardus, præter unius Dianæ; plorare simul incipiens, ut Diana subridere. Quod cum Amator opilio animadvertisset, ad sonum sambucæ suæ, lacrymis lumina oppletus, cantum exorsus est, eam cantilenam exponens, aliâ suâ, quæ isto modo concipitur.

CANTIO.

Hæ juges lacrymæ in saxo signa apta relinquunt,
At nequeunt vestro in corde, dolore meo.

EXPOSITIO.

Nobilitas animi, & morum tua, Gratia pollens,
Non nolit nostris se dare servitiis.
At quî tristitiæ mala nil mea conficiunt, quâ
Inclines nostris pectora cordoliis?
Quamcunque in misero, constans Amor, omnia verset
Viscera, nulla movent tormina duritiem.
Quamlibet has videas contrà, noctesq., diesq.,
Depluere in gremium, per faciem, lacrymas.
Fortis in hoc, nostri consumtrix, illa tua est vis,
Cor tamen hoc longè fortius ista ferens.

Sint licet atroci, mala cætera, plena furore,
Suevit atrox tamen hic cedere sæpe furor.
At quæ continuâ, pestis, vice, pectora torquet,
Ipso etiam in saxi robore signa facit.
Pestis, Amor, blanda est, & deliciosa dolorum,
His mihi tu cunctis unica materia es.
Solus Amor miseris torret data viscera flammis,
Mutuo ubi affectu deficiente, furit.
Hæc mea mortifica est mihi Pœna, quod in me Amor ille est,
Ut Naturâ istis insitus in latebris,
Ut benè mi faciat; sed uti mala sola receptem,
In vestro numquam est corde, dolore meo.

Optimè afficiebat Dianam cantio hæc Berardi; verum ejus omnem scopum in eo esse ut cor ipsius, quavis petrâ durius, demonstret, sentiens; æstimationi suæ succurrendum arbitrata est, quare ita locuta est. Sanè, per vitam meam, jucunda res est solitariam quampiam nominare duram, & pro crudeli insequi, Pudicitiæ, Honestatisq; suę studiosam. Utinã optime Pastorũ, nõ plus tristitiæ apud animum meum esset, quã in corde est duritię. Verũ, ah dolor, quod Fortuna mea tã suspicioso marito me mãcipio addixit, cujus sinistris moribus sæpę cogor in montibus his campisque parum omni-

no civilem me pastoribus exhibere, ne domi postea amarè mihi expetat blandius illis collocutam esse: Et super hæc omnia matrimonii nostri vincula, & Ratio me ipsa retinent, etiam solum amare & quærere, vel rusticum istum, & barbarum conjugem meum, licet non nesciam innumera mihi cordolia inventionem ejus de novo pariturum. Tum Taurisio, occasione sumtâ de querimoniis Dianæ super infelici suo matrimonio, incepit suam quoque pulsare sambucam, cantando simul alloqui Amorem, & exponendo cantiunculam, sic sonantem.

CANTIO.

Pulcra malè hæc nupta est, quantum vidisse recordor,
Nulla hujus forma se æquiparare queat.
At tu si capiere, Amor, ipse, ut Amator, Amore,
Iure meâ me tu vitâ, adeò, exspolies.

EXPOSITIO.

Stultitia est, Amor Alme, in pulcra forte Puella
Numine Fortunam plura valere tuo.
Forma tibi adscripta est; uti ego puto, noxia vestra est
Quod formosa malo est nupta puella viro.

Quippe

Quippe tibi addicta est formæ præstantia, & à te
Sponte suâ nolens, corda hominum excruciat.
Sic mea Firma Fides, & Pœna mala, utraq; cōstans,
Non quia vidi aliquam, pectora victa tenent.
Sed quia quam vidi, visarũ est præcipua omnium,
Nulla hujus Formæ se æquiparare potest.
Tu tot, Amor, mactas, ut, cum confeceris omnes,
Sperem in te versô velle furore mori.
Quam benè de proprio læsus videare dolore,
Cum Herebis propriis, perfide, compedibus!
Namq; ut Ames, nequeas ullum, te præter, Amare,
Sic tua te tangent vulnera, Amoris opus.
Tum duplici poteris homines torquere dolore
Nec tibi cum parces; Sic te ego justum habeam!
Quod si tum accusem, responsio promta feratur,
Vt ratio ipsa tuis militet auspiciis.
Cum te ipsum occidas, cum in te tela asperavertas,
Iure meâ me tu vitâ adeo exspolies.

Hæc quoque Taurisonis cantilena maximoperè omnibus grata erat, præcipuè autem Ismeniæ; Quamlibet enim materies ipsa Carminis in solam Dianam, utpotè malenuptam, directa videretur; Expositio tamen ejusdem, generatim de Amore conquerens, omnibus erat cōmunis, quęcunque ejus imperio adversi quid paterentur. Qua de causâ Ismenia, ut quæ dolo-

rum suorum partem Cupidini rescriberet, non solum delectabatur convicia, quibus illum incessebat Tauriso, audiens; Verum & ipsa, ad accentionem Lyræ suæ, eiusdem argumenti carmen canere voluit, quod à Montano quondam, dum Amore adhuc eius multa pateretur, compositum, memoriâ tenebat.

Nemo uti te excuset, contrà vel dicere possit,
O qui me, exsenso pectore, perdis, Amor:
A Sole Exoriente Mæotidis usq; paludes,
Facta tui immanis, Fama, animi excipiet.
Nunc meo ego è portu navim propellere nolo,
Sive Euri sive Austri illam animæ ambierint.
Aestibus illa tuis, & tempestatibus, exlex,
In nullo posthac non sua turbine erit.
Si cum, te patior, tibi vultum obverto, volentem
Respirare, tuorum ira furorum abicit.
Sic desiderii perit in me vis; tua pestis
Vim mihi dat vitæ, meq; simul perimit.
Sic neq; portum umquam teneam, nec habere volam ullum.
Sed mea mî incident tempora, longa Mala.

Non diu moratus respondere huic, Marcellio, aliud carmen proposuit, eiusdem sententiæ, eodem modo compositum, uno demto, quod, quas querelas iste dabat, non in

in solum Amorem directæ esse noscebantur, sed in Fortunam quoque simul, atque ipsum canentem.

Surdam ego mortis opem sensim sequor, idque per altum,
Per campos, montesq́, & nemora, & silvas.
Sic mihi se vitæ clausit via protenus omnis,
Non uno ut possim certus abire gradu.
Cum mea continuè ista animus mala cogitat in se,
Vt respirandi copia cuncta fugit:
Cor mihi, acuta novacula, atroci volnere percit,
Vt metuam vitæ deliquium, atq; animæ.
Diva rotans jugi circum se circite contrà,
Contra Amor, atque Egomet, me, gravia Arma, fero,
Illa suam nescit rotam in ullo sistere agône,
Quin me, more suo perpete, circumagat.
Ipse ego, & Acer Amor sic iungimus aspera duris,
Vt neq; iam tempus his quoq; sit lacrymis.

Desiderium, quo, Diana, tenebatur proficiscendi ad Feliciæ domicilium, non patiebatur eam diutius hoc loco commorari, ut & aliorum alia carmina auscultasset, igitur finem faciente canendi Marcelione, surrexit. Idem fecere Ismenia, Clenarda, & Marcelio, cū viderent id iā conclusum Dianæ esse, quamquam nō ignorarent nō lon-

gè abeſſe quò contenderent, ſupereſſe verò etiam plurimum temporis, ut eo antè noctis superventum appellerent. Relictis itaq; Taurisone & Berardo, de Fonte Bello proceſſerunt, eâdem ſemitâ, qua ad illum graſſati fuerant, iter carpendo per medium ſaltum; ut ejus deliciis & amœniſſimo ſpectaculo fruerentur prolixius; Hinc egreſſi, planitiem quampiam inſtiterunt, amplam, lateque patentem, jucundam admodum proſpectu: Hîc incidit expendere quo potiſſimum pacto animis ſuis novam hilaritatem darent, ut quod reſtabat itineris, quam maximâ poſſent, ſuavitate condirent: quiſque conſilium ſuum, quid factu optimum ipſi videretur, in medium proferebat. Marcelio vero, qui numquam non occupatam mentem imagine Alcidæ ſuæ habebat, nullâ æquè re afficiebatur, quam cõtemplatione geſtuum, & auditione ſermonum Polydori & Clenardæ; & ut illo ſuô gaudiô pro arbitratu frui poſſet, dixit: Non poſſum perſuadere mihi, Nymfæ, omnia iſta veſtra oblectamenta comparari poſſe cum iſto ſolo, quod capere poteritis, ſi Clenarda vobis voluerit recitare quid boni illa in actis campiſque Guadalaviri flumi-

fluminis iſtius compererit. Ego ſemel illac tranſire me memini, cum peregrinarer etiam, verum non datum eſt mihi lubitu meo frui deliciis ejus regionis, quoniam corde meo omnis procul delectatio aberat. Verum nunc, quoniam & duæ nobis horæ conficiendi itineris ſuperſunt, ipſum autem ſpatium vix dimidiam totam requirit, eamus, ſi placet, pedetentim, ut illa nos participet nonnullis, terræ illius amœniſſimæ, fabulis, quarum utique plurimas novit. Diana & Iſmenia, geſtu fatebantur, quam optimè ſe huic propoſito aſſentiri, velleque narrantem ſtudioſè audire: & Diana, quamquam miſerè cuperet maturius ad Templum adeſſe, ne extremæ ſuæ cupidinis indicium indecentius faceret, reliquorum voluntati accedere cogebatur. Clenarda tum, rogata à Marcelione, paulatim procedendo, hoc modo ſermocinari exorſa eſt. Quamquam infantia linguę meæ, & ruſticitas, minimè comti ſermonis, multum detrituræ de rei propoſitæ dignitate videantur, dicere tamen vobis aliquid de Amœnitatibus & deliciis Valentinorum cultorum volo, ut potius eô modô auribus veſtris injuria ſim, quam voto volun-

tatique contraveniam. Non iam per partes decora, & fertilitatem uberis soli, commendare insistã, non amœnitates semperflorentium cãporum, pulcritudinem, celsissimorum mõtium, Umbras viridium silvarum, hilaritatem limpidissimorum fontium, Modulationes adcinentium avicularum, blandissima frigora adspirãtium ventorum, divitias pascuorum, & gregum, formositatem populosarum urbium, & villarum, Egregios humanissimosq; mores cultorum; miracula sumtuosissimorum templorum, neq; alias infinitas regionis huius laudes, quibus par est celeberrimis quibusque; hæc enim omnia prolixius omnino tẽporis spatium, maiorem eloquentiam, & confidentiorem Panegyristen requirunt. Verùm, ut de nobilissimâ parte horũ præconiorũ aliquid cognoscatis, recitabo vobis carmen prolixum quod Regem fluviorum per hos campos, Turiam, canere aliquando audivi. Accessimus quondam iunctim, ego & Polydorus, ripã huius Fluminis, ut è pastoribus disceremus viam quæ ad Templum Dianæ, domumq; Feliciæ ducceret, hi enim totâ illâ regione optimè illam cognitam habere perhibebantur; hoc insti-

cuto

nuto ad bubsequarum quorumdam tuguria venimus, quos suavissimè tum canentes offendimus. Rogavimus hos quod volebamus, qui, prolixâ humanitate, quicquid ejus ipsis erat perspectum, nos edocebant; addentes, quoniam tam opportuno tēpore fortuna nos isthuc advexisset, non gravaremur, neq; omitteremus, participes nos facere audiendo, egregii carminis, quod celeberrimus Patriorum fluviorum Turia, cis dimidiam horam, non longè isthinc, cantaturus esset. Assensi sumus adesse tā celebri festivitati, & nos ad iter cū illis accinximus. Paullum comitatu isto processeramus, adverso flumine gradientes, cū in spaciosum campum ventum est; cujus planitiem occupaverant densi Nymfarum indigenarū chori, Pastores, puellæq; pastoritiæ, omnes attentis animis celeberrimi fluminis cātum præstolantes. Non diu post vidimus ipsum senem Turiam, profundissimâ quadā speluncâ progredientem, manu altera Urnam suam amplexum, grādem prorsus, & faberrimè elaboratā, Caput frōdibus quercinis & laureis coronatū, brachia villosū, barbis limo horrētibus, & incanis. Mox vicino cespite cōsidens, acclinis immensā copiā niti-

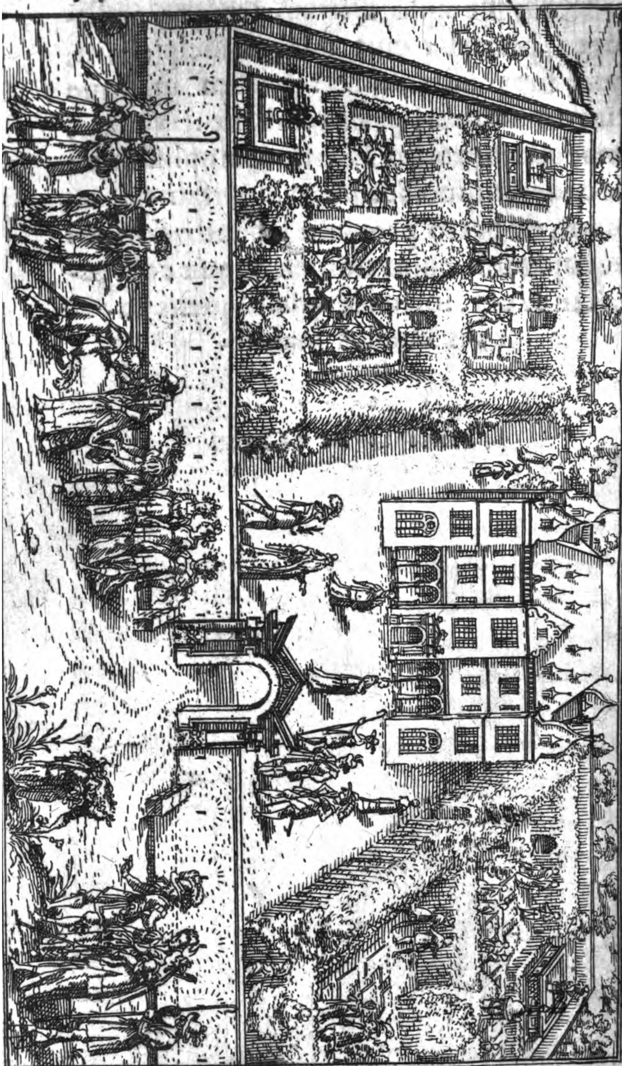
dissimarum aquarum profundenti Urnæ suæ, vocem raucam, & coactam, levans, hoc modo cantare exorsus est.

El fingiente canto, para ser hecho à las alabanças de Varones muy señalados del Reyno de Valencia, cuyos nombres, y virtuosas ationes no son conoscidas en otras tierras, no es traducedo para mi en Latin, como los otros hasta aesse, tratantes cosas de Amores pastoriles, y plazeres de Nymfas enamoradas, donde las ficiones tocan à todos los hombres sujetos al poder del valeroso Cupido, y su madre la mas renombrada Diosa de los Poetas.

Hoc erat carmen Celeberrimi Turiæ, cui audiendo maximâ attentione adfuerunt Pastores, & Nymfæ, tam dulcedine atque suavitate illius perceptæ, quam propter laudes eximiorum virorum, quos terrę patriæ Numinis vaticiniū promittebat. PLurimas alias res enarrare vobis possim, quæ per spatia felicissimorum illorum camporum vidi atque audivi, verum excludit jam narraturam, molestia, quam hucusque de prolixo meo sermone cepistis. Multum mirabantur, Marcelio, & puellæ Comites, omnia quæ ex Clenardâ audiverant, & cum finitô sermone viderunt se jam propinquos

pinquos Templo Dianæ, jamque agnoscere præcelsa ejus fastigia incipiebant, quæ super cacumina arborum undique circumsitarum, prospectabant: Verum, antequam prorsus Palatium amplissimum accederent, inciderunt in Nymfam quampiam, de prato proximo legendis floribus occupatam; cujus nomen & quæ conspectum ejus insecuta sunt, sequens vobis libellus manifestabit.

FINIS LIBRI TERTII.

C. BARTHI
NEMORALIUM
LIBER QVARTVS.

MAXIMÆ sunt, creberrimæque audiuntur, querelę, quibus Fortunę impotentiã plerique mortalium incessunt: Nõ forent autẽ, dubio procul, vel tã frequentes, vel tã asperæ etiã, si iidẽ perpenderent insignem uberemq; egregiorum bonorũ proventũ, quæ de eiusdẽ mutabilitate, atq; inconstãtiâ, ad ipsos redire solent. Qui infelici rerum statu cum ærumnis conflictatur, cupitq; exinde mutare Fortunam mœrorem suum, nullâ ratione ejus increpare & convitiari mutabilitatem poterit, cum aliquis contrarius eidem casus acciderit. Verum cum naturâ suâ Ea sit tam in bono felicique, quam adverso maloq; rerum usu, instabilis, prudentiâ pectus muniti hominis erit, nõ dare

animum suum dulcedini Voluptatis à Prosperitate oriundæ, neque desperationem sequi cum malorum aliquid tolerandum incubuerit; Contrà vero per omnia atque nullibi non, prudentiâ tali vitæ suæ ordinem moderari, ut præterfluere sinat Delectationes Felici sortis favori debitas, instar rerum prorsus loco manere nesciarum; Dolores autem ex adversitatibus provenientes, pro iis æstimet qui quandoque finem sint habituri. Hoc genus hominum diffiteri nolim peculiari Deo curæ esse; qualis erat noster afflictus & tristitiæ subditus Marcelio, quem mediis ærumnis suis eripuit, interventu, Sapientissimæ mulierum, Feliciæ; quæ cum apud animum suum præsensisset, Marcelionem, Dianam, cæterosque domum suam venturos, jusserat formosam illam Nymfam in pratum, habitationi suæ proximum, progredi, ut illis certam rerum noticiam daret, ipsæque istæ expediri commodius eum in eventum possent, quem illa per Sapientiam suam omnium maximè negotiis universis conducibilem futurum præceperat. Igitur cum Marcelio & cæteri ad locum ubi Nymfa constiterat, venissent, salutem ipsi imperti-

ti sunt

ti ſunt cum maximâ, quâ poterant, comitate; quam illa, non diſſimilibus Gratiis acceptam, ipſis remetita eſt. Hinc rogare inſtitit, unde iter haberent, qui ad Dianæ Templum ſeſe proficiſci, reſponderunt. Tum Aretea, hoc enim vocabulum Nymfæ erat, illis dixit: Ut habitu ipſo atque indole veſtrâ commonſtratis, magnarum vos virtutum eſſe, non poterit omittere Felicia, cujus ego Nymfa ſum, veſtro contubernio, & ſodalitate animum ſuum exhilarare. Et, quoniam jam dum Sol in Occaſum proclivis eſt, ego vobiſcum illûc revertar, ubi recipiemini cum, quam fieri poterit, maximâ feſtivitate. Multis illi puellæ gratiis, ob tam amicabilem invitationem, redditis, comitatui ſuo eam adſciſcentes, junctim iter verſus fanum perrexerunt.

Maximam bonam ſpem de ſermone hujus Nymfæ omnes conceperunt, Polydorus vero & Clenarda, qui aliàs jam in domicilio Feliciæ fuerant, non meminerant eam inibi vidiſſe, neque prorſus agnoſcebant. Hocq; propter copiam talium puellarum, quas Sapiens Antiſtita, ſemper miniſteriis ſuis promtas, habebat, præfectas

ſingulas ſingulis operibus, & loco non eodem habitantes. Hac propter nomen illam ſuum interrogarunt, quod Areteam eſſe volens confeſſa eſt. Tum Diana quid novarum rerum illîc audiretur percontari; reſpondit Puella, Quod maximè recens eâ regione accidiſſet, eſſe, ante duas horas Antiſtitæ domum appuliſſe Virginem quandam Nobilem, habitu paſtorali, quam ibidem cum ſenex quidam conſpicatus fuiſſet, agnoverit pro filiâ ſuâ, quæ multo jam tempore pro perditâ ubique regionum æſtimata fuerit. Cujus quidem inventionis tanta lætitia fuerit, ut domum univerſam perfuderit exſultatione. Nomen Senis, inquit, ſi ſatis, memini, Eugerius eſt, puella, ejus libera, Alcida perhibetur. Quanto hæc narratio Marcelionem gaudio perfuderit, cuilibet prudenti rerum expendendū relinquo. Exclamabat ſanè in hęc verba. O fortunatos labores qui tam optabili fine coronantur. Ah ah; & cum pergere plura vellet, cor illi velut conſtrictum defecit, lingua velut confixa obmutuit, totoq; corpore repente in ſolum procidit, animum delinquens. Diana, Yſmenia & Clenarda ad jacentem conſi-

dentes

dentes nihil reliqui fecerunt ut verbis & factis sibi eum restituerent: nec sanè multum moratus, recuperatis viribus, sese erexit. Non parum etiam Polydorum & Clenardam tam felix nuncius hilariores fecit, videntes tamdem ærumnis suis finem impositurum adventum Alcidæ sororis germanæ; Diana pariter & Ysmenia multum novi gaudii exinde quoque susceperunt, tam quod sodales ipsarum Votis suis potiti forent, quam quod sperarent, ope Antistitæ Sapientissimæ, suis etiam curis remedia obventura; quæ quidem solens talia patraret miracula. Diana, ut de Sireno suo aliquid etiam audiret, Nymfam hoc pacto alloqui voluit. Formosissima puella, magnâ me lætitiâ affecisti, impertiens narratione rerum tam optabilium, quales in palatio Dominæ tuæ Feliciæ modo contigisse audivimus, ut nimirum Alcida eò advenerit; Verum majore etiam voluptate me afficies, si nomina illustriorum pastorum, qui inibidem modo degunt, recensere nõ gravaberis. Respõdit Aretea. Multos egregios illîc pastores invenies; quorum autẽ inter insigniores nunc vocabula occurrant, sunt,

Silvanus & Silvagia, Arsileus & Belisa; Et unus inter omnes maximè cõnspicuus, quem Sirenum vocant, cujus Virtutes maximâ apud Feliciam existimatione sunt. Verum ille idem, tam inimico animo erga Amoris omnia est negotia, ut omnes mirificè, qui quidem ibi sunt, ea res miros habeat: Pari animo est & recens agnita Alcida, ita quidem, ut ex quo ista illuc venit, par hoc non cessaverit junctim incedere, & de nullis aliis rebus colloqui, quam de Oblivione, & quæ alia Amori sunt adversa. Neque ego aliter æstimare possum, quam eâ solâ gratiâ Dominam meam hos duos domum suam adscivisse, quam ut matrimonio jungeret, quoniam ambo ejusdem sunt sententiæ, animisque tã paribus. Neque obstiterit illum pastorem esse, puellam autem illustrem genere, cum Feliciæ parum laboris fuerit, addere viro tantum pretii ab opulentiâ & Sapientiâ, quæ vera nobilitas est, ut nequaquam illâ indignus iudicari valeat. Hunc sermonem prosequens Aretea, & ad Marcelionem se vertens; Huius ergo, ô pastor, inquit, quoniam vides Votum tuum in eo esse ut in alterius potestatem veniat, optimè feceris, si

nec unô te porrò hîc momento detinueris; nam si tempori adveneris, poterit ut Sireno isti felicitatem iam præparatam, præripias. Diana, his auditis, maximo cordolio affecta est, quod equidem verbis & lamentis expressisset, si pudore non prohibita, & honestatis respectu, fuisset. Eumdem dolorem eadem de caussâ sensit Marcelio, & tantâ quidem atrocitate, ut animam iam iam acturus sibi videretur: Hoc pacto idem velut mucro corda Marcelionis & Dianæ uno ictu transigebat; amborumque animæ eodem vulnere percellebantur: Ille matrimonium Alcidæ cum Sireno metuebat; hæc Sirenum iungi Alcidæ. Nymfa ipsa speciosissima optimè norat & Marcelionem & Dianam, cum cæteris omnibus, verum, ut sapientissimum Feliciæ consilium fuerat, simulabat alia omnia, & hanc illis fabulam deditâ operâ ludebat; veritatem in eo recensens ut Marcelio ex inopinato cor lætitiâ perfunderet, figmentum altero proponens, ut eô magis accenderet desideria eiusdem, & Dianæ: uti nimirum prægustatâ hac amaritie, dulciora illis venirent gaudia mox secutura. Appulerant iam in planitiem latam & amœnissimam,

quæ proxima portæ palatii erat, cum viderunt obviam prodeuntem matronam venerabili figurâ, stolam ex holoserico mero amictam, incinctam longissimis & candidissimis velamentis lineis, comitatam tribus, longè formosissimis, puellis; qualem Sibyllam illam gravitatis venerandæ Poetæ crediderunt. Hæc ipsa erat, illa Sapiens, Felicia, quæ illam stipabant Nymfæ, Dorida, Cynthia, & Polydora. Aretea propior Dominæ suæ facta, postquam socias itineris hanc esse Antistitam, edocuisset, flexis poplitibus illi accubuit, & manus ejus exosculata est; quod ipsum, insecuti, fecerunt & reliqui. Felicia gestibus monstrabat pergratum habere adventum omnium, manuq; gubernante jucundissimam vocem, Generosi, inquit, juvenes, vosque Puella nobilissima, & egregiæ Nymfæ, quamquam ingens est voluptas [illegible] de adventu vestro capio, nõ erit, puto, minor quam de conspectu nostro vos recipietis. Verum quoniam fatigati itineris mihi molestiis adesse videmini, ite nunc refocillatum amissas vires, obliviscimini intereà tormentorum vestrorũ; quippe prius non poterit vobis deficeri domi

meæ,

meæ, alterum autem ut potiamini, ſapientiæ noſtræ potentia proſpexerit. Nihil non gratiarum tam voce quam geſtibus Antiſtitæ egerunt omnes, poſt, ut juſſi erant, ſeceſſerunt. Polydorum & Clenardam iſtic manere volebat Felicia, dictitans eſſe ſibi quod cum iis loqueretur. Cæteri, iterducâ Areteâ, in ſplendidiſſimi palatii deſtinata loca hoſpitatum abducti ſunt: Illic ſinguli omnibus neceſſariis ad refectionem egregiè illam noctem curabantur. Domus ipſa tam magnificà & ſumtuoſe conſtructa erat, tot Opulentiſſimis ornamentis expolita, tot amplis hortorum cultis exornata, ut nihil ſit quod decorum ejus vel partem exæquare poſſit. Non jam in eo ſum ut ſeriem narrationis morer exigendis & enarrandis omnibus ejus divitiis, atq; ornamentis, quoniam alibi prolixè omnia executus ſum. Hoc ſaltim recenſebo; Marcelio, Diana, & Iſmenia, ducti ſunt in diverſa duo Palatii conclavia, auro textis tapetibus ſericoque elaboratis, ſplendida, qualium lautitiarum uſus ſanè infrequens paſtorum obveniat ſimplicitati. Cena ipſis inibi ferculis plurimis, & delicatiſſimis, opipara

præbita est; præministratum vasis aureis, & crystallinis; Cum dormiendi hora venisset, talibus lectis illocati sunt, ut corpora, quamvis fatigata admodum doloribus animorum, & itineris molestiis, advenissent, facilè tamen tam mollibus & curiosè constructis plumarum fulcris, reficerentur; accedente præcipuè spe remediorum, quæ Pœnis amantium Felicia promiserat, ut ita dulci & tranquillo somno benè se composuerint. Alterâ parte Felicia, stipata tribus suis puellis, Polydoro etiam, & Clenarda, quibus omnibus injunxerat ne quicquam de præsentiâ Marcelionis, Dianæ, & Hsmeniæ, edicerent, in amœnissimum se hortum contulit, ubi conspicati sunt Eugerium cum filiâ suâ Alcidâ, porticu proximâ spatiantem. Felix & Felismena, Sirenus, Silvanus, & Silvagia, Arsileus & Belisa cum alio quopiam pastore, longius illinc ad oram fontis, juxtà ebullientis, Consederant. Nondum posuerat habitum pastoralem Alcida, quo eâdem die eôdem venerat, itaque illico à Germanis suis agnita est. Gaudium quod tres isti, frater & geminæ sorores, ceperunt, junctos se illîc videntes, quodque pater senex se illosque

que ibidem salvos recipiens, hausit, lætitia, quâ in mutuos, post tantum temporis, amplexus ruerunt, Lacrymæ quas oculis desiderio diffluentibus, effuderunt, verba, quibus gratulationes mutuas, & hilaritates contestati sunt, rogationes etiam, quibus in alterius res alter inquisivit, non est ut verbis ullis edici valeant. Magnâ lætitiæ ambitione Alcida germanos suos excepit, majore tamen Polydorum, quam Clenardam, scilicet suspectam etiamnum istam habens amati Marcelionis, cum quo abierat, ipsâ in insulâ solâ relictâ, uti suprà vobis enarratum est: Felicia verò ei eximere istũ errorem studens, & tantis infortuniis finem tamdem imponere satagens, ita prolocuta est. Formosissima Alcida, quamtumlibet fortuna tristibus te, & dolorificis, ærumnis distulerit, inimico odio usquequaque pertinaciter persequens, non negabis tamen, opinor, hac præsentium rerum exultatione vindicatam te ab omnibus adversi numinis iniuriis. Et quoniam error ille, quo hactenus percepta fuisti, Marcelionem tuum, absque merito ipsius ullo, abhorrendo, & fugiendo, satis validus fuit ad pectus tuum lancinandum, pluri-

mum tibi erga illum odii inſpirans ; opus nunc erit , ut omnis ſuſpicio corde tuo egeratur. Quod de Marcelionis animo in te ſuſpicaris, contrarium planè illi eſt, quod is de te ſentit ; quod enim in inſulâ illâ ſolâ relicta fueris , ille extrà culpam eſt ; iſta vero tota proditoris ſcelerati unius , & adverſantis Fortunæ eſt. Hæc nunc, ut ſatisfaceret damnis tibi datis, te huc domum meam induxit, in cujus ore confidere potes nihil te omnino falſitatis inventuram. Omnes hujus univerſæ rei circumſtantias largè tibi enarrabit Clenarda ; audi eius dicta, verbis ipſius crede, quippe per me ipſam tibi iuro, omnia quæ horum caſuum tibi recenſitura eſt, veriſſima & certiſſima eſſe. Ingreſſa ita tum eſt Clenarda recenſere per ſingula, quicquid acciderat, eximens culpâ Marcelionem, atq; ſeſe ipſam, recitans perfidiam Bartoſani, cum cęteris, quę audita ſunt hactenus. Quibus quidem ordine auditis, Alcida, prorſus animo ſuo odium ſimul Marcelionis, cũ errore ſuo expulit, maximè ſibi ſatisfactum per omnia putans. Hinc Amor dudum apud eam ſepultus, tam commendatione & auctoritate Feliciæ, quã priſtinę dece-

deceptionis amolitione, recipere amissas vires exorsus est, &, velut somno excitatus, aut cinere evolutus, redire in lucem & reviviscere, animæ penetralia occupans Igitur ita Feliciam allocuta est. Sapientissima Domina, optimè agnosco errorem meum; & insigne tuum in me beneficium, quæ eo me exuere voluisti, verum si ego iam libera deceptionis meæ, Marcelionem iam amare cupiam, erit certè tamen imperfectum gaudium meum, & non plena hilaritas, qualem de manu tuâ exspectaverim, illo absente, uti nunc est; sed huius vicem tam enormibus denuò pœnis desiderium præsentiæ m[illegible] eius percipiet, ut remediandis doloribus meis, novâ omnino abs te gratiam poscere cogar. Respondit Felicia. Optimum Amoris indicium est, metũ habere animo absentiæ; verũ hæc nõ multum tibi molestiæ confecerit, quoniam ego in me recepi curam salutis tuæ. Sol iamdum nocti concessit, hora iam poscit nocturna in soporem; abscede tu nunc cum patre & Germanis tuis cubitum, quod restat mane crastino à nobis disputabitur. Cum dicto hoc facessit ipsa horto, eâq; sequuntur Eugerius cum liberis suis, quis-

que eum Palatii locum concedens, quem Felicia singulis adsignaverat, qui quidem omnes separati iis erant, quibus Marcelionem cum comitatu suo eadem Antistita destinaverat. Remanserunt aliquantisper ad fontem Felix, & Felismena, cum cæteris pastoribus, post cenatum abierunt & isti, consponden tes reventuros eôdem sequenti die, & quidem horâ unâ ante exortum Solis, ut frigidiusculam primæ diei auram carperent. Verum uti spes futuræ Voluptatis ipsos fecit noctē transigere nō sine sollicitudine, omnes benè manè cubilibus sese levarunt, ita ut etiam antè condictam horam convenirent ad fontem, quisque Musicis suis instrumentis instructi. Non defuit Eugerii senectus cum liberis suis, quin eodem & illi summô diei diluculô adessent. Cæperunt itaque Musicis suis instrumentis insonare, cantare ad fidium sonum, & nihil non movere, unde hilaritas provocaretur, ad imminentis Lunæ lumen, quæ pleno tum orbe amœnitatem horti inspiciebat; ut non multum de morâ diei queri haberent. Marcelio, Diana, & Ismenia, duobus diversi cubiculis pernoctabāt, ita tamen ut latus transversum alterius, alterius

terius tegeret longitudinem; utriusque fenestris in horti planiciem despicientibus. Per has quamquam fontem ipsum conspicere non poterant, propter densum & procerum Platanona, qui medio loco florebat, audire tamen voces colloquentium inibidem non prohibebantur. Ismenia igitur cum prima tumultuationes advenientiũ, & canentium susurros percepisset, excitavit Dianam. Hæc suscitata non cessavit pugno pariectem percutere, intermedium duobus dictis conclavibus, uti excitaret & Marcelionem; ita omnes sese fenestris applicuerunt, à nemine visu audituve percipiendi. Marcelio summâ attentione auscultabat, si quà forte fortuna Alcidæ vocem agnosceret. Dianæ par cura erat, notare Sireni cantum cupienti. Sola Ismenia spem nullam habebat audiendi Montani sui, quem illo eodem loco esse prorsus ignorabat. Nil minus tamen hæc optimam fortunam experta est; eô quippe momentô pastor quidam hunc in modum ad sonum fistulæ suæ canere incipiebat.

Aurora pulcra, purpurâ Ambrosiâ rubens,
Noctem invenustam dissipat,

Tenebras profundas clara confutat dies,
In prata Nymfæ prodeunt,
Aer venustis exsonabit cantibus,
Avium canore percitus.

†

Felicitate me suâ vincunt aves,
Primum salutantes diem.
Hilari Camænâ; me pari tristem modo
Aurora, ceu nox, invenit.
Dies serena est, floridi campi; mihi
Cor triste, mens hilaris parum.

†

Superata nostra est anima tam mæstâ nece,
Ut nec canens avium Chorus
Nec prata, nec juga, ad resurgentem diem
Rubore picta lucido,
Noctem meis fugare de Curis queant,
Nec triste de linguâ melos!

†

Amissa numquam me revisura est dies!
Nec triste vox nihil dabit.
Perpetua nox mî, quamlibet cantent aves,
Incumbit; ut maturius
Aurora pratis purpuram induat novam,
Nil inde ego fruar boni!

†

O tristis hortus, pratum iô mæstissimum,
Cum nequeat hac voces meas

Audi-

Audire, forma cujus Auroram premit,
Vincitq; Apollinem nitor.
Aves canoræ, ne mihi molestiæ
Sitis, sine hâc nox est dies.

†

Nocte in quietâ, cum per urbes, per juga,
Vallesque, ruraq; undique
Homines, avesq; conticescunt, carmini
Indulgeo ego tristi magis.
Noctem diemque, mane cum meridie,
Iungens perenne questibus.

†

Sola una noctem vincat hanc tristem meam
Aurora, quæ si prato in hoc lucisceret
Facilè approbaret carmina avium mî o-
tunium.

Confestim Ismenia, quæ per cubiculi fenestellã auscultabat, cognoscebat vocem hanc esse canentis mariti sui, Montani, itaque tantâ animum hilaritate perculsa est quantâ ex alterâ parte dolentiâ, intelligens materiem cantionis. Aliam enim ab se eam esse quam amaret tantoperè Montanus, suspicabatur; non diu tamen erravit hunc errorem, audivit enim statim, finitâ cantione, pastorem cum claro suspirio in hæc verba erumpere. Ah cor mille doloribus fatiga-

tum, quam malò tibi uſu venit credere ſuſpicioni incertæ, & quam meritò pateris hæc infortunia, quorum propria tua tibi levitas cauſſatrix eſt! Ah deſideratiſſima Iſmenia mea, quantoperè melius mecum ageretur ſi ſummus in me Amor tuus, te non cogeret per tanta terrarum ſpacia quærere me, ut agnito errore meo, domum ego rediens, in patrio te pago offenſurum ſperare poſſem. Ah deceptrix falſiſſima Silveria, quam peſſimo facinore fidem erga te ei rependiſti, qui à primâ tibi pueritiâ tantum beneficiorum contulit! Verum ego volenti tibi animo deceptionem hanc mei ignoſcam, & inſuper veritatis mihi narratæ ergò inſigni te aliquo munere afficiam, ſi prius poſſim ad me laremque meum redire, quam uti adventus meus cauſſa mihi ſit novorum denuò malorum. Audiens hæc Iſmenia maximè fortunatam ſeſe autumare cœpit, tantâque animum hilaritate excitavit, ut majorem imaginando conſequi non potuerit. Lacrymæ ipſi largis imbribus per vultum procurrebant gaudio, atque, inſtar ejus quæ propinquum jam ærumnarum ſuarum finem cerneret, ita ſecum locuta eſt. Mecaſtor ap-

pulit

pulit jam demum tempus felicitati meæ destinatum, bonâ fide domus hæc non alio fine constructa est, quam ut quicunque malè fortunati fuerint, in ejus gremio remedia omnium pœnarum inveniant.

Marcelio & Diana, his intellectis, congaudere maximoperè Ismeniæ cæperunt, spem suarum etiam felicitatum animo pręcipientes Volebat omni ope Ismenia prosilire de cubiculo suo, & illico in hortum descendere; quam dum retinere Marcelio & Diana student, suadentes, expectandam eo negotio voluntatem esse Antistitæ, audiverunt sonum novi cantus, ad marginem fontis, quó cõfestim Diana Sirenum agnovit. Ismenia & cæteri tum silentio se tenuerunt, ut ne turbarent intentionem amantis, desiderati sui vocem attendentis. In hæc autem verba canere auditus est.

Favore mactus almo,
Amator, esto lætus,
Ego, liber omni ab æstu,
Oblivione cernens
Tormenta priscæ vitæ.
Sic, post graveis dolores,
Amasiæ favores
Tam serò, & arctè habemus,

Vt major hisce numquam
Sit indigere merces.
Oculi mei, Diana
Rescribite omne laetum,
Vitam dat illa vobis,
Dum dura dum severa est,
Vos liberos facessit.
Quod si ter illa tantum
Sit pulcra, sit cupita,
Amet ter amplius me,
Amata non beet me,
Contemta, quantum, amari,
Videam, Diana, ego in te
Sine spe gravem dolorem.
Sic vulneret Cupido,
Vt ultionem ego à te
Qualem merêre, carpam.
Tam durus esse malim
Ad hos tuos dolores,
Extenta si ad pedes me
Vitam roges, rogatam
Tibi abnuam, Diana.
Dii dent, superba, quaeras
Me tu, fugam ipse carpam:
Dicas: vide tuam me.
Respondeam ipse, nolo:

Abi hinc procul proterva.
Dicas, pati malum me,
Meque esse jam superbum.
Quid hoc nova rei sit?
Respondeam ipse, abibo:
Plorans mane, Diana.
Si credere abnues hæc,
Firmabo ego, atque plura:
Periit tui Cupido,
Tantum te amasse numquam
Odisse, juro, quam nunc.
Benè hostem eum tibi esse,
Qui tam te amavit amens,
Ut passus illa sit, quæ
Tum passus esse novit.
Pedicas modo exit illas.
Casus Amoris omnes
Tam sorte sunt sinistrâ,
Ut sit mage expetendum
Sibi liberum esse quam tam
Vanos sequi favoreis:
O si, Diana, nosses
Hæc, & palam videres,
Quæ mens mea intus infert!
Melius tibi ista dicam
Præsenti, ut hîc adesses.
Sed esse te procul mî

Mage utile atque gratum est.
Nam gaudii bona parte
Visâ, ultionis atque
Partem dolente, perdam.
Ne cernam ego usquam te,
Nam visceri hic meo sit
Dolor magis cruentus,
Videre te abnuentem,
Quam cum mea esse nolles.

Accidit hîc Dianæ quod iis solet, qui propria sua infortunia indagant, namque perceptis sententiâ & objurgatione Seireni, tanto dolore animum est perculsa, ut verba mihi desint quibus ejus vehementiam proponam; potius sanè est ut ejus æstimationem judicio considerati lectoris relinquam. Sufficiat scire, vitæ, illam, suæ incertam effectam, opus habuisse consolationibus & confortationibus præsentium, Marcelionis & Ismeniæ; quibus sanè non deerant verba, tam atroci malo rationibus leniendo; quarum una fuit ad animum ipsi revocare non tam astrictam esse Feliciæ sapientiam, cujus domi nunc forent, quin etiam majoribus ea infortuniis congruentia remedia sufficere valeret. Ut quidem exemplo jam Ismeniæ præsenti clarum fa-

ctum sit, quæ à Montano pariter fuerat spreta. Quo quidem modo Diana pro re nata sese consolata est. Dum hæc isti invicem sermocinantur, iam clariorem diem aureis auroræ radiis invehentibus, intravit idem conclave, Arethea, Nympha, vultuque hilaritatis indice, ita eos allocuta est. Strenui Equites, Nymfæque formosæ tam fortunatos felicesque dies vivatis, quã virtuti vestræ debentur. Sapiens Felicia huc me misit sciscitatum an hac nocte meliori fueritis hilaritate animi, quam adsueti estis hactenus. Simul ut veniatis mecum in amœnum hortum nostrum, ubi illa præstolatur, habens quæ vobis dictura sit. Verum tu, Marcelio, opus erit uti deponas habitum istum pastoralem, hacque te veste induas, quam, statui tuo convenientem, mecum eo fine isthuc attuli. Nõ exspectabat Ismenia uti Marcelio responderet, ita bono nuntio animum commovebatur; & ipsa; Felices lætique, inquit, dies illi, fortunata virginum, quos nobis tuô istô gratiosô adventu attulisti, à Deo tibi paribus remunerentur, quoniam nostræ opis non est, meritis tuis pares reddere gratias. Hilaritatem animorum, quam de nobis scire

desideras, scias non levem esse vel solo eô quod in hâc nunc domo versari nobis contingit; potiorem tamen eô quod hoc ipso mane ego tam fortunata fui, ut vitam receperim, Marcelio autem & Dianæ spem paris felicitatis. Verum, ut voluntati tam sapientis Dominæ tuæ penitus à nobis obsecundetur, ibimus confestim quo jussi sumus; de reliquo Felicia ut lubet de nobis consulat. Tulit tum Arethea vestem de manibus comitis suæ, alterius Nymfæ, quam Marcelio induere debebat, suisque manibus illum vestire adjuvit: Ipsæ autem tunicæ tam pretiosæ tam auro gemmisque exornatæ erant, ut æstimatio earum difficilis initu fuerit. Ita conclavi illò processere, stipantes junctim præcedentem Aretheam, & foribus Palatii in hortum destinatum transierunt. Erat viridarium hoc cinctum, ab una parte, circumfluente leniter perspicuo quopiam fluviolo, alteram sumtuosæ Palatii constructiones muniebant: Reliqua duo latera pariete lateritio clausa erant, undique sepibus fruticum, visu jucundissimorum, obvestito, tali amœnitate uti hic locus ei

ob

ob oculos ponendæ minimè suffecerit. Huc ut intrarunt, Silvanum & Silvagiam offenderunt ab reliquis pastoribus segregatos; quibus destinata erat peculiaris quędam prati particula, non longe ab vestibulo Horti. Hîc Arethea, relictis illis, mandavit, præstolarentur adventum Feliciæ, sese in mãdatis habere caussata, reverti; & quid effecisset, dominæ renuntiare Silvanus & Silvagia qui istic commorabantur, Dianã illicò agnoverunt, multum mirantes eo illã loco conspicari: Pariter Ismeniam Silvagia, quippe ambæ ejusdem pagi incolæ; Ita maximo sese gaudio exceperunt, amplexibus repetitis hilaritatem mutuam contestantes, post tantum temporis scilicet tam amœno loco convenientes. Silvagia igitur, vultu ad lætitiam composito, dixit: Benè veniat formosissima Diana, cujus odium caussam dedit ut Silvanus mihi maritus obtigerit; benè etiam adsit speciosa Ismenia, quæ errore suo tantum dolorum mihi confecit, ut, remedia horum quærens, huc venerim, ubi eosdem felici rerum mearum statu commutavi. Quæ bona Fortuna vos huc junctim duxit? Ea, quam de tuo adspectu capimus, Diana respondit, & quã

de manu Sapientis Feliciæ exſpectamus. O fortunata Nymfa, quam gaudeo ego felicitate ſuccesſuum tuorum! Deus tibi det plurimos annos proſperum hunc Vitæ ordinem continuare. Marcelio ad hæc verba parum commovebatur, non enim norat Silvanum & Silvagiam: Interea autem dum paſtores Nymfæque iſti mutuis confabulationibus vacant, viſum occupabatur, conſpicatus Equitem & Virginem, qui manibus complicatis jucundisſimè in porticu horti ejuſdem deſpatiabātur. Maximoperè delectabatur Virginis adſpectu, quam ipſi animus dictabat alibi à ſeſe viſam: Itaque ut dubitatione ſeſe evolveret, accedens Silvanum percontari cæpit; quamquam incivilitatis, inquit, pars fuerit, interturbare jucundam iſtam veſtram converſationem, velim tamen, optime paſtorum, ex te certior fieri, qui ſint juvenis iſte & puella, iſthîc deambulantes? Hi ſunt, reddidit Silvanus, Felix & Feliſmena, conjuges. Cum dicto, Feliſmenæ nomine audito, turbabatur Marcelio, adjiciens. Dic mihi porro cuius filia hæc eſt Feliſmena? unde patriâ? Siquidem forte & hæc tibi cognita ſunt: Nam de Felice

non

non magnoperè sollicitus sum. Sæpius, respondit Silvanus, ipsam recitantem audire memini, patriam sibi esse Soldinam, civitatem provinciæ Vandaliæ, Patrem Andronium, matrem Deliam. Vos vero hanc gratiam mihi facite, & vicissim docete me, qui vos sitis, & quâ de caussâ tu hoc ex me percontatus fueris? Nomen meum, reddit Marcelio, & cætera de me post omnia sciveris: Verum nunc, cum noris Felicem istum & Felismenam, sodes hoc adde beneficio isti in me tuo, & accede eos rogans dent mihi licentiam alloquendi ipsos; volo enim interrogare eos super negotio quodam, unde magna vis boni resultare possit. Non ingratum hoc mihi, respondit Silvanus; & continuò confert se ubi erant tum Felix & Felismena, & accedens eos, iste, inquit, Eques, quem illîc videtis, orat compellandi vestri ei potestatem faciatis, si quidem citra molestiam vestram fieri poterit; esse enim ait res non minimi pretii, quas vobiscum disceptare cupiat. Ne minimum quidem moræ rogati fecerunt, quin properarent eò, ubi Marcelionem videbant. Consuetis gestuum civilitatibus expeditis, Marcelio, Felismenam adversus, ita orsus

est. Speciosissima Domina, pastorem hunc rogavi modo, si de patriâ tuâ ipsi quicquam compertum foret, & de parentibus tuis, id me ut volens edoceret; recensuit ille non gravatus mihi, quod ex tuâ relatione didicerat, &, quoniã notus est mihi homo quidam ejusdem civis civitatis, qui (si memoria non labitur) Filius est indidem Equitis cujuspiam, cujus nomen idem est cum eo, quo Patrem tuum nominari indicavit; magnoperè te rogo doceas me, si quis tibi umquam germanus frater fuit, & quod hujusdem fuerit vocabulum, fieri enim potest, ut is sit ille ipse, quem ego novi. Adhæc magno edito gemitu Felismena; ah honorabilissime, Domine, ut mihi animam tuâ istâ rogatione, perculisti! Scias, certò germanum mihi quondam fratrem fuisse, adeò quidem germanum, ut gemini, ego & ille, uno fuerimus partu editi. Cum duodecim annorum ætatem haberet, amandatus is est à Patre nostro Andronio in Aulam Regis Lusitaniæ, ubi pluribus ex eo annis vixit. Hæc sunt omnia quæ de eo mihi cognita sunt, & quæ aliquando Silvano & Silvagiæ istis recensui, qui nunc pariter

hic

hîc etiam adſunt, ad fontem ſcilicet PLatanorum, poſtquam liberaſſem Nymphas ibidem aliquot, ſilveſtribus nonnullis Satiris occiſis, in prato Laurorum. Poſtinde nihil ejus rerum ad nos narratione pervenit, aut famâ, præter hoc ſolum, quod Tribunus Militum à Rege factus miſſus eſt ad latus Africæ: Ego vero, quæ tãto iam tempore omnia mundi loca evagor, infortunata mea infortunia ſequens, neſcire de cætero cogor vivus is ſit an mortuus. Marcelio tum, nullo modo detinere ſe amplius potis, exclamare: Hactenus quidem mortuus fui, gemina germana mea Feliſmena, quoniam coactus ſum carere conſpectu tuo, iam verò reviviſco, & victurum me deinceps ſpero, eidem reſtitutus; cum dicto ſtrictis amplexibus amabiliter ſororem complectitur. Feliſmena, de geſtu agnoſcens Germanum, nullo negotio animum ſuum perſuaſit, verè hunc eumdem eſſe, quem ipſa, inde ab extremâ pueritiâ, depictum animo ſuo, circumferebat, itaq; facile concluſit, alium ab eo non eſſe, quem teneret. Maxima ſanè exultatio inter germanos & cognatum ſecuta eſt, non minima erat etiam hilaritas, quam in-

de sibi adsciverunt, Silvanus, & grex reliquorum Pastorum & virginum, videntes insignem hunc tantæ felicitatis successum.
„ Hîc amoris se verbis exceperunt, hîc la-
„ crymas tristitiæ pristinæ, mutuâ sibi ope-
„ râ deterserunt, hîc infinitæ interrogatio-
„ nes & responsiones subnatæ sunt, recensentibus mutuo sibi restitutis, quanta infortunia, quibus locis, quanto tempore singuli exantlassent; nihil ad summæ undique lætitiæ perfectionem defuit. Insumserant iam his deliciis horam unam, & parum etiam collocuti sibi videbantur, præquam immensa copia restabat disceptandi, & materies oriebatur sciscitandi, atque respondendi, cum longissimum foret tempus, quo disjuncti, nihil de altero alter inaudiverant. Itaque, ut eo suavius, & maiori securitate, vacarent pabulis lætitiæ suæ, consessum iverunt in vicinum loco pratum, subter Salices proximas, quarum, in-
„ tertexti sibi mutuis amplexibus, rami, den-
„ siusculam fecerant umbram, & gratiorem;
„ quoniam Solis iam in diem evehentis, crescentem calorem eo inumbramine cavere poterant. Intereà dum Marcelio, Felix, Felismena, Silvanus, & puellarum cætera-
rum

rum chorus his erant ſermocinationibus occupati, in alterâ parte horti, quà proximus erat fons, ſuprà memoratus, erant ſimul, uti diximus, Eugerius, Polydorus, Alcida, & Clenarda. Alcida ad eum diem poſuerat habitum paſtoralem, uti præceptum ipſi erat à Feliciâ, induta ſplendidiſſimo ornatu, veſtibus, & cultu eô quem eadem ipſi ſubminiſtrarat. Porrò, cum ibidem pariter etiam adeſſent, Sirenus, Montanus, Arſileus, & Beliſa, cantantes, & exhilarantes animos ſuos, plurimum delectationis in iis audiendis capiebant Eugerius, cum liberis ſuis. Quæque omnium eos maximè afficiebat, erat cantilena, quam mutitabant inter ſeſe Sirenus & Arſileus, alter quidem in laudem, alter vero in vituperium Cupidinis: Quod vero hos accendebat ad electile quid canendum, criſtallina erat patera, quam largiturum ſpoponderat Eugerius illi, qui alterum cantando ſuperaſſet. Itaque Sirenus ad ſonum ſambucæ ſuæ, Arſileus autem ad Lyram ſuam, ita canere ſunt exorſi.

SIRENVS.

Qui iam tormentis ab Amore caretis, Ocelli:
Quo vobis mea lux ſueta diem eximere eſt,

Vah quæ lætitia hæc, quam mens sua gaudia senti!
O cor ab igne vacans; hæc tibi commemoro.
Postquam vos renuit amplecti & Amare, Diana,
Vestri mî placuit regula consilii.
Scilicet in vanum non cernere, non animo angi,
Non torqueri ullô velle, in Amore, modô.

ARSILEVS.

Vos majore quuli nobis modo lumine macti,
Postquam solem istum vos datur inspicere.
Mille modis sensus hilares; Cor lætitiæ hospes,
Cor domus egregiæ splendida lustitiæ.
Si mea me non jam pro voto, Lesbia, amaret,
Centum eam ut ipse, meo, caussæ aderat animo!
Nunc Sors summa mihi est, & felix Gratia fati,
Cernere eam atq; adamare, usq; meum, ad, me, obitum.

Jam instituebat Sirenus respondere denuò Arsileo, cum inhibens eum Eugerius, Pastores, inquit, quoniam premium vos hujus certationis de meâ manu manet, non absentaneum rationi arbitrer, tali vos modô prosequi cantationes vestras, qualis mihi maximè videatur acceptus. Cantum igitur tu, Sirene, exordiare, & quidem totam seriem

tiem uno protelo proponas, qualem Musæ favor tibi adspiraverit; Tu vero totidem mox versus, vel & plures, Arsilee, reposueris, siquidem ita commodum tibi videbitur. PLacuit idem Antagonistis; itaq; Sirenus hunc in modum incepit.

Ver novum mentes hilarat videntum,
Fragrat in flores spatium virens prati,
Vallis & saltus, silvaeque fulgent
Vere renato.

Præda venanti locuples refertur,
Trux lupus mortem moritur cruentam.
Crescit in lucrum domini nitens grex,
Ubere culto.

Rivus excellens liquido amne currit:
Tu quoque, ô adversa mihi, ô avara,
Verte, Fors, tandem faciem impotentem in
Lumina læta.

Tuque qui mentem, Amor, inquietas
Decipis, ne viscera porrò nostra,
Ut soles, affligas, sine in meâ me
Simplicitate

Vivere; in prati spatiis quieti,
In solo silvestri, in amœnitate
Innocis vitæ, procul à tumultu,
Insidiisque.

Hoc agant te, ruricolæ, [illegible]nte,

Nec tuas vires, Amor, in minutis
Rusticae gentis animisque [illegible],
Experiare.

Flamma, de vestris oriunda telis,
Aureas Aulas cremet, & Gradivi
Martios urat Proceres superbâ
Mente potenteis.

Nos in apricis nemorum theatris
Innocens oblivio pascat omniûm
Vna curarum; nec Amor malignus
Tangere norit.

Quæ docent leges, Amor impie, istud,
Liberam ut mentem, tibi tu, catenis
Vincias duris, Animamque mitem
Compede crudâ?

O tuas dirè furias cruentas!
Non eras ergo validus, simul ni
Sævus, & crudelis? eras, Amor, Rex,
Absque tyranno?

O puer vanus simul atque cæcus,
Cur tuis illum Furiis fatigas,
Qui suam vitam tibi, qui sua uni
Viscera donat?

Fallitur fallitque nimis profanè,
Qui Deum te credidit; ignis es tu
Dirus, absque omni ratione vecors:
Perdita [illegible]

Sed

Sed magis vecors fuit ille, qui te
Filium dixit Veneris jocosa,
Tantaque terris bona praestat, ingens
Numine blando.

Quod tuam ut demus genetricem eam esse,
Vltrò ego dicam, Furiam esse & illam,
Filiumque te, genuisse, talem
Qui verit ex se.

Mitis agnorum fugit imminentis
Grex, lupi tristem ingluviem, Palumbes
Vulturis stridore, fugit sub umbram,
Dira minante.

Pascua & saltus, Iovis imber alto
Cessat ut cælo, prece supplicanti
Indidem poscunt; cavet omni ope omnis
Nempe suum hostem.

Solus, ah solus, sine mente, Amator,
Viscera infelix tibi agenda praestat,
Igne, Amor, diro; Furia illa nescit
Occulere æstum!

Nec potest celari ea dira clades,
Nec potest verbis eadem explicari,
Mens timorem inter, & Amorem atro di-
visa tumultu.

Orba solat I numeris querela,
Se cremans semper, neque concremanda,

Occidens semper, neque vitam in ullo
Tempore linquens.

Morbus accrescens; dolor intus ardens,
Planctus absentia, timor in propinquo,
Zelus infelix, Amor, hi favores
Sunt tui Honoris!

His truci Vitas furiâ fatigas;
Viscera, & menteis, miserorum, edendo
Perfidis flammis; sine fine Vita,
Perpete Letho.

Explicitâ cantione hac Sirepi, Arsileus lyram suam tangere incepit, quam cum parũper, proritando velut calori, increpuisset, per partes responsurus singulis strophis concertatoris sui, ita canere instituit.

Mille iô menses Lepor iste duret,
Qui modò in pratis nova regna condit,
Sicca humus herbis, frutice, atque flore,
Floreat aucta.

Terra fecundo sterileis honore
Expleat brumas, habitans in altis
Diva silvarum latebris, canores
Mille resultet

Rusticorum, Echo; reviviscat ægræ
Conditus bustis hyemis Cupido,
Meque uti felix Decor, & Voluptas
Ambiat ingens,

Qui

Qui fatigatas recreat medullas
Vivat in nostris, Amor, ô, medullis:
Vos iô, pastorum inimica diris
Natio, curis:
Nemo se vernis opibus renato
Orbe delectet, sine Amore: qui se
Pectus in blandum penetret, Lepôrum
Nobilis auctor.
Cui datis cantus, numeri, placentes?
Verticem cinget cui pulcra serta?
Quis voluptatem trahet è sonantis
Murmure rivi?
Grata cui Veris facies? Amores
Mille ego nostræ recinam Belisæ,
Huic feram Flores, liquida ad fluenta
Adsideam olli.
Vtque sunt vestri Lepidi Lepores,
O Amor, ne desere me; Vetustas
Docta te dixit Deum, ob alta vestri
Numinis acta.
Cor tuis ardet facibus rigentis,
Bardus excellit sapiente sensu,
Reddis ignavos, animoso Amoris
Numine, forteis.
Te, Dii, in vultus avium & ferarum
Efferunt ducti, tua gesta Victi

Efferunt Reges, Oculis puellarum,
Acri in Amore.

Hos tuæ Virtutis habes Poetas;
Ipse, erat, quando nebulâ in profundâ
Viverem exsensus velut, atq; somno
Semisepultus.

Turpibus curis animum occupatus,
Dulce nec dum expertus Amare; nec dum
Gratiâ, & virtute celebris inter
Rustica Secla.

Nunc Coronatus iaculante fundâ,
Mille luctarum retuli ex Agone,
Victor, & cantu, nova serta; Amoris
Cuncta favore.

Ille me totum generoso Honore
Imbuit, nostras habitans medullas;
Quæ potest maior dare se voluptas,
Dulcior ignis,

Corda quam captiva Deo potenti
Sensibus submittere cum superbis?
Quamlibet simplex comitentur illum
Cura, dolorque,

Illam & hunc delent, ratione iustâ,
Mille, qui contrà, eximii Lepores,
Ingruunt, servantque, modis, Potentis
Orgia divi.

Vita sitristis aliquando amantum est,

Dent Malæ culpam, sine Lege, Sorti;
Tempori adscribant, modo ne quis horum op-
pugnet Amorem.
Qui suo blandas facit igne Curas,
Mente componit Rationem in altâ.
Esse Florenteis, vice siderum almæ
Lucis, Ocellos!
Ecce formosi bona Vota gestus!
Ecce laudandam sine fine dextram!
Hæc suos omni exonerat clienteis
Nube dolorum!
Gloriam & Vitam benè subminstrat!
Salve iô felix in amante Mentis,
Salve iö gaudens hilari Leporis,
Lætitia, auctu,
Si favens nostræ mî amor est Belisæ,
Non ego vestros aliquando nolim
Ferre fervores, mihi ne medullas
Linque Amor, umquam!

Neminem non eximiè afficiebant cantiones Pastorum, tantâ festivitate prolatæ: Eugerius autem cum in eo esset ut præmium ei addiceret, qui cantando alterum superasset, non poterat facilè expedire negotium. Sevocatô, itaq; Montanô, communicat consilium; diceret, uter videretur officio suo melius functus: Montano pari-

ter visum est, difficilem futuram electionem, ambos pariter benè, neutrum altero, cecinisse, melius. Conversus tum ad Arsileum & Sirenum Agonotheta: Incluti cantorum; inquit; visum est mihi discrimen inter vos nullum dari posse; cumque absque pari sitis, pares vos tamen dico inter vos esse, æquali omnino dexteritate & successu mactos; Quod si antiquus ille Palæmon nunc vi fati alicujus interveniret, Orco dimissus, non aliud à nostro hoc judicaret judicium; neque inter vestra decora quicquam discriminis reperiret. Tu, Sirene, dignus es paterâ hâc Chrystallinâ, neque non tu eamdem mereris, ô Arsilee. Quare injuriam alteri fecerit, qui alterum elegerit. Ego itaque pedibus veniens in sententiam Montani, tibi capiendam, Sirene, addico hanc Pateram, Chrystallo factam: Tibi autem, Arsilee, hanc præmium dono alteram, de lapide elaboratam Calcedonio, quæ illi pretio & opere, nequaquam cesserit. Ambos igitur vos muneror pateris eiusdem census, de supellectile quidem Feliciæ nostræ, quæ me iisdem munificè & ipsa munerata est. Optimè ambo contenti tam

pru-

prudenti iudicio; tamque liberali munificentiâ Eugerii pastores, iunctim ipsi ingentes egerunt gratias. Tum Alcida, in memoriam reducens anteacti temporis fortunas; si, inquit, error ille, qui tanto tempore me deceptam circumegit, nunc etiam in me superesset, nequaquam æquum mihi videretur, ut par Sireno præmium de hoc certamine reportaret Arsileus. Nunc vero, cum errore illo libera, captiva autem sum Amoris, in amore sponsi mei Marcelionis, propter tormenta, quæ mihi intulit absentia eius, assentior & palmam do illis, quæ canentem audivimus Sirenum; propter voluptatem vero quam de eiusdem coniugio spero, manum do cantioni Arsilei. Verum, ah improvide Sirene, vide, ne quas querelas de Dianâ nectis, eæ similes sint meis, quondam de Marcelione mihi ductis; sic enim magna te Pœnitudo aliquando tui istius, ab Amore abhorrentis animi ceperit. Subridens ad hæc Sirenus; Quid maiore iure queri possim de puellâ, quæ ultro me amantem reliquit, ut infelici & ingrato se marito subjiceret? Respondit Alcida. Satis equidẽ infelix fuit ille ex quo me cõtui-

tus est: Et, ut ad rem veniamus, volo re-censere nunc tibi, quod, interveniente Feliciâ, heri totum non poteram, exorsa sermonem de rebus Dianæ: Idque eo fine, ut oblivionem istam animo exigas, edoctus infortunium, quo infortunatus mei Amor infelicissimum Delium involuit. Jam tibi narravi ut concinens & colloquens Dianæ adfuerim, ad fontem Platanorum, utque eò venerit zelotypus ille Delius, & illicò post eum ærumnosus meus Marcelio; cujus agnito vultu tantoperè animo conturbata sum, ut, quam maximâ ope possem, per mediam silvam cursu me abriperem. Quid exinde mihi contigerit, nunc audi: Cum transcurso saltu, alteram ejus partem tenui, longè appellantem me nomine vocem audivi, Alcida, Alcida; exspecta, exspecta. Putabam eam Marcelionis esse, me persequentis, utque ne illîc deprenderer, multò etiam quam prius intentius fugere cæpi: Verum, ex iis quæ posteà evenerunt, docta sum, Delii eum clamorem fuisse, mariti illius Dianæ tuæ, qui pervicaci cursu vestigia mea sequebatur. Porro cum tantum currendi laborem amplius jam non sustinerem, coacta sum remittere

gra-

gradum, ut nullo negotio propior ille mihi venerit. Agnovi ergo hominem, & constiti, auditura quid me vellet, neque quaquâ ratione imaginari mihi valens caussam adventus ejus. Ille cum coram adstitisset, cursu tanti itineris membra fatigatus, animumque dolore & angore confectus, nec unum quidem verbum profari valuit. Ad ultimum tamen, turpibus & prorsus inhonestis sermonibus, pudicitiam meam sollicitare cæpit; caussatus vehementiam Amoris in me sui, quo percitus, cursu me in hæc loca secutus esset, Orare & obsecrare, misererer neque perire se paterer, nescio quibus aliis rebus orationem extendens, quæ parum illud ejus cerebri manifestò proderent. Ego ridere hominem, &, quibus tantum asinum poteram, rationibus, consolari, ut eximerem fatuo capiti ejus tam immanem stultitiam. Verum omnia illi pro nihilo erant, quæ dicebantur, hoc solum efficiebant, ut de stulto amentem facerent. Crescebat enim fovendo furor. Optimâ tibi, ô pastor, fide, adjurare possum, totâ vitâ meâ non vidisse, hominem tam prorsus Amore perditum. Eo rerum statu, cùm ego prodirem iter meum uti in-

ſtitueram; ille vero me adſectari non deſineret, venimus ad pagum quemdam, uno lapide ab domeſtico ipſi diſtantem; illîc cum conſtantiam, in refutatione libidinis, meam videret, & ſpes eum voti potiundi plane omnis deſereret, ex merâ indignatione in morbum incidit: Hoſpitio illic acceptus eſt à paſtore quopiam, mihi ignoto, qui illicò matrem eius ſuper infirmitate hominis certiorem fecit, ut primum poſtera dies exorta eſt. Adfuit mater, cum ſummo dolore, quam maximâ feſtinatione poterat; invenit vero filium ſuum ardentiſſimâ febri iam penè deflagrantem: Multos illa planctus edidit, plurimùm illum cauſſam ſubiti huius infortunii rogavit; verum, obſtinato animo, nihil ille reſponſi aliud dedit, quam meros gemitus, mera ſuſpiria. Ad ultimum, amantiſſima mater, cum infinitis lacrymis ita eum alloquebatur: O fili mi, quod hoc infortunium eſt? quæ ſubita deſperatio? ne me cæles ſecretum tuum, vide & agnoſce me, matrem tuam, poteſt ut ego eorum quid ſciam. Cõjux tua hac nocte mihi narravit, te relictâ ipſâ ad fontem PLatanorum, curſu ſecutum eſſe peregrinã, neſcio quam,

quam, puellam; dic mihi, abinde ne origo venit malo tuo? ne molestum sit communicare mecum, quodcunq; est: Vide, quam planè difficilè curari ægritudo possit, cuius caussa prorsus in operto est. O misera Diana, tu heri ad fanum Feliciæ profecta es, ut resciscceres fortunas mariti tui, ille autem tam propè erat domicilium tuum! & quidem infirmior, quam quisquam possit credere! Cum audiret hæc verba matris suæ Delius, ne unicâ quidem voce responsum dedit, hoc solum; ingenti suspirio ducto duplicavit dolorem morbi sui; anteà enim amore solo torquebatur, tum verò etiam superveniens zelotypia, miseriam misero geminabat. Quippe sciens, te, Sirene, in eodem hoc loco degere, profectam autem horsum etiam Dianam suam, metuens ne malè sepulti inter te & illā, celebres quondam, Amores, reviviscerent, in tantam, alterato animo, insaniam prolapsus & morbi vis in penetralibus eius tantopere aucta est, & inflammata, ut, conflictans pariter duobus atrocissimis tormentis, Amori, & Invidiæ, in animi deliquio vehementi, vitam exspiraverit, cum maximo matris, agnatorū, & amicorum omniū, dolore.

Mihi quod tam inopinato casu nonnihil dolentiæ fecit, fuit, quod opere nolens homini succurrere, ad minimum misero bonis verbis non adfuerim, ita enim in tam miserabilem eventum fortè stultitia ejus non desivisset. Sed, cum jam sera esset remediorũ consideratio, ego huc iter meum prosecuta sum, defunctum illum infelicem relinquens, amatorem meum, planctibus parentum & agnatorum, quorum nemo ullus caussam tãti infortunii noverat. Hęc tibi recensere volui, mota re præsenti, ut agnoscere possis, quantum damni facere valeat rigida amantis Oblivio, utque pariter scias Dianam jam tibi viduam esse, & expendas simul, utrum te deceat nunc, perseverare in propositâ iracundiâ, an mutare intentionem animi, jam mutato statu amatæ tuæ. At magnoperè miror, quod Dianam hîc præsentem non videam, cum ex matre Delii certò intellexerim, eam huc viam institisse. Summâ attentione orationem Alcidæ Sirenus imbibebat; cumque certus fieret de obitu Delii, cor ipsi miris modis alteratum est. Illic potentia sapientissimæ Feliciæ magnum miraculum fecisse dicenda est: quæ, quamlibet non esset pręsens

ſens hæc narrantibus, virtute tamen valentium herbarum, & verborum, intervenientibus inſuper aliis etiam multis remediis, conficere potuit, ut Sirenus illo momento redordiretur Amare Dianam. Quod neque tamen impoſſibile creditu fuerit; quippe influxus ſuperni cæleſtium ſiderum, tantum ad puellæ ejus affectionem illum inclinatum ducebant, ut non videretur natus Sirenus, niſi ob Dianam, neque Diana, aliâ de cauſsâ, quam propter Sirenum. Erat tum Sapientiſſima Felicia in ſplendidiſſimo ſuo Palatio, cincta coronâ caſtarum ſuarum Nympharum, potentiâ carminum divinorum, diſponens atque definiens ſingula, quæ ad ſalutem omnium iſtorum amantium pertinebant. Cumque videret, tam perſpicuâ illâ ſuâ omniſcientiâ, hactenus animis deceptos, Montanum & Alcidam, habere jam perſpectos errores ſuos, & ferum illum Sirenum obſtinationem jam ſuam erga Dianam bonam partem remiſiſſe, intellexit, jam tempus eſſe planè exſtinguendi omnes errores ſuorum hoſpitum, ut converteret eos in hilaritatem, & lætitiam, vix ulli jam longo tempore ſpetabilem. Igitur pedem ſplendido

ſuo extulit domicilio, comitata Doride, Cynthiâ, Polydorâ, aliiſque plurimis Nimphis, & in hortum illum amœniſſimum proceſſit, ubi erat totus iam Chorus ſuprà memoratorum, Equitum, Paſtorum, & Fœminarum, congregatus. Quos primos illîc offendit fuere, Felix, Feliſmena, Silvanus, Silvagia, Diana, & Iſmenia, quæ ex alterâ viridarii parte ad Principalem portam, uti dictum eſt, conſederant. Cum primum venerabilem Antiſtitam accedentem vidiſſent, ſurrexerunt ſimul omnes, & manus eas oſculis excepere, in quibus fortunas atque ſpes ſuas omneis collocatas habebant. Admodum civiliter illas reſalutavit Antiſtita, indicium faciens, ſequerentur, quo ipſa eos ductura eſſet: Nulla mora parendi fuit: Felicia igitur, ſtipata toto Amatorum comitatu, tranſverſo horto peragrato, quod quidem ſpacium non mediocre erat, ad alteram partem venit, ubi fons erat; quem Eugerius, Polydorus, Alcida, Clenarda, Sirenus, Arſileus, Beliſa, & Montanus adſederant. Inſtiterunt extemplo omnes in pedes, honoris ergo venientis ſapientiſſimæ matronæ. Alcida, cõſpecto

ſpecto Marcelione, Sirenus Dianã intuẽs, Iſmeniam Montanus, attoniti viſu, pro ſomnio rem tam inſperatam & incredibilem habebant; propriis ſuis oculis tam inopinã felicitatem non credenteis. Antiſtita, omnibus conſidere iuſſis, vultu & geſtu indicans ſermonem ſe habituram de rebus maximi ponderis, in medium totius Chori marmoreâ aſſidens ſellâ, hunc in modum orationẽ exorſa eſt. Honorabilis & ſpecioſiſſima concio: Appulit iam volentibus cũ magnis Diis hora, quam tantoperè pro ſe quilibet veſtrûm deſideravit; quæ ſingulis vobis per manum meam datura eſt deſideriorum omnium complementum; quo ſolo fine, diverſiſſimis viis, vos in ſedes has meas conduxi. Univerſos enim vos huc nunc congregavi, ut coniunctis vobis eò faciliora proponerem remedia vitarum veſtrarum: Quâ de cauſsâ vos rogo, ut in voluntatem meam ſinguli veſtris concedatis, & verbis meis volentes obſequamini. Tu, Alcida, exonerata es deceptricem animi tui, ſuſpicione, per relationem germanæ ſororis tuæ, Clenardæ. Noram apud mentem meam, poſt agnitum errorem tuum, magnoperè tibi

molestam esse absentiam Marcelionis tui. Confeci ita rem commodo tuo, ne absentia illa voto tuo longior procedere posset: quę quidem tam gnaviter deproperata est, ut jam foret in ædibus meis ipse Marcelio, cum tu mihi historiam suspicionis tuæ recenseres. Jam illum eccum hîc præsentem tibi, tam constantem in semel capto Amore tui, ut, siquidem ita visum futurum est tibi patri, & Germanis tuis, coràm hîc quoque præsentibus, nihil tam cupiat, quàm extemplo, tibi consponsum, jam effectui dare, matrimonium. Qui quidem Marcelio, cum tantarum rerum successu, tam egregio matrimonio, tam illustri affinitate gaudere maximè debeat; habet in eo tamen quod addat incomparabili illi lætitiæ suæ, quod Germanam suam unicam, Felismenam, post tot annorum spatium, in meâ quoque domo salvam & incolumem offendit. Tu Montane, de illâ ipsâ Silveriâ, quæ fraudibus te horrrendis involuit, edoctus es seriem proditionis tuæ. PLorabas ob perditam & amissam conjugem tuam, Ismeniam. Ea jam huc venit, ut vivat juncta tibi, ut consoletur te, & eximat mœrorem animo tuo, postquam, per universam omnem

omnem Hiſpaniam te, cum maximis periculis, & ſummis ſuis laboribus, quæſivit. Deeſt hoc ſolum, ut tibi quoque ſuccurram, ô formoſarum decus, Diana. Verum ei rei primum volo indicare tibi hoc, quod Sirenus & aliqui alii, hos inter paſtores, ex relatione Alcidæ, jam norunt, quamlibet res ſit cujus recitatio poterit aliquo pacto lancinare ægritudine cor tuum. Maritus tuus Delius (formoſa puellarum,) ut inexorabilibus Parcarum ſanctionibus concluſum eſt, clauſit in mortem dies ſuos. Optimè novi, habere te, cur illum lamenteris & defleas, verum in finem omnis mortalitas obligata eſt ſolvere hoc tributum; quod ergo cunctis, tantâ rerum neceſſitate, cõmune eſt, non debet ſingulum aliquem enormi dolore afficere. Ne plores, puella formoſiſſima; viſcera mihi mea lancinant lacrymæ iſtæ tuæ, tam miſerabiles. Deterge nunc ocellos tuos, & lacrymas deſicca, conſolationem admitte mœrori tuo. Ne induas te luctuoſis veſtimentis, ne excedas modum planctibus, neque dolorum vehementiam penitiori animo admittas. Quippe in domo hâc meâ nõ eſt tolerabilis major æquo, aut nimius ſui, planctus; Et, quod

magis est, fata tibi de longè meliore fortunâ prospexerunt, quam cujus amisisse tibi Genium hoc luctu videris. Ad hæc, cum, quæ facta sunt infecta fieri nullo modo valeant, neque his ulla possint remedia vel Prudentiæ vel Sapientiæ, adhiberi, quid superest quam ut animo tuo imperes oblivisci omnium, quæ transierunt? Meæ autem erit Potentiæ, ordinare & disponere præsentia. Hîc eccum tibi amatorem veterem tuum, Sirenum, Cujus cor, per potestatem scientiæ meæ, & rationis ipsius suasu, quæ ad hoc ipsum obligatum tenet, tam mite nunc est, & mutatum, de rigore illo eduro & diuturno, in tam blandam temperiem affectionis in te pristinæ, ut in ipso mora prorsus nulla sit, quin in exoptatissimũ, & olim, & nunc, utriq;, matrimonium continuò conveniatis. Hoc, quod te rogo, est, citrà pervicaciam, obsecũdes voluntati meę, in re, quæ tantoperè te deceat; quamlibet enim intervenire videatur debitus marito recens defuncto, planctus, ne tam cito nuptiis alterius viri assentiri velis; nemo tamen poterit malè de hac tuâ obedientiâ, decreto meo præstitâ, loqui, ubi scierit meâ auctoritate confectum & properatum, ad
hanc

hanc faciem, hoc esse coniugium. Et tu, Sirene, quoniam incepisti apud animum tuum locum reddere laudabili & honesto Amori; perfice quod orsus es, & totam mentem eidem affectui largire; ut habeat jam effectum suum fortunatissimum hoc & optatissimum matrimonium, cui omnis cælestium siderum, chorus singulari quâdam favet Clementiâ. Porrò, omnes etiam vos cæteri, qui in amœnissimo hoc horto meo locum, & spatiũ, & copiã, habetis explendorum desideriorũ vestrorum, Excitate in veram lætitiam animos vestros; ordimini ludos exoptabiles, tãgite fides vestrorum Musicorum concentuum, exsultate amabilibus cantilenis, colloquiis suavissimis mentes vestras mulcemini, in honorem & memoriam, felicium horum & fortunatorum matrimoniorum. Finito sermone Sapientis Antistitæ, omnium animi in novã hilaritatem exsultare cæperũt, omnibus grata erant mandata Feliciæ, omnibus voluntas illius acceptissima, omnibus admirationi divina matronæ Sapientia. Montanus, manu prehendens Ismeniam suam, narravit ipsi, & ex ea vicissim audiit, putare sese jam adeptos te-

nere summam omnium votorum suorum. Inter Marcelionem autem & Alcidam, Sirenum & Dianam, nuptiæ conclusæ, &, omnibus festivis solemnitatibus adhibitis, nullo penitus ritu, aut ordine non servato, confectæ sunt. Cæteri, hilares tantarum rerum, tam fortunatis eventibus, magnâ carminum dexteritate testari gaudia sua cæperunt. Inter quos Arsileus, ex singulari affectu, quo eũ prosequebatur, & pro mutuo amore inter eos duos jam antiquo, ad sonum Lyræ suæ, pro Memoriâ novi matrimonii, Sireno suo hoc carmen occinere voluit Epithalamium.

Prata renata vigēt modo versicoloribus herbis,
Responsatq; cavis jucunda è saltibus Echo.
Iam Rosa blandum obolet, jam dulcia murmura venti
Inspirant ramis, urgetq; argenteus undas
Rivus; iö, dudum mœsta, date jubila genteis.
Tristia lætifico mutantes tempora cantu.
Formosæ festis Nymfæ exsultate Camœnis!
Nubila, clara dies, toto fugat axe; dolorum
Nubibus exutis mens splendida cernit Olympum.
Luscinia intendunt dulcis certamina vocis,
Suavia fons auget ridentis murmura aquai.
Postquam adeo veteres odiorum delet acores
Purus

Purus Amor, tædaque novæ nova gaudia portant:
Formosæ festis Nymphæ exsultate Camœnis!
Propositæ mentem quis nobis vertet ab alto?
Ut sua cæpta animus stabili de limite turbet?
Quis faciet contemta prius nos quærere vota?
Quis misero immittet felicia gaudia cordi?
Viscera nostra movens? facit hoc Felicia, Manto
Quod nequiit Thebana, potẽs Rationis & artiũm!
Formosæ festis Nymphæ exsultate Camœnis!
Felices nupti, vos ipsa Potentia cœli
Adspirat meliore aurâ, camposq; maritat!
Vestri nempe greges distendunt ubere caulas,
Duplicibusq; graveis mactant proventibus agros.
Non vos tristis hiems, non umquã tangat Egestas
Innumerabilibus vos copia mactet acervis.
Formosæ festis Nymphæ exsultate Camœnis!
Gaudia non ullo turbentur vestra tumultu,
Pulcra patres videat soboles in Nestoris annos;
Numquam non pleno stipet vos copia cornu.
Ipsi vos campi vos ipsa arbusta resultent,
Saxa sonent cantu, petræ atq; feræ, Orgia servent.
Omnia tam lætis redeant miracula tædis.
Formosæ festis Nymfæ exsultate Camœnis!
Dulciloquæ volucres recinunt sibi carmina vestra,
Blandificis mites adspirant flatibus Auræ.
Intuitu vestro, campi, saltusq; virescunt,

Et vestris ultro manibus nova germina portant.
Lilia, florenteisque Rosa, Narcissus amator
Atque Hiacynthus adest, & mille vocabula florum.
Formosa festis, Nympha, exsultate Camœnis!
Vbere vos multos pax annos Numine pascat,
Suspicione procul, constantes mutuo Amore,
Lætitia in summâ, tranquillâ mente fruentes,
Ipsa ignoretis Fortunæ immania facta.
Fama canat vestras ultra maria omnia laudes.
At mea rauca premat stridenteis tibia versus.
Formosa festis Nympha desistite Musis.

Cum finem Cantioni suæ dedisset Arsileus, generalis omnium animos de novo Lætitia invasit, quæ quidem quælibet etiã tristissimorum hominum pectora in hilaritatem excitasset. Personabat gaudiorum Camœnis totus Horti campus: Temperata Harmonia certantium, mirâ æquabilitate Musicorum instrumentorum, dulcissimo concentu aerem mulcebat, jamque videbantur floridæ arbores, dulce submurmurans Rivus, uberi aquarum amœnitate gratiosus fontis accentus, avicularum, undiq; spatia ætheris cantu complentium, Musica Voluptas, congaudere nuptialibus amantium festivitatibus. Cumq; jam bonum oppidò

pidò temporis ſpatium his lætitiæ negotiis fuiſſet inſumtum, & Feliciæ hora prandii appropinquare videretur, ejus imperio Epulæ ad ipſum fontis marginem exſtructæ ſunt. Illico, ut juſſæ erant Nymphæ, quæ neceſſaria erant convivio, luculenter expediverant; jam ſtabant ordine poſitæ Menſæ, jam triclinium juſtum compoſitum videbatur, quà denſior arborum convenarum lucus, calorem nimium mediæ diei, ſpiſſis ramorum umbris ſuperductis, exemerat: Conſederunt ita omnes, ordine à Felicia præſcripto, & convivium cæptum eſt nuptiale; pretioſiſſimis vaſis delicatiſſimas dapes copiosè miniſtrantibus. Finito, cum ſummâ Voluptate, prandio, repetita ſunt, non ita dudum intermiſſa, gaudia; inſtauratæ feſtivitates, Ludi reducti, ut ſequentis vobis libelli ſeries demonſtrabit.

FINIS LIBRI QUARTI.

C. BARTHI NEMORALIUM LIBER QVINTVS.

ADEò læto animo, ſuper recens ipſis obortâ felicitate, erant amantes iſti, cum quilibet id, quod ſummis votis tãto tempore fruſtrà exoptaverat, jã in cõplexibus & poteſtate ſuâ conſpiceret, ut omnium præteritarum ærumnarum facilè omnes,& pro ſe ſinguli, memoriam ponerent. Nos vero,qui iſtîc,extrà utriuſque fortunæ aleam,& ex tutô locô conſiderare & tormenta & præmia eorum, ſine metu noſtri periculi, poſſumus, cum expendimus, quanti unicuique horum conſtiterit ea felicitas, in quâ modo collocatos, deſcripſimus, pericula nimirum immania, animorum in facta & dicta efferationes, horrendis doloribus oriundas,quæque alia adverſi

adversi Amoris Tempestas fert, exhausta omnia & exantlata hiisdem, antequam optatum finem desideriorum suorum contingerent, opus erit; ut nosmet ipsos doceamus, nequaquam consultum esse, exponere se tot, tamque atrocibus, rerum fluctibus, quamlibet etiam certior nobis spes tenendi aliquando Portus affulserit: Quæ ipsa etiam nullo jam tempore non est incertissima, cum quotidiè videamus, vix unum aliquem potiri successu desideriorum suorum, ubi infiniti contrà alii, vi ventorum in naufragia irreparabilia auferantur, & post ærumnosam vitam, miserabili interitu testentur, nequaquam sapienter facere, qui se pelago Amoris infido crediderint. Quod uti verum est, ita indicasse modo sufficiat, Instat enim nobis prosequenda historiæ nostræ descriptio: Revertamur igitur, cum bono Deo, ad inspectionem ulteriorem Gaudiorum nuptialium, quæ in horto Feliciæ, post infinitas ærumnas, potitis sese invicem amantibus, celebrabantur; quālibet impossibile ferè fuerit per partes ea exsequi. Felicia, cujus imperio meritò

volentes omnes parebant, cujus officii erat ordinare omnia, & modimperare universo Choro, primo loco mandavit, uti Choream instituerent à prandio pastores, ad sonum cantionum, quas ipsimet invicem occentaturi, & instrumentis suis Musicis admodulaturi essent. Itaque ipsa quidem cum Eugerio, Marcelione, Polydoro, Clenardâ, Alcidâ, Felice, & Felismenâ, sessum se contulit, declaratâ prius voluntate suâ, iis qui saltationem ducturi essent. Processerunt ergo in medium universi pastores, Sirenus Dianam suam manu ducens, Silvanus Silvagiam, Montanus Ismeniam, Arsileus Belisam; & ita amabili membrorum temperie Choream omnium mollissimam instituerunt; non aliâ aut minore gratiâ, quam Dryades olim & Napææ solent, prodeuntes de nemoribus suis in spatium prati alicujus herbidi, quarum, amentorius ventulus, auro purissimo Arabico netas induvias, molli sustinet adflatu, ut per rubicundas vestimentorum telas, marmore omni nitidior membrorum color, videntium oculos admirabili spectaculo divinæ venustati externet: Non illi gesticulationibus multis, aut verborum quæsitis
blan-

blandimentis, quæ civilitas hodiè urbana censetur, tempus eximebant, neque disputatione longâ disceptabant, cui primus canendi locus deberetur, sed Sirenus, ad quem quodammodo jure spectare Principium hujus hilaritatis videbatur, quique impeditus hactenus tot hominum lætitiâ fuerat, quo minus præteritæ suæ dolentiæ seriem Dianæ quodammodo exprobraret, cujus memoria animo ejus nondum prorsus exemta erat, seque excusaret, ab omnibus, quæ suspicio amatoria ipsi imputare posset; cantione quapiam rem Dianæ proponere commentus est omnia, quæ pudore alioquin recensere prohiberetur. Itaque, non exspectato ulteriore ambitu, reliquis in eadem verba respondentibus, hanc exorsus est cantilenam canere.

Debebam sine conspectâ mori ego te, pulcra Diana;
Qui potui unam horam vivere, amans, sine te.
Blandus Amor subeat, cunctô mærore relicto:
Mærore infausto, faustus Amor subeat.
Si reminisci inhians ut te, mea maxima vita
Diligam, atrox toto pectore pellam Odium.
Ah metuo ne te amittam, moriens, mea Vita,
Qui potui unam horam vivere, Amans, sine te.

Dubio hanc cantionem animo Diana ex-

coepit, neque concludere facile erat, quid opinionis concipiendum foret? Quare ut antiquum illud, deferentis ipsam Sireni, Odium, prorsus novo isto succedente ardentissimo Amore, erat deletum & profligatum; & ipsius optimè animo propterea satisfactum, ipsaque se videbat satis recreatam ab omnibus aerumnis hactenus exantlatis, ita caussam non inveniebat, cur lamentaretur. Super secessu ejus & oblivione jam dicta, itaque cor suum sentiens omni jam prorsus tormento liberum, gaudiis undique novis circumfusum, ut doceret verbis laetitiam suam; & sollicitum Sireni animum reprehenderet, respondit ipsi hoc carmine:

Mens hilaris, suo Amore potita, in gaudia solvit,
Omnis abest dolor, & Laetitia omnis adest.
Non memini veterum, jam tota oblita, dolorum.
Non etenim hoc fausti regula Amoris habet,
Ut veteres subeant in laeta recentia fata
Tristitiae; felix Gaude, in Amore, Anima.
Haec bona sunt tibi quae spes spondet tempore tanto,
Omnis abest dolor, & Laetitia omnis adest.

Dum carmen hoc decinit Diana, ap-pulit ad fontem, ubi congregatus erat Cho-

Chorus iste, puella pastoralis, speciosa ad miraculum, quæ eadem horâ domum Feliciæ advenerat, cumque didicisset Antistitam in horto esse, illuc se contulerat, ut videret & alloqueretur eam. Cum itaque ad præsentem accessisset, genibus ante eam procubuit, manum osculandam petens: post ita locuta est. Incivilem audaciam meam, ô Domina, quod, ignota & invocata, tam repens huc intrarim, excusare aliquâ, puto, ex parte poterit desiderium, quod diu ingens habui videndi & salutandi te primum, deinde & maxima necessitas mea, quæ me ad aram patrocinii tui confugere, & opem à Sapientiâ tuâ celebratissimâ petere coegit. Exest Cor meum grandissima ærumna, cujus remedium in solius tuâ manu situm est: eam uti tibi ordine recenseam, & medicandam proponam, aliud tempus, Domina, exspectare satius videtur, hoc enim loco, & hac die tristitiæ aliquam historiam tractare magnum piaculum meritò habeamus. Erat etiamnum Melisæa (quod vocabulum habebat Pastoralis virgûncula) genibus ante Feliciã acclinis, cũ visus est per porticum quampiã hortum intrare pastor,

alius, & summo studio properare ad Fontem; quem puella conspicata: Ista, inquit, est ærumna illa, tam gravis mihi & odiosa, quâ ut liberer, ad genua tua confugi, ô Domina. Cum dicto pastor ille, (Narcissus nomine) adfuit & ipse loco, ubi Chorus iste animum oblectabat: factis itaq; sollemnibus civilitati ceremoniis, incipit de virgine Melisæa, multa atrocia Feliciæ conqueri, in præsentiâ ejusdem, ut nimirum ab eâ miseris torqueretur modis, tantâ equidem crudelitate ut nec unicum quidem verbum ex ore ejus impetrare, in benignam aliquam responsionem, posset. Eâ quidem solâ de caussâ itinere longinquo, de remotis locis istuc se venisse, persequentem illam, nec ulla tamen ratione cor ferum, & animum ejus barbarum, ad colloquium inflectere valere. Jussit surgere Melisæam Felicia, & verbo inhibens odiosas tempori & loco contentiones: Non est nunc, ait, spatium audiendi nobis longas vestrarum rerum historias; tu pro re præsenti, cape manum Narcissi, Melisæa, & Choream istam junctim ambo intrate, quod superest suo tempore à nobis dispicietur, &, uti copia erit, remediabitur. Non potuit contradicere man-

re mandato Antistitæ, puella; itaque secuta manu ducentem Narcissum, Choream, uti jussum erat, intravit, saltatura, ut reliquas videret. Tum fortunata nunc, ex nuper infelice, Ismenia, ad quam ordo cantionis venerat, gestu & vultu præferens internam animi lætitiam, quam post tot adversitates vix capiebat ipsamet, ita inciniuit.

Tam mî animum, felix hæc Gloria, Lætitiâ auget,
Vt mirer nullo, mille mala, in numerò;
Quæ me, exantlantem, duxerunt hæc bona tanta
Possessum, ô nova Lux, ô nova Prosperitas.
Ille morabatur, ego eum exspectabam, in Amore;
Nunc cum illo ex voto est nostra potita Anima.
Lætitia alma morani compensat mille Leporum.
Si ponenda mihi nunc Ratio ad numerum est,
Nili equidem facio tot millia magna dolorum,
Quæ mî istam ingentem Lætitiam extuderūt.

Ismenia, & hæc canens, & alioquin quodcunque aliud agens, numquam oculos avertebat à desideratissimo suo marito Montano; Ille verò, utpote nonnihil efferatus animum memoriâ insidiarum, quæ tanto cum tempore, cum summâ molestiâ conjugis suæ, exagitaverant, non audebat illam contrà tueri, nisi furtim, & velut rapto, cum videlicet Choreæ ordo posceret

ut obverteret illa vultum, & ita inspici posset, ut non sentiret ipsa quærentem: Et ausus quidem erat aliquoties eam rectà contueri, sed confusus pudore, quem ergà eam habebat, & victus splendore radiorum ex oculis amasiæ promicantium, qui cum penitissimâ affectione Amoris candididissimi, obtutum ipsius refutare videbantur, non potuerat persistere, sed humi fixis luminibus cedere luci majori coactus fuerat. Quod cum diutius ferre, miser, amore conjugis ardens, non valeret, & ne tantum temporis à deliciis ejus perderet, mittere decrevit ad eam cantionem aliquam suam, indicem purissimi ignis, & ut in illâ omnes spes suas poneret. Sic itaq; cecinit.

Verte tuos aliò, virgo ô pulcerrima, ocellos,
Sin, metuo in mortem, ne te ego conspiciam.
Namque tui gemini, claro me lumine, Soles,
Quamquã in te vivã, dũ inspiciũt, perimunt.
Ars oculorum hæc est, si me his, pulcerrima, cernis
Ah metuo in mortem ne te ego conspiciam.
Vt scopus ad telum, nix Solem, Nubis ad Austrũ,
Cera ignem, mea sic in se anima illiqaitur
Cum tua Lux contrà est, oculis si me adspicis istis:
Ah metuo, in mortem ne te ego conspiciam!

Cernite

Cernite Amor quid agat, quid fors disponat in illo:
Ex mercede meâ me nova Pœna premit!
Vita mi in his oculis posita est: si me adspicis illis,
Quam metuo in mortem ne te ego conspiciam!

Melisæa, quæ satis, contrà voluntatē animi sui, hactenus cū Narcisso Choreā duxerat, indignatione percita, voluit vindicare molestiā suā, amarâ aliquâ cantiunculâ, itaq;, ad argumentū alludens pœnarum & mortium, in quibus vivere se semper pastor ille ipsius caussâ contestabatur, ut homini ægrè faceret, & insultaret, sic cecinit.

Dolor, inficete Pastor, in caput tuum,
De quo loquare, recidat.
Ego Amore nolo quempiam occidi meo,
Vt ipsa propter eum mori.
Sic ergo vivam, te nec adspiciens, neque
Amore tu nostro oppetas.
Ego nolo ames me, nec te amare ego volo,
Nec intuerier quidem.
Vti tu fateris perimi Amore te mei,
Sic ista sit finis, volo.
Ego Amore nolo quempiam occidi meo,
Vt ipsa propter eum mori.

Non mediocri tormento adfligebatur miser Narcissus, crudelem cantionem istam amatæ tantopere à se puellæ audiens; ta-

men animum suum confortans, spe boni, à Feliciâ non planè negati, & Constantiâ & Virtute, amantium affectus comitari consuetis, sese obmuniens, respondit in hæc carmina, veteri cantioni novos jungens, versiculos.

Si vos amari non juvat; tamen meum est
Amore non desistere.
Molestia illa te, dum ego vivam modo,
Numquam, cruenta, deseret.
Patiare quæso, cum mali tantum feram,
Queri dolores efferos.
Dum se voluptas compleat tamdem tua,
Vt ego occidam flammis meis.
Quod ferre si non sustines planctus meos,
Infamis ut hoc nomine es.
Molestia ista te, dum ego vivam modò,
Numquam, cruenta, deseret.
Si, nosse ceu te, fugere sic liceat, velim
Desinere questus flebiles.
At, dum te amabo, desinam numquam queri,
Sic ista perpes cantio est.
Molestia ista te, dum ego vivam modo,
Numquam, cruenta, deseret.

Tam obstinata erat in crudelitatem suam Melisæa, ut vix finem passa sit dare carmini suo Narcissum, quin, ultima ejus verba involans,

volans, ne quis alius intercinere quid aliud posset, in hæc vicissim carmina erupit.

Insane amandi pastor, hoc malum mihi
Consilium inire diceris.
Quod tibi malum in molestiâ creet meâ,
Amans abhorrentem tui.
Servare tibi Cor hoc tuum decreverat,
Tam triste, tam vilis pretii.
Postquam illa renuit capere, cui te dictitas
Dono dedisse perditum.
Quæ te odit illam ne sequare, si sapis
Aliter, malum sequeris tuum.

Non passus est Narcissus transire sine responsione Melisiæ cãtilenam, itaque civilitate maximâ, & gratiâ singulari vultum gestusque componens, ita reddidit suam ipsi injuriam; veteri cantioni novos denuo applicans versiculos.

Postquam ira vestra sæva, mi voluit malè,
Numquam mihi volui benè,
Ne bene quid illi velle dicerer, cui
Mea vita tu, velles male,
Potius mihi esse pessimè velim, quam uti
Sit bene, cui tu vis malè.
Sepultus odio, morior, oblitus mei,
Et omnibus meis, tuo.

Contentus ipse, te quoque iratâ mihi,
Semper fui fato meo.
Quamquam dolore nuspiam carui malo.
Ex quo me, amara, conficis.

Tantæ delectationi omnibus erat disceptatio Melisææ & Narcissi, ut universa diei nuptialis lætitia, multum hoc etiam nomine augeretur: neminem tamen etiam non malè habebat ejusdem puellæ crudelitas, & miseri pastoris non mediocris exinde dolor, cui compatiebantur pro se quisque. Postquam canendi finem fecisset Narcissus, omnium oculi in Melisæam conversi sunt, exspectantes iteratam ejus responsionem: Tacebat autem illa, non quod deessent ipsi, crudelis ejus generis, aliæ insuper cantilenæ, quibus concipilare pectus misero amatori potuisset, sed quod nollet quoquo modo molesta esse tantæ hilaritatis collegio. Silvagia quoq; & Belisa oratę sunt uti & ipsæ cantitarent, excusationem autem eam prætulerunt, non esse sese aptas tum ad id negotium. Bonum vero factum sit, Diana respondit exire vos convivio sine solutâ symbolâ! Hoc quidem ipsis, ait Felismena, nequaquam nos assentiemur, quoniam non parum nostra interest au-

dire voces tam delicatas. Nolumus, inquiunt illæ, intermittere servitiis nostris vobis adesse, hac festivitate nuptiali, secundum valentiam nostram; erit itaque paullum beneficium, excusatas nos habere, ne ad canendum adigamur, consideratione cæterorum officiorum, quæ vobis præstare in aliis expeditionibus non detrectabimus. Tum Diana: Ex meâ parte, nequaquam ego vobis remissura sum canendi officium, nisi qui intercesserint, qui vestro nomine id expediant, quod jure suo & ordine poscit collegium nostrum. Quis melius hoc poterit, illæ respondent, quam Silvanus & Arsileus, conjuges nostri? Optimè sentiunt puellæ istæ, inquit Marcelio; &, meo arbitratu, conveniens fuerit ambos eos unam canere cantilenam; alterum ordiendo, alterum versibus respõdendo; ita enim labor quidẽ ipsis decreverit, nobis autem sese auxerit delectatio. Omnes indicarunt magnoperè gratum futurum hoc genus succentionis, quippe quo melius quã ullo alio, sese exserat vivacitas & acumen ingeniorum, interrogando videlicet, & respõdendo ex tempore. Itaque Silvanus & Arsileus confessi

sese ratum habere hoc iudicium, in habitum se canentium componentes, Choream simul instaurantes, ita exorsi sunt.

SILVANVS.

Pastor tacere durum, est!
Cane lætum, iô, quid ex re.

ARSILEVS.

Breve gaudium meum sit
Si possim id eloqui isthic.

SILVANVS.

Sit Maximum, inde partem
Poteris brevem explicare.

ARSILEVS.

Tam celsa facta dictu
Ordirier timori est!

SILVANVS.

Iam finis ipse nobis,
Notus tuorum Amorum est.

ARSILEVS.

Quis finis? abnuant se
Cum prima vota dici?

SILVANVS.

Tamen minus decoro est
Tacere tanta velle.

ARSILEVS.

Mens passa sola, sola
Quoque sentiat medelam!

SIL-

SILVANVS.

Communicata nulli
Eviluere Vota!

ARSILEVS.

Aequalia illa nostris
Vbi sint, negent reponi.

SILVANVS.

Tam magna corde vestro
Queî gaudia attinentur.

ARSILEVS.

Capit illa, quod malorum
Tulit illa tanta monstra.

SILVANVS.

Tamen impotens latere est
Felicitas beata.

ARSILEVS.

Quo major est, minus se
Gaudebit explicari.

SILVANVS.

Iam dum tua esse per te
Scio publicata Vota.

ARSILEVS.

Me dictito beatum;
Sed queî, tacere praestat.

SILVANVS.

Cupit ipsa, sique prodis
Fortuna, quando summa est!

ARSILEVS.

Potius mihi illa parva est,
Quam carmina assequuntur.

Amplius hoc genus carminum dicturi erant pastores, cum, ex dispositione Feliciæ, ad fontem venit Chorus Nympharum, quarum quælibet, Instrumentum Musicum pulsans, mirificâ dulcedine gratiosum valdè tumultum ciebant. Chelyn ista tangebat, nablium altera; alia tibiam suavissimâ temperatione vocis inflabat, erat quæ delicato calamo fides molliter resonantis citaræ verberaret, alia quæ lyræ chordulas in amabilem accentum setarum ductibus stringeret, nonnulla cymbalis aerem, nonnulla & fistulis diversa in eamdem Harmoniam sonantibus, commulcebant. Universæ autem Musicæ sonus tam blandâ & optabili suavitate contemperatus erat, ut externaret rei cœlestis stupor quidam omnes audientium animos. Vestitæ erant Nymphæ istæ ad miraculum splendide, quælibet suo proprio colore, omnes auro micantiores capillorum fluctus ventis differendos laxaverant; capitibus gerentes corollas & sertas, Rosis, atque floribus speciosissimis, au-

rois argenteisque lemniscis, consertas. Pastores, tantæ formositatis Chorum ad se contendere videntes, omiserant Choreas suas, & suo se quisque loco sessum abstulerunt, summâ attentione animorum, in harmoniam admirabilem, tam variorum, & tamen in idem consentium, instrumentorum: Quæ, accedente delectabili vocis virgineæ admodulatione, novis & hactenus inexpertis gaudiis percellebant mentes auscultantium. Et in eo jam erant, cum ex improviso transverso itinere adfuerunt aliæ sex Nymphæ virgines, vestitæ bombyce rubentissimo, aureis argenteisque undique telis scutulato, capillos in orbem capitibus circumplexos, reticulisque minutis, de filamentis auri Arabici, coactos in tutulos, ferentes, fibulis suffixos Smaragdinis atque Hyacinthinis; frontibus earumdem maximi pretii fabberrimè elaborati Adamentes resplendebant. Crura cothurnis coloreis, subtilissimè auro inductis, emunierant; manibus singulæ arcum, humeris, cum sagittis, pharetram, gestabant. Hoc habitu choream ducere instituerunt, ad sonum Musicæ quã modo diximus, Harmoniæ; tam luculento ordine,

& agilitate tam dextrâ ut attonitos omnia facerent spectatores. His ita occupatis exsilit repente de proximo vepreto Cervus candidus, nigris maculis undique variegatus; quæ, certis spatiis candori interlocatæ, speciem animantis reddebant pulcerrimam. Cornua ei de auro puro videbantur, altissima, & plurimis ramis dispreta. Ad summam, talis hic erat, qualem omni suâ arte fingere potuerat Felicia, ut voluptabile spectaculum convivis suis præberet. At viso Nymphæ illæ cervo, eum in medium Chorum suum recepere, Choreasque ad sonum Musicalium instrumentorum nullatenus omittentes, maximâ festinatione ceperunt illum sagittis petere; qui, observato Musicæ sono, in orbem corpus ad cavenda tela, ex arcubus emissa, dexterrimè circumagebat, saltibus, & subsultibus suavitatem spectaculi commendans. Quo ludo bono tempore deluso, celerrimâ fugâ fora per patentem proximè porticum se abripuit; eam Nymfæ clamore, cursu, & sagittis prosecutæ simul bono cum delectabili tumultu erupere, quem pro se quisque acclamatione pastorum & puellarum augebat: mirificè omnes tam

eximio

eximio ſpectaculo exhilarati. Eodem momento finem etiam canendi Nymfæ fecere. Sapiens autem Felicia ne huic etiam ludo deeſſet utilis vitæ inſtruendæ, aliqua ſententia, periculum factura, an quiſpiam præſentium intelligere potuiſſet, quid ſibi voluerit ſcena hujus miraculi, ita Dianam allocuta eſt. Formoſa puellarum, poteriſne ediſſerere mihi quid ſignificaverit hæc tã pulcri iſtius cervi noſtri venatio? Ego quidem tantam in me Sapientiam non invenio, reſpondit illa, ut poſſim adſequi ſubtilitates ſpeculationum tuarum, aut ænigmata inventionum exponere. Itaque tibi, ait Felicia, rem enarrare volo, quid ſub iſto ſpectaculo latere prudentiæ voluerim. Cervus eſt imagò Cordis humani, formoſi in delicatis ſuis cogitationibus, & divitis atque opulenti in tranquillitate potitorum deſideriorum ſuorum. Offert hoc ſeſe affectibus mortalitatis, qui conficiunt id mortiferis ſagittis. Verum, cum judicii ſui dexteritate, obvertens ſeſe in diverſas partes, & honeſtis morum bonorum exercitiis ſtudens, cavere, (non minimo tamen labore) poteſt ictus undique ingruenteis, telorum tam immanium. Cum vero ma-

ximè jam persecutio illa fervet, fugiendum ipsi est maximo annisu, quo demum pacto prorsus poterit tam atroce periculo liberari, quamlibet non omissuri sint, affectus illi perditi, persequi fugam abeuntis, & adhærere etiam nolenti, donec tamdem penitus effugerit hortum vitæ hujus. Et quomodo, (Diana inquit) potuerim ego adsequi, tam occultum & prorsus difficile ænigma, quæ interrogatiunculas, & gryphos pastorum, quamlibet longè intelligi faciliores, numquam ferè divinare valui? Ne te deprecies tantoperè, intercedens Silvagia ait, contrarium enim in te vel ego experta sum, cum nihil umquam tale propositum fuerit, quod tu non summâ facilitate solveris. Satis nobis Temporis est, subjicit Felícia, ut in rem præsentem venire possimus, neque hæc festivitas minus nobis gaudiorum dabit quâlibet alterâ. Proponant singulæ vestrum unum ænigma, novi enim ego omnibus satisfacturam Dianam, declarando omnia. Res cunctis optima visa, præterquam Dianæ, quæ nequaquam tantam sui fiduciam habebat, ut se tam arduo negotio parem putare posset; tamen,

ne in

ne in quoquam refragari velle Feliciæ videretur, & ut gaudium daret Sireno, quem cupere id prorsus sentiebat, recepit demum onus, quod omnium existimatio ipsi imponebat. Silvanus, cujus in ænigmatis proponendis inclyta erat fama, primum locum judicio collegii totius tenuit; qui ita mox locutus est. Optimè novi, Puella formosissima, satis tibi ingenii & Sapientiæ inesse, rebus quibuslibet obscuris explanandis, neque quicquam tam penitus latere, quin acumine tuo facilè id eruas, non tamen omittam interrogare te, ut vigor ingenii tui habeat quo se manifestiorem faciat omnibus. Igitur dicas mihi velim, quid significetur hoc ænigmate.

Pastori puero vidi junctam esse puellam,
Aridam, uti multo Lignea Sole sudis.
Corpus ei cinctum est oculis plus mille, movere
Linguam nulla potest, est tamen illa loquax.
Sursum vis venti trahit hanc, retrahitque deorsum,
Stat tamen, & nullum nota movere pedem est.
Oscula cum dat Amator, Amore haud lætus iniquo,
Illa dat in planctus carmina prona novos.
Quo magis os olli puer admovet, hoc magis illa
Clamat, ut audiri velle procul cupida.

Lumina nunc aperit, nunc claudere lumina certat,
Cerne labor quantus cogere sit puerum!
Nempe puer quando victa dabit oscula, mutus
Ipse erit, illa modis garrula mirificis.

Hoc quidem ænigma, subjicit Diana, quãlibet benè sit acutum, mihi quidem non multum negotii fecerit. Te ipsum enim memini audire sententiam ejus enarrantem, ad fontem PLatanorum; cum nulla puellarum tum præsentium adsequi eam posset, tute nobis declarabas, puellam esse sambucam aut Utriculum cum fistulâ pastoralem, quem ille inflet; adjungens particularem omnium ejus membrorum applicationem ad propositam quæstionem, Risum omnibus movit oblivio Silvani, & constans Dianæ memoria admirationi fuit; à quâ uti se vindicaret, Silvanus, simul excusaturus errorem suum, subridens & ipse; Fateor, inquit, oblivionis nonnihil hîc intercurrere; neque tamen quisquam hanc illi æquare poterit, qua non ita pridem Sirenum suum Diana nostra prodiderat. Vindicasti te, respondit Sirenus, verum melius cecidisset ista iracundia tua, si Oblivio ista sponsæ meæ in alium, quam exoptatissimum

mum

mum hunc, quo modo juncti fruimur, finem desivisset. Sufficiant hæc, interveniens Silvagia ait; omnia enim benè dicta sunt. Tu vero, Diana, responde mihi ad quæstionem hanc quam ego experiri volo an obscurius paullo loqui possit, quam ista Silvani. Sic autem sonat isthæc.

Vidisse sepem me recordor quamquiam,
Alto elevatam in aere.
Quæ culta pulcrè, quæ rigata sanguine,
Florebat herbis plurimis.
Illinc revulsam solius tactu manus,
Cordatus & sapiens homo
Eam reliquit pontis in viciniâ,
Querulam, dolentem nil tamen.

Diana ad sponsum suum conversa; non reminisceris, inquit, Sirene, audivisse te Ænigma istud eâ nocte, quâ apud cognatum nostrum Iranium diverteramus? Non reminisceris, recitasse illud nobis Marontium, filium Fernasi? Certè, inquit Sirenus; non autem sententiæ ejusdem. Ego autem, reddit Diana, & solutionem ejus memoriâ teneo. Dicebat sepem eam esse caudam Equinam, qua evulsæ setæ aptantur pulsandis lyrarum chordis, quæ sonum exinde dant, quamlibet nullos patiantur dolores?

Ita esse confessa est Silvagia, & illum ipsum Marontium, auctorem ænigmatis, sibi id dedisse commendatum bonitatis, quamquam & meliores quæstiunculas se diceret habere. Sane, inquit Belisa, sunt aliæ omnino acutiores tales, quibus licet accenseas eam, quam modo ego propositura sum: Attende animum Diana, vix enim evasura videris, quin capiaris hâc vice. Ista autem est quæstio nostra.

Dic mihi quæ sit avis, quæ, cum volet ardua semper,
Semper in uno eadem stat tamen apta loco.
Quo cupit, hæc, penetrans, uno maria omnia transit
Impete, cælum ipsum cum lubet evehitur.
Fixibilis non est; qui discere volt eam, is horâ
Saltim unâ sapiens qua tenet hanc, fuerit.
Nulli aliter capienda. domus, ubi degit, ocellos
Solis esto frui denique parietibus.

Infelicior quidem ô Belisa, Diana tum inquit omnibus hactenus propositis mihi, tua hæc est quæstiuncula. Illarum enim fortè nullam adsecuta fuissem nisi antè declarari audivissem: Tua vero hæc talis mihi obvenit, ut simul audita & intellecta fuerit: Id equidem inde contigisse existimo

existimo quod adeo facilis & obvia sit perspici, uti à quovis ingenio, nullo labore, possit deprehendi ejus sentẽtia. Certe evidens est scitu, avem illam, quam tu dicis, Cogitationem humanæ mentis esse, quæ summâ celeritate volat, neque ab ullo visa umquam est, sed coniecturis modò, de vultu, & membrorum habitu, ductis, aliquando deprehensa. Victam me agnosco, Belisa respondit; neque habeo quod dicam amplius, nisi quod voluntati & arbitrio me tuo totam submitto. Ego te pulcre vindicabo, infert Ismenia, uno meo ænigmate, quod scio, etiam prudentissimis pastoribus, maximos labores dedisse; Quod ubi tibi proposuero, Diana, non credo te tam felicem in ejus expositione futuram, quàm fuisti in levioribus illis, hactenus, recensitis. Id tale est.

Dic quis magister ille, cui Dominus suus
Servire rite cogitur?
Vt fatuus ille fixus est uni loco,
Nec se ipse quopiam movet:
Ad magna dexter, nec tamen sensûs capax,
Sine, litteratus, litteris.
Cum me prope est, quid autumet, benè sentio,
Nec audio quicquam tamen.

Tanta hujus est Sapientia, ut, nihil loquens,
Me mille rebus instruat.

Felicem me arbitrarer, Diana respondit, superatam à te fateri potens, ô amatissima Ismenia: Verum cum jam dudum sim tibi speciositate, & infinitis aliis virtutibus, non mihi pro magno habebitur, vincere te explicatione propositæ vicissim quæstionis, qua me compeditam abducere voluisti. Alter jam annus vertitur, ex quo Lugdunensis quidam Medicus domum nostram venit, curaturus Patrem meum, morbo quopiam tum decumbentem. Ei cum in manibus aliquando librum quempiam viderem, tuli illum homini, & me ad legendum composui. Tum in memoriam ducens, quanta mortalibus utilitas ex hoc genere monumentorum proveniret, dixi, videri mihi mutos eos magistros perhiberi posse, qui, citrà vocem ullam suam, tantam nos copiam bonarum rerum docerent. Ille, rationem meam laudans eidem proposito hoc mihi ænigma recensuit, quo commendatio singularis librorum artificiosè conclusa est. Verâ veritate, inquit Ismenia; non est homo natus qui te acumine ingenii superare possit. Ad minimum vix

vix ulla jam ex nostro choro supererit, satis animi habens, ad provocandam jam virtutem tuam; non tamen hoc de istis Nobilibus fœminis dixero, quibus nescio an parata etiam arma sint, ad confligendum tecum. Alcida, quæ eousque tacita vacaverat audiendis Musicis concentibus, spectandis ludis, & Choreis pastórum, & intuendo Marcelioni suo, voluit tum & ipsa periclitari duelli talis eventum, dicens. Postquam pastorales istas puellas superasti, Diana, non videtur culpâ cariturum negotium, si nos noluerimus tentare aleam ejusdem congressionis tecum. Itaque & ego tibi gryphum aliquem solvendum proponam, quamvis penè jam dum certa, eâdem te facilitate cum cæteris eum quoque divinaturam; tamen experiri sedet. Docuit eum me Magister quidam navis cum Neapoli maritimo itinere Hispanias peterem; commendavi verò memoriæ, quia satis mihi pulcer videbatur, factus in hæc verba.

Quis umquam equum vidisse se dicet mihi,
Qui, sorte conditus novâ,
Numquam comedit, sustinetur alite
Vento, cui par cursitat?

Miracula magna conficit, cursu effero,
Adigitque pectus horridum,
Sua fræna proprio habens recepta viscere,
Itinera præscripta obsequi.

Paullùm cogitabunda, post auditum hunc scirpum, Diana, permansit, perpendens & exigens animo necessariam explicationis seriem, partesq; diducens, enarrationi applicans. Tamdem conclusâ enodatione ita prolocuta est. Cõveniebat, ô formosissima Domina, in tuâ potissimũ manu relinquere victoriã, quam videbar de istis Nymphis pastoralibus isthîc cõsecuta esse, cum, quicunq; se tibi victum fateatur, nobilissimo intellectui, & subtilissimo iudicio tuo subditus, magnam gloriã in ipsâ utiq; traditione Victoriæ apud te inveniat. Itaq;, si per Equum istum tuum aliud quid, quã pelagia Navis, intelligendum est, confiteor ego superatam me ænigmatis tui subtilitate, explicationem eius excogitare non posse. Satis equidem, Alcida respõdit, clarior res est me solutione tuâ victam esse, quam te grypho meo, cum confessa nõ intelligere, tam perspicuâ illum veritate explanaveris. Cõiectavi, inquit Diana, & si res tacta est, non scientiæ meæ, sed felicitati fortunę, divina-

tioni

tioni faventis, successus negotii rescribendus erit: Ipsa enim in vacuũ augurata sum, nequaquam certa Veritatis. Tum Alcida. Nihil non sperare oportet quemlibet de tã felici conjectrice, cujus judicium, tam exquisitũ, omnibus facile obscuritatibus elucidandis superererit. Nũc velim exponas nobis etiã, o divinatrix sagacissima, ænigma aliud, quod Clenarda, germana mea novit, nequaquã vulgare nobis visum: Neq; tamen affirmare possim, an ea adhuc memoria id habeat: Conversa sic ad Clenardam; facias rogo hanc, soror, gratiam nobis, ut puellæ isti sapientissimæ tuum quoq; illud ænigmation proponas, quod in civitate nostra meminisse potes obtulisse te quondam Berintio & Clomenio, agnatis nostris, cum domi Elisoniæ in colloquium convenissemus. Et volens quidem, Clenarda retulit, non enim dum memoriâ excidit; post, paullum commorata, hoc modo quæstionem suam in medium dedit.

Dicite tres cubitos qua cum sese elevet alto,
Numquam, avis, è patriâ surgere possit humo.
Triginta pedibus nitens, subit, & descendit,
Implumesq; alas, aëra pulsat, habens.

Non comedit, non, illa, bibit; cantatve, gemitve;
Vicina horrendo est semper ea interitu.
Saxa vomēs ferit illa homines, misera, & captiva,
Humanis tamen hæc gaudet amicitiis,
Continuis assueta malis, raptuq;, neciq;,
Quos perimit diris prodiga condit aquis.

Ad hoc Diana. Non foret, fateor, meæ opis, divinando hunc gryphum tangere, si citra explicationem ejus, alibi à me auditam, foret; recensuit autem eam mihi pastor quidam de pago nostro, qui navigaverat aliquando. Non satis scio an memoria bonæ etiam fidei sit, tamen puto ab eo dictum, Navim intelligi, quæ Galera vulgo nuncupatur: Quæ, in medio mortiferarum undarum constituta, semper interitui vicina est; pariter assueta raptibus, mortuos projiciens in fluctus ponti; pedes habet suos sibi remos, alas, velorum expansorum sinuosa volumina, Saxa quæ projicit, Catapultarum & Ballistarum ignem vomentium globi sunt. Nil superest, Clenarda respondit, quam ut, in orbem omnes uno censu consitæ, herbam demus junctim Dianæ, ut nulla ex nobis non victa sit, & nulla gloriari præ cæteris possit. Ita vivam, optima Diana, ut excellens istud ingenium

nium tuum, & Sapientia ferè incomparabilis, mirificè nos afficit, & in admirationem tuarum virtutum rapit! Neque video præmium, quo remunerari tam insignia merita tua possit fatorum favor, præter unum hoc, quod conjugio te tradidit Sireni. Hæc atque alia colloquia, & civilitatis exquisitæ exercitia, intervenerant nuptialibus festivitatibus, cum Felicia, contemplata Sapientiam, civilitatem, Gratiam, venustatem, & Æquabilitatem blandæ humilitatis in eâdem Dianâ, quibus virtutibus & ipsa velut attonita facta fuerat, detrahit digito suo annulum pretiosissimum, gemmâ ornatum commendatissimę bonitatis, quem longo ipsa tempore gestitaverat, eôque munerata eam, in recompensationem dexterrimè expediti officii, dixit: Hoc tibi munusculum Diana, puellarum decus, pro testimonio serviat Amoris mei, obses voluntatis meæ, quâ nihil me non tui caussâ quandoque facturam, spondeo. Custodi istum annulum diligenter, & benè serva; erit enim tempus cum magna tibi ex eo prodibit commoditas. Ingentibus gratiis ob tam splendidum munus actis, Diana, manibus Antistitę osculum tu-

lit; idem itidem fecit & Sirenus: Atque hic, finitis jam ceremoniis istis, dicere orsus est: Unam solam rem observavi in quæstionibus hîc ornatissimè propositis hodiè, cuius rationem non video; nimirum solas fere mulieres ius proponendarum earum sibi usurpasse, mussantibus viris; qua quidem re confessum & demonstratum hi fecisse mihi visi sunt, imparem prorsus in delicias tales intellectum esse virilem muliebri subtilitati. Adhæc Felix, cavillabundus: Ne mireris, Sirene, superiores nobis subtilitatibus talibus esse fæmellas, cum cæteris infinitis virtutibus tanto à nobis spatio relinquantur, ut nulla sit prorsus comparatio. Non tulit cavillum Felicis Belisa, arbitrata, ut æstimare licet, seriò talem sexui notam inducere velle hominem; itaque mulieres propugnabunda, sanè, inquit, Domine Felix, cupimus nos superari à viris, & eô ipsô demonstramus excellentiam nostram, quod spontè, & prorsus non coactæ, subiicimus nos voluntati vestræ, qui meritis vos vestris superiores esse frustrà argutamini. Non enim desunt sexui nostro fœminæ, quæ, dubiâ palmâ, optimis

mis etiam comparari de vestro possint genere: Quamlibet enim abscondatur aliquando Aurum, non desinit tamen secum servare pretium suum. Veritas verò tantæ est virtutis, ut adigat vos etiam celebrare laudes nostras, qui alioquin profitemini contemtores nostrorum decorum. Non erat sanè tuæ mentis, Florisia, puella pastoralis, insigni Sapientiæ & Ingenii famâ; quæ quodam tempore, in nostro pago, congregatâ tum, celebri nuptiali Epulo, magnâ pastorum, longè & propè habitantium, frequentiâ, ad sonum Lyræ & Cymbali, scitè à duobus eâ gratiâ opilionibus, attemperatorum, cecinit in Laudem & Defensionem Muliebris generis cantilenam tantæ suavitatis, ut non solum mirificè ea sexum nostrum afficeret, sed, quamquam ad vivum inibi tacti, omnes etiam præsentes viri eam insigniter commendarent: Quod si perstiteris pertinacius in proposito tuo, nō sanè deterrebit me ulla molestia, quin suis illam tibi numeris hîc occinam, ut discas aliquà melius sapere. Risum omnibus movit stomachabunda Belisæ intercessio, & iocis ea materies nō paucis ultrà citràque data est. Ad finem optimus

ſenum, Eucherius conſentiente patri filio Polydoro, ne occaſionem fruendæ tam gratioſæ Muſices amitterent, quam quidem tum de oratione Beliſæ ſperare poterant, ipſi dixêre. Beliſa formoſiſſima, optimo, ſi cuipiam, jure, ſexui veſtro debetur talis aliqua defenſio; neque quiſquam de noſtro erit contubernio, qui non ardeat cupiditate audiendæ Cantionis illius, de quâ modo ſermocinata es, notâ quippe omnibus ſuavitate vocis tuæ, quam tali materiâ canentem auſcultare poſſe, ſanè fuerit voluptas maxima. Tum Beliſa; non detrecto operam, modo Deus faciat revocare memoriâ poſſe integrum carmen; ſed occipiam certè, interim enim dum primos cano, ſpero ſponte mihi ſubventuros cæteros verſus. Cum dicto, Arſileus, qui conjugem ſuam ad canendum ſe componere, viderat, occupatâ cytharâ ſuâ, invitavit vocem; Et ita junctim incinere cæperunt Floriſiæ carmen.

Ferox Iambe, turbida arma concrepans,
Prodi è latebris hûc tuis.
Terribile ſævo claſſicum vibrans ſono,
Inſurge virtutem in tuam,

Linguam

Linguam acue dictis, Spiritum in pectus rape,
Irata torquens carmina.
Gens quippe bruta, inscitiam sequens suam,
Muliebre diffamat secus.
Quae dicit illa, ex te audiat, cum fanore,
Meretur ut tantus furor.
Tu factus, usus mentiendi, quem malâ
Excaecat, assuetudine.
Superba rebus de tuis dicta aggerans,
Ridiculus iracundiâ,
Quae mala profari in rem potes tanti preci
Nisi ut ipse tibi dicas male?
Vna haec mulieri grandis ignominia est,
Putare si rectè voles,
Monstrum quod illa te, malum, partu edidit,
Malediceres matri ut tuae:
Si te, tuique simile, delirum genus,
Non pareret illa masculum,
Nemò sit, ipsam qui molestiâ gravans,
Tali strepat mendacio.
Sic illa corvum exclusit, oculos ut suae
Genitricis unguibus eruat.
Quid, ut parentis optimè officium ferat,
Coniuxque sit Fidei bona,
Virum tulisse comparabile autumes,
Matri & marita nobili?

Quâ mente, Curâ, queis in ægrimoniis,
Sobolem educat mater? malâ
Officia cuncta quæ rependit gratiâ,
Duplicans dolores perditos?
Sollicita genitrix quid neget nato suo?
Quid ille non matri, malus?
Quam gaudet illa sorte filii bonâ,
Quam luget ad contrariam!
Quam dira, mulier, patitur ob virum suum,
Comitatur hunc suo malo,
Si læva sors est, pessimam partem trahit
Coniux sibi, & viro, dolens!
Abiens miseriis, gaudio afficit redux,
Sua fata sectantem, domo.
At gens dolosa ludit harum in miseriis,
Zelumq; Amorem nominat.
Sueti dolosas fingere atq; artes, sequi,
Ludum putant Amarier.
Sagax profecto mulier, hos moreis videns,
De mente deleat virum,
Vel visum eum vidisse non putet sibi,
Redhostiens malum malo.
Quæ furia porro est, cum viro haud valet gravi
Vbique mulier cedere,
Eiusque prorsus cuncta ferre laudibus,
Et, Euge, ad omnia dicere!

Tum

Tum bestiam illam, & proditricem clamitat,
Modesta, dura dicitur,
Exsensa casta, fit superba quæ sapit,
Honesta crudelis venit.
Atq; utinā haberēt iure cuncta hæc nomina,
Essentq; pro monstris viris,
Non tot dolosis fallerentur cassibus,
Habitæ malo ludibrio.
Cum quid cupiscit, moritur in cupidine,
Cum potitur, illico abiicit,
Odisse vitam dicit, & testes Deos
In vota, Amator, exigit.
Cæcum esse clamat, vulneratum dejerat,
Cunctis miserijs obrutum.
Sunt fluvius oculi, flamma Cordis tormina,
Historia longa nascitur.
Innumera millia adfluunt suspiriis,
Lacrymæque torrentes agunt,
Iam Deus haberi volt Amator, jam rogo
Orcoque clamat proximum.
Victum modo infert, carcere in fœdo jacet,
Felixque in ipso carcere est,
Modo Victor exit, dicta Fortuna bona
Mala dicit, & Malæ bona.
Odere vitam, tot modo exantlant neces,
Forteis uti viros putes,

Nec tamen obire mortui possunt sibi,
Rapiuntque, dantque, perfidi,
Confusione sensuum degunt gravi,
Animasq; lancinant malis.
Ferunt, trahuntq; cor suum, gaudent, dolent,
Queruntur, ardent gloriâ.
Hâc propter olim, cum me Amare diceret
Melibæus, hoc respondi ego:
Pastor, nec ista dicta vestra intelligo,
Nec quippiam credo tibi.
Videte nunc viri, videte perfidi,
Puella quam sapiat benè
Vestros quæ Amores mente proculcat catâ,
Mera autumans mendacia.
Exinde non jam nos calumniamini
Feras, cruentas, bestias:
Videmus etenim velle vos aliud nihil,
Nisi nòs honore, nomine,
Spoliare, vitâ, & divites nostris bonis
Vos facere per fas, & nefas.
Sic casta si qua, si puella, est candida,
Loquiturque blandè cum viro,
Hanc impudicam deinde vociferamini,
Hoc vestri honoris præmium est!
Caveat sibi ergo quaque; vos vitat? fera est,
Amat? Impudica dicitur.

Quodq;

Quodq; hisce pejus, omnia, adversis Diis
Meritò secuta vos, mala,
Miseris puellis imputare tenditis,
Ad usq; fata mortium.
Stultitia vestra est, non puellaris decor,
Si Forma vos perimit nitens.
Stultitia Paridis eruit Trojam solo,
Non Forma Tyndaridis decens.
At cur pudore vestra nos convicia
Spoliare, male sani, volunt,
Quas tot molestis perditi, sectamini
Noctu, diuque, canticis,
Tentare mille, non quiescenteis, modis,
Spolietis ut nostris bonis?
Non ulla cura nostri honoris vos tenet,
O Dissoluti, ô perfidi,
Quanto eruditi tanto inepti estis magis,
In nosque magis injurii!
Onerati adestis hâc malâ mentis febri,
Puella se ut perdat malè,
Eam rogantes, uti per hanc vobis benè
Vestrisq; sit deliriis.
Sic involastis multa millia impii,
Periere quæ vestro bono,
Castæ atque sanctæ, petitis has præ cæteris,
Hic ille vester est Amor.

Sed præstat ire per genus versu sacro
Muliebre, laudantem bonas,
Constanter ut virtute se teneant suâ,
Amentque corde ex intimo.
Quot nominari censu in hoc queant, viris
Vitâ parentâtes suâ,
Quas gravis ab obitu coniugũ extinxit dolor,
Immortuas fidei suæ!
Hippolytus ingens castitate dicitur?
Lucretia est minor nihil.
Res sanè, Ephebus, maxima est, Castus, preces
Pulcra refutans femina.
Hippolytus unus seculis cunctis adest,
Bis mille sunt Lucretiæ.
Sed Forma valeat, veniat in partes, cato
Doctrina, debita pectori.
Sappho & Corinna, principes Sapientiæ,
Et ingenI, an cedant viris?
Vi, Gloriâ nos, iure non, turbant, viri,
Soli ut ferantur incluti.
Hâc arte regnant, quæ tyrannis est mera,
Vi iusta iura proruens.
Quod si librorum conditoreis dictites,
Sensisse de nobis malè.
Hæc Ratio certè futili nisa est pede,
Seseque turbat ipsamet.

Quid

Quid enim? ipsi iidem, de viris etiam libri
Peiora veteribus canunt!
Quid quod sua ipsi non queunt causa, viri,
Sedere iusti iudices?
Quorum interest de feminis loqui malè,
Vt gloriam teneant suam?
Sed & ipsi iidem, traditores criminum,
Muliebre queis scateat genus,
Virtutis harum testimonia, indidem,
Promenda, dictant plurima.
Inibi fideles invenire est, est castas,
Fortesque, honestas, & pias,
Illæ fuere decora magna temporum,
Et astra mundi lucida,
Formâq; consilioque laudatæ, & bonis
Cor, mensq;, & Hilaritas, viris.
Hæ mente captâ triste tristitiæ fugant,
Et corde toto nubilum.
O stulta gens, has propter in versus venit
Vestris, Camœna, laudibus!
Harum ergo magna semper egistis viri
Togâ sagoq; facinora!
Vos, ergo, in aliena inquieti crimina,
Cum mentio mulierum hinc erit,
Ne propter unam & alteram, sanè haud probas,
Totum involetis in secus.

Sunt multa contrà sanctiorum millia,
Virtute cunctâ prædita.
Has ferro & armis qui tuemini, nefas
Lacerare ducatis probro.

Gratissimæ omnium animis auribusque acciderunt Laudeis istæ, & patrocinium, tam venustum fæminarum, præcipuè Gratiâ cantatricis commendante dictorum Genium; sententia igitur omnium Belisa victrix, pro victo censitus fuit Felix, gaudium victoriæ participante Arsileo. Nemo non virorum præsentium, pro se confitebatur, verissima esse quæ, in favorem sexus honorabilissimi, decantata erant, neque cuiusquam animum malè habuit, quicquid tam longa series carminis contrà meliorem, injuriosius videri, intulerat: Præcipuè quæ inibi erant, de dolis, fraudibus, insidiis, fictisque lamentationibus; quæ tamen omnia uno argumento averterunt, affirmantes, sæpissime altiorem in virili pectore fidem, firmiorem Amorem, esse, quā audeant & possint, sermonibus efferendum credere. Arsileum autem maximè afficiebat responsio Melibæo à Florisiâ data, quam inter cætera eadem cantilena retulerat; tum quod iucunda foret per se ipsam, & sa-

Hæc poterāt aliter etiam verti in favorem nimirum Mulierum.

& sapiens, tum quod in memoriam ipsi revocaret aliam, illi eidem negotio, propriã, cantilenam, quam quandoque ex Belisâ suâ audiverat, maximè illam gratã tum sibi, & nemini jam non commendabilem. Rogare itaque cæpit, ne gravaretur & ipsam, die tam hilari, tam nobili occentare sodalitio, cui utique bonæ delectationi futura esset: Non erat civilitatis Belisæ negare tale quid petenti conjugi suo, quantumvis itaque nonnihil ipsi lassitudinis de præterito cantionis labore superesset, sic tamen novam etiam hanc, succinente fidibus Arsileo, adorsa est.

Cantabat Melibæus,
Ignes Florisiæ suas;
Respondit Melibao
Hoc Florisia, Carmine:
Non intelligo, Pastor,
Nec credo, tibi quæ canis!
Ille addit; mea vita,
Viden' ut moriar malè,
Atque ut mente volenti
Mortem ipsam tibi sufferam,
Spe, voto, atque timore
Et desiderio oppetens.
Respondit Melibao

Hoc, Florisia, carmine:
Non intelligo, Pastor,
Nec credo tibi quæ canis.
Ille addit: mala mentis
Quo me major hyems premit,
Hoc fax crescit Amoris.
Nullum à te peto præmium
Serviens tuo Honori,
Et Desiderio oppetens.
Respondit Melibæo
Hoc, Florisia, carmine;
Non intelligo, Pastor;
Nec credo tibi, quæ canis!
Ille addit: mihi mors sit
Vitâ optabilior, nisi
Sic te cernere perdam;
Et sic cum video tuos
O Lux viva, Lepores,
Mortem dispereo malam!
Respondit Melibæo
Hoc, Florisia, carmine;
Non intelligo, Pastor,
Nec credo tibi, quæ canis!
Ille addit: tua cernens
Et non, lumina, torqueor.
Et quò quæro magis te
Hoc offendere amo minus.

Qualis

Qualis mille coloreis
Mutat fabula Prothei.
Respondit Melibaeo
Hoc, Florisia, carmine,
Non intelligo, Pastor,
Nec credo tibi, quae canis.
Ille addit: mage felix
Quam sum, vivere non velim.
Ne spes ipsa mea ista
Sic te, vita, habeat malè.
Cum pro te doleo, dat
Mille hic delicias dolor.
Respondit Melibaeo
Hoc, Florisia, carmine:
Non intelligo, Pastor,
Nec credo tibi, quae canis.

Dum melos hoc Belisa decinit, Felicia mãdaverat uni ex Nymphis suis, quid facto opus esset, ut novâ hilaritate festivitas nuptialis perfunderetur: Illa mandatũ Dominae tam feliciter exsecuta est, ut cũ ultimis Belisae canentis verbis de proximo flumine audiretur ingẽs tumultuatio, aestibus undę consonantibus armorũ remorũq; stridori. Cũ omneis illuc obvertissẽt vultus, & ad ripã sese contulissent, viderũt secũdo flumine descendere duodecim scaphas, duabus

alis dispretas, variis coloribus variegatas, splendidissimis ornamentis exsultas; Vela alterius aciei, sex nimirum navium, candida & Rubricoloria erãt, & puppibus earumdem Vexilla ejusdem coloris suffixa videbantur: Reliquæ sex nigris notatæ velis invectæ, Vexilla croceo colore tincta præferebant. Remi omnibus pulcerrimè inaurati ducebantur; universa classis Rosis & floribus cooperta procedebat. Singulis porro navigiis insidebant sex Nymphæ virgines, Mauritano ritu, vestitæ; alterius quidem aciei candido & rubro, alterius contrà nigro & flavo colore distinctæ; auro texto, & argento neto undique relucentibus. Bracchia hæ à dextris mamillis nudaverant, manicas puro auro fulgentes amictæ; scuta sinistris gerebant, uti pingi solent Amazonum præstantissimæ. Remiges erant Satyri & Sileni, coronati rosis, ad foros navium argenteis catenis fixi. Ita paullum navigia processerant, cum subito ingens clangor tubarum, lituorum, cornuumque inter ea exsonuit, aliis indidem quoque Musicis instrumentis accedentibus: illico paria composuere se navium, & ita ordine, duæ junctim, prodire

prodire porro cæperunt. Hinc in contrarias duas acies momento citius rediere; & de medio singularum, singulæ scaphæ, cæteris in statione immotas se tenentibus, in medium processere, obversis proris oppositæ. Scaphæ huic cuique inerat Satyrus unus, partis suæ colore vestitus, pedibus super tabulatum proræ insistens, lævâ Clypeum protendebat, tantæ longitudinis, ut, à vertice ad talos, totum eô corpus tegere posset, dextra autem manu contum, mille coloribus pictum. Complicatis utrimque velis, remis summâ ope adductis, magnâ contentione concurrerunt hi bellatores; Ingens interim Nympharum applausus, Satyrorum clamor, & tubicinum, liticinumque clangor, non cessabant de singulis partibus animare concurrentes: Remiges, adnixi summis viribus, impetu quam vehementissimo præcipere alter alterum laborabant, ut collisio fieret strenua. Cum jam tangeret Satyrorum alter alterum, & conti scutis figerentur, risu dignum spectaculum obortum est; Nullo enim adnisu tantum efficere uterque poterant, ut consisterent pedibus, super navigium, sed impetu remorum, & ictibus hastarum detur-

bati ambo præcipites abibant, modo in vortices fluvii, modo in alveos scapharum. Ad hęc plausus Nympharum, ad sonum instrumentorum numquam cessantium, mutabantur in cachinnos, & lætis omnia clamoribus personabant. Pugnatores ipsi egregii, quoties in flumen conciderant, cum natassent nonnihil hinc inde, manibus in navigia porrectis, à puellis reducebantur, suarum quidem singuli partium, unde mox denuò præcipitati, novam risui materiam præstabant. Ad ultimum, Scalmus, Rubro & Candido colore notatus, tanto alteri impetu impactus est, & ab propugnatore ejus adversarius eâ dexteritate impulsus, ut cedere loco & præceps in profluentem ire coactus fuerit, Victore firmo se pede sustinente: Ad quam victoriam triumphum tãto clamore cecinere Nymphæ ejus aciei, & tam dulci altoq; sono Musicos suos concentus instauravére, ut contraria pars non parvo fuerit pudore confusa. Auxit hunc non minimo opere unus ex Silenis qui remigiis adfixi erant, prævalens corpore, & membris robustissimis. Is impudenti clamore efferus in hæc verba vociferabatur:

rabatur: Est ne credibile, in nostro hoc agmine tam nauci & ignavum hominem, tam nullius omnino virtutis, fuisse, qui tantillis istis ictibus adversarii imbellis propulsus, statione cadere potuerit? Demite mihi, ô Nymphæ, vincula catenarum istarum, & meo loco affigatur pistrino isti homo, tam prorsus fœmina, videbitis quo pacto meâ virtute ego de victis vos victores facere valeam, illos autem majore etiam pudore confundam, quam quem illi modo nobis induunt! Cū dicto una Nympharum solutis vinculis liberat jactatorem gloriosum: Ille extemplo magnifico cum gestu contum & scutum arripit, & magnis passibus adscendit in locum victi: Nec mora, remis fortiter utrinque adductis, cōcursum denuo est, Nymfis de more grandi clamore applaudentibus. Sed alterius partis Satyrus non habebat opus in magnificū istum alieni pudoris vindicem hastam dirigere; ille enim non ferens impetum navigii proprii, nullo potuit modo consistere gradu, quin ipsa celeritate remorum, prorâ excuteretur, & cum omnibus armis suis, quantus constiterat, caderet de tabulato navis in profundum fluvium, monens exē-

plo suo omnes, qui superbiâ verborum fa-
cta aliena premere, & ignaviæ suæ pallium
obducere volunt, caveant sibi à paribus &
majoribus periculis. Nymphæ partis, post-
quam obnatasset paullum, quamvis alia o-
mnia meritum, eum quoque in scapham
receperunt. Quinque vero Nigræ naves
cæteræ, cum hunc rei eventum cernerent,
instar insaniâ percitarum, remis velisque
adversarias incurrere cæperunt: nec mo-
ratæ illæ summâ alacritate irruentes exce-
pere. Ingens orta & veræ simillima pugna
est, Nymphis utrimque magno numero
globos, velut de tormentis, cereos, albos,
& coloreos, intus aquis beneolentibus ple-
nos, ejaculantibus; tantâ autem dexterita-
te ordines servabantur, & tantâ commit-
tebatur prælium alacritate, ut seriam pu-
gnam fuisse vix quisquam, Lusus instituti
ignarus, dubitasset. Ad ultimum dedide-
re se nigræ Candidis pugnatrices; & hæ in-
star victricium illarum navigia insilientes,
ut mos est Vincentium, ad sonum ejus-
dem Musicæ, ripam appulere, ibique &
victæ & victrices, in terram processere, Sa-
tyri autem & Sileni nigræ classis, capti-
vi velut in triumphum ducebantur, & de
Nym-

Nympharum, manu in ditionem redacta I-rum, formositate ingens in agmine Candido lætitia fuit: Tota porrò Amazonum hæc acies, speciositate suâ divinâ oculos mortaleis in maximam ducebat admirationem. Finito spectaculo, Felicia, voluit ad fontem consessus pristini redire, quàm eòdem secuti sunt Eugenius, cum toto sodalitio cætero. Illuc cum venissent, invenerunt inibi Pastorem quemdam, qui, dum ludi illi deluderentur, intraverat hortum, & assederat amœnitati bullantis aquæ. Videbatur omnibus singularis elucere vultu & moribus hominis venustas, præcipuè Feliciæ, quæ agnoscebat eum, & ita allocuta est. Meliori tempore huc venire non poteras, Turiane, ut remedio dolorum tuorum potireris, & augeres simul hilaritatem hujus sodalitii: Quod itaque attinet dolorem tuum, tractabimus paullò post quo pacto illi subveniri possit, in præsenti vero, ut locus & dies poscunt, ostendere nobis non gravabere, quid cantu & fidibus valeas. Jam video lyram te promsisse de thecâ suâ, & grati aliquid huic formositatum Choro occinere spontè cupere: canta, sodes, optime vir aliquid de

Elviniâ tuâ, optimè tibi à nobis ea opera compensabitur. Miraculi instar Pastori erat, nominari & se, & amasiam suam nomine, ab Antistitâ; quodq; tam promtè ea malis ipsius remedium promisisset; itaq;, ut gratus animi videretur, erga tam optabiles oblationes, mandatum ejus exsequi maluit, quam verbis verba reponere; cumque consedisse omnes videret, & auscultantium habitu compositos, lyram voci attemperans, hoc melos dececinit.

Ver ubi restituit se mille coloribus herbis,
Tristificas campis eiiciens hyemes:
Rident prata, nitet cæli lux, orbe sereno,
Vbere grex gaudet, dis viget Vpilio.
Regina volucrum floridas per arbores
Philomela cantus dividit.
Dulces Aura sub antris
Fonteis lætificis rigat.
Carmen suave ponè, Nympharum Chori,
Avesque Musica, movent.
At si oculos, mea lux, inde avertisse laboret,
Elvinia; in mundum dira redibit hyems.

†

Ninguidus ut Boreas, florenteis arbore frundes,
Floribus atque herbis exspoliarit humum.

Desistit

Desistit cantu, Philomela, in saltibus, & se
Desertus campis undiq; condit bonos.
Nox mille superat perditos horis dies,
Victo calore frigida.
Cæcis tecta tenebris,
Lux, tristeis nebulas subit.
Aer serenum nubilo obducit caput,
Lugentque certatim omnia.
At si oculos mea lux campis adverterit, è re
Elvinia, in nova, Ver, Gaudia mundũ adiget.

†

Cum tonitru adverso tenebrosus inhorruit æther,
Fulguraq; ex omni tristia parte ruunt.
Auxilio prorsus, Pastor, desertus ab omni,
Tristis, & attonito pectore, cor suum edit.
Excussa ventis grãdo cum pugnantibus,
Segetem atq; culmos destruit.
Pastor passibus exit
Infelix properè citis.
Amara mentem pascit ægrimonia,
Annona metuitur gravis.
At si oculos mea lux adverterit ætheri iniquo,
Succedent tristi sidera læta hyemi.

†

Cum cytharam pulso vel vocem in carmina du-
co,
Vlmo sub celsâ, aut umbriferâ PLatano.

Et iam mille meis responsant undique dictis
  Hinc merula, hinc fracta vocis Alauda potens.
    Tum dulce ad aurã capto frigentem melos,
      Interna gaudens gaudia,
  Liber pectora curis,
  Laetâ mente placens mihi:
  Exsors Timoris, dives in bonis meis,
    Sortisq; contemtor vaga.
At si oculis mea lux advenerit iracundis,
  Elvinia, haud tantum tela Iovis metuam.

†

Delia silvestreis sequitur dum per iuga cervos,
  Castificis mentem tota vacans studiis.
Cincta sodalitio florente perambulat actas,
  Saltusq;, & campos, & nemora, & silvas.
    Satelles illam sequitur hinc Hamadryas,
      Tegit hinc Napaearum Chorus.
  PLeno copia cornu
  Praecedit, quatiens Rosis
  Calathos odoris, cuncta virgineo favent
    Divae triumpho nobilis.
At si illuc veniat, ubi venatur, mea diva,
  Elvinia, huic magnis, Diva, abeat spatiis.

†

Cum mea lux florem membrorum in fonte lavabit,
  Per quem clarorem ipsa auxerit unda suum.

Cynthia

Cynthia scitum aderit; ad humum, Dea, figet ocellos
Victa pudore, meae Virginis ad speciem.
Fons ipse, claro latice iam pellucidus,
Sic membra reddet singula,
Vt se cernere marmor
Sub undis Satyri putent,
Ita rara forma capiet adspectu viros
Et detinebit unico.
Vt miser Actaeon, decora haec spectare laborans,
Non cervum induerit, marmoreum at lapidem.

Mille mei versus, vicibus vos mille recantem,
Et repetam, haec eadem millia, mille modis,
Si mea mens cantu Solem hunc placare valeret,
Mitificus uti me conspiceret radiis.
O mea, ceu bene Clara, ita iô, male, iô, fera, Stella,
Vnde meae vitae statq; caditq; Vigor.
Sim felix utinam tantum, ut Clementia vestra
Respiciat, vel, me, Lux fera ut interimat!

Nemo verbis assequatur quantoperè omnes adfecerit vox & Gratia canentis Turiani; Erant ambæ hæ ita conciliatæ, ipse tam speciosus & comis, ut Apollinem ipsum te vidisse & audivisse dixisses, cum ille aliquando in pastoralem habitum cælo descendit; nec sanè tam perfectæ for-

mositati quispiam alius comparari poterat, & hoc commune erat omnibus judicium: Montanus autem, quod cunctis videbatur, voce exprimens miraculo rei velut attonitus, in hæc verba erupit. O formosissime pastorum, multimodis obligata est Elvinia illa tua, de quâ eximium hoc melos tantâ suavitate modulatus es, favori & Amori in se tuo; non solum ob hoc, quod à tantæ formositatis juvene, tam gratioso pastore, diligatur, sed quod Gratiæ porro ejus, & Virtutes, & Venustas, tam divino carmine à te commendatæ sint. Cum vero ametur abs te tali, certò persuadere sibi & jure poterit, omnibus modis perfectam sese, & speciem, & Virtutem, tenere, quæ ut in ea accrescant, atque uti eis commodo suo & ex voto frui felicius possit, magnum ipsi adjumentum præstituram existimo Venationem, cujus studiis eam Dianæ æquare voluisti; Hoc enim Exercitium est nobilissimum, quoque non aliud magis augeat Venustatem & Speciositatē Nymphis, & puellis. Ipse Ego novi, in pago meo, pastorem quempiam, neq; is minus est notus Silvagio & Ismeniæ, hîc modo præsentibus, qui amore captus puellæ pastoralis,

lis, nomine Argiæ, nullâ ejus virtute magis incendebatur, quam singulari, quæ penes eam erat, sagittandi, & arcum flectendi, dexteritate, & peritiâ; quæ tanta quidem perhibebatur, ut nullas non feras & volucres, quibus vellet, ictibus certò cõficeret. Ei argumento, idem Pastor, vocabulo Olympius, nõ raro cantitabat carmen quoppiam, destinatum Dexteritati, & Formositati, nec minus tamen & Crudelitati, ejusdem Virginis, fingens inter illam, & Dianam, & Cupidinem, certamen quoddam in Sagittandi felicitate, inventione admodum vernili & jucundâ, cujus quidem gratia me non piguit totum carmen ediscere. Cum hæc diceret Montanus, prodit in medium Clenarda, dicens: Igitur non erit absurdum nos poscere ex te, uti participes nobis illam Olympii cantilenam, quæ tibi tantoperè placuerit. Certe mihi, ut de reliquis nihil dicam, nõ poterit res obvenire gratior, quam tale quid à te cantatum, audire, si volente te fieri potest, quæ tam studiosa sum eiusdem exercitii, ut nullius alterius æque. Assentiar tibi, respondit Montanus, si sciam non futuram molestam cæteris hisce cantionem meam. Et quomo-

do, excepit pro sorore, Polydorus; molesta esse cuipiam possit, quæ ab omnibus summâ attentione audietur? Ita, lyram suam arripiens, Montanus, carmen Olympii hæc in verba recinuit.

Convenêre olim, sua uti sibi facta probarent,
Arcum quis posset flectere dexterius.
Hinc Argia, mea, lux & spes unica vitæ,
Hinc Amor, & Phœbi, Delia, sola soror.
His scopus, arboreo suffixum in cortice, telis
Quod peterent, nitidâ, Cor, fuit in tabulâ.
Deposuit Diana suam, pulcerrima, formam,
Libertatem Argia; Arcum, Amor, & pharetram.
Vicit mortalis, divûm duo numina, Virgo,
Fatorum inscripta est pugna ea Carminibus.
Sic habet hæc, Diana, tuam, pulcerrima, formam,
Arcum, Amor, & nimium certam adeo pharetram!
Vnde adeò crudelis, & est, Argia, venusta,
Crudelis summâ facta mihi in specie.
Vt miserum effigies mihi cor gravis exedat ejus,
Libertatem, & Opes, & decus omne, Oculus.

Hoc etiam carmine magnoperè omnes exhilarati sunt, amplius etiam Lepôre, quo illud cantitaverat Montanus, ferè incomparabili.

parabili. Exhinc, consideratis speciatim omnibus ejus partibus, & exactis ad limam strictioris judicii, unde multa disputandi materies increverat; cum videret jam, Felicia, Solem cedere in noctem, & arbitraretur, satis gaudiorum gavisos hospites pro illâ die suos, postquam, indicio facto, admonuisset omnes silentii, seque dicturam aliquid operæpretii, tranquillitatem maximam subitò facit, sopitis jubilis, & festivitatis tantæ tumultuationibus; dehinc consuetâ & naturali suâ gravitate vocem gubernans, ita eosdem allocuta est. Pro verissimo habeo, Equites strenui, Pastoresque & Puellæ eximii & egregiæ, vos, postquam in hanc domum meam convenistis, neque de Amore in vos nostro, neque de diligentiâ harum ministrarum mearum, Nympharum, in serviendo vobis, quicquam, quod queri jure possitis, offendisse. Tantum vero desiderium meum fuit vobis officia grata exhibendi, & tale est, gaudium, quod apud animum meum concepi, videns tantæ æstimationis homines meo nomine aliquid hilaritatis præcipuæ percepisse, ut videar etiamnum mihi, licet majora & plu-

ra vestri caussâ fecerim, facere quivissem nequaquam digna meritis, & virtutibus vestris, in quopiam officiorum meorum, peregisse. Soli nunc de toto hoc sodalitio, parum adhuc compositis animis sunt, Narcissus, ob asperitatem Melissæ, & Turianus, ob parem Elviniæ suæ inclementiam. His quidem sufficiat pro tempore nunc consolatio promissionis meæ, (cuius sanè mos non est mentiri,) quâ illis, cum primum expediri negotium poterit, plenam & optabilem Salutem & Restitutionem polliceor. Nunc Eugerium video lætum super filio suo, filiabus, & genero; optimâ quidem ratione: horum enim caussâ ipse se tantis circumsessum vidit periculis, tantos mærores exhausit, ut non potuerit maiores quispiam pati mortalium. Finitâ Antistitæ oratione, Eugerius, attonitus velut tantâ matronæ Sapientiâ, reliqui omnes optimè animis suis contenti fuere, gratias agentes salutaribus eius admonitionibus, quibus cautiorem in posterum vitæ suæ ordinem instituere possent. Sic consessu sublato, quisque pro se abscedentem Feliciam secutus est in Palatium; singuli se dehinc præ-

præſtitutis ſuis cubilibus intulerunt, animis iam præparantes, & iis præcipientes, futuræ diei feſtivitates, & gaudia: Quæ, cum iis omnibus quæ poſteà Narciſſo, Turiano, Tauriſoni, & Berardo, acciderunt, junctâ recenſione rerum geſtarum Dantei & Duardi, Luſitanorum, quas certis de cauſſis huic narrationi inſerere ſuperſedimus, cum aliis iucundis & utilibus hiſtoriis, tractabuntur ſecundo volumine huius operis; quod ipſum à paucis diebus, ſi Deo placuerit, publico etiam ſumus. daturi.

F I N I S.

